

YÖN

HAFTALIK GAZETE

VIETNAM ÖZEL SAYISI

JOHNSON'U
YARGILIYORUZ

STAV

OKUYUCU'DAN YÖNE

Coşkun Kırca'nın ilericiçilik anlayışı

AKSAM Gazetesinin 24 ve 25 Eylül tarihli sayılarında CHP. İstanbul Milletvekili Coşkun Kırca'nın (CHP. Sosyalist bir parti midir?) başlığı altında iki yazısı yayımlandı. Sayın politikacı bu yazılarda CHP'nin neden sosyalist bir parti sayılmayacağını araştırıyor, daha doğrusu, CHP'yi sosyalist bir parti hüviyetinde görmeye çalışan iyimserlere cevap veriyor. Bizim buna bir diyeceğimiz yoktur, çünkü biz CHP'nin ne programı, ne bünyesi ve ne de 40 yıllık eylemi bakımından sosyalist bir parti etiketini taşımaya asla hak kazanmadığını pek iyi bilenlerdiz. Bizim burada belirtmek istediğimiz nokta, CHP'nin bazı sorumlularının bir yandan sosyalizmi —gerek doktrin gerek eylem hedefleri yönünden— kesinlikle reddettikleri hâlde öte yandan «ilericiçilik» sıfatını bir türlü elden bırakmak istememek suretiyle kaba bir aldatmacaya yoluna girmiş olmalarıdır. Belki bundan 20 - 30 yıl önce bu gibi aldatmacalarla kamu oyunu oyalamak, ya da kandırmak mümkündür ama bugün artık Türk halkının tümü değilse bile hiç olmazsa Türk aydınları, «gericiliğin» nerede bitip «ilericiçiliğin» nerede başladığını anlayacak kadar bilgi ve tecrübe sahibi olmuşlardır. Onun içindir ki, Coşkun Kırca Turhan Feyzioğlu ve benzerleri gibi aslında «Türk burjuvazisinin mümtaz temsilcileri» olan politikacıların karşımıza geçip te hem sosyalizmi temelinden inkâr, hem de bu memleketin gerçek ilericiçilerinin kendileri olduğunu gözlerimizin içine baka baka iddia etmelerini en azından

yadırgıyoruz. CHP'nin kreamasını teşkil eden bu «mümtaz burjuva temsilcileri» acaba bugün Türk aydınlarının, yarın da Türk halkının kendilerini nasıl yargılayacağını ve Türk toplumu ikinci kurtuluş savaşını verdiği bir sırada bu zevatın sırf kişisel hırsları, mutlaka iktidarda bulunma hevesleri yüzünden ne gibi oyunlara giriştiklerinin bir gün bütün ayrıntılarıyla ortaya çıkacağını bilmiyorlar mı?

Ne diyor Coşkun Kırca? Toplumda sınıflar varmış ama sınıflar arasındaki mücadelenin «bunların bir arada yaşamalarını önleyecek ölçüde artarak devam edeceğine» inanmıyormuş. (Bu ifadenin bilim dışı niteliği üzerinde durmuyoruz, M.B.) Sınıf mücadelesi sonunda emekçi sınıfların - ister ihtilâl ister demokratik yollardan - iktidar inhisarını elde etmesine taraftar değilmiş. Sosyalist yönetim sonucunda sınıfsız bir toplum yaratılacağı ve millî gelirden herkese ihtiyacına göre pay vermenin mümkün olacağı bir ütopya imiş. Bu ülküye erişmek için geçirilmesi gereken dönemde (yani sosyalist ekonomide; bütün üretim araçlarının (yani büyük sanayi tesisleri, madenler, bankalar, dış ticaret) devletleştirilmesi gerektiği tezini de benimsemişiyormuş.

Sayın Kırca yukarıda özetlediğimiz temel düşünceleri CHP'ye atfediyorsa da, bu partide kendisinden çok daha başka türlü düşünenlerin de var olduğunu bildiğimizden, biz bunları Turhan Feyzioğlu v.b. gibi Coşkun Kırca, ortanın solunda değil ama ilerici olduklarını iddia edenlerin savundukları fikirler olarak ele almak zorundayız. Coşkun Kırca'nın iddiasına göre demek ki: a) Türk toplumunda sömüren ve sö-

mürülen sınıflar yoktur. Olsa bile bunların birarada yaşamaları pekâlâ mümkündür. Sömürülen biraz daha insaflı, sömürülen de biraz daha tahammüllü davranırsa gül gibi geçinip giderler. b) Emekçi sınıfların temsilcileri, demokratik yolla yani seçimle bile tek başına iktidara gelemezler. Coşkun Kırca'lar buna razı değildirlere. (Ama CHP tek başına iktidara gelirse zararlı yoktur çünkü o sınıflar üzerinde millî bir partidir). c) Türk toplumunun kalkınması için üretim araçlarının millileştirilmesine de ihtiyaç yoktur yani kapitalist sistemle de Türkiye kalkınabilir.

Coşkun Kırca'nın benimseydiği ilkeler bunlar olduğuna göre kendisine şöyle bir soru yönelmek gerekiyor: Öyle ise sizin A.P., Y.T.P. C.K.M.P., M.P.'den yani kurulu düzeni iyi kötü sürdürmek isteyen burjuva partileri temsilcilerinden farkınız nedir? Siz bu ilkelerle hangi burjuva partinin de isterseniz yer alabilirsiniz, ama yazınızda iddia ettiğiniz gibi «ilerici kuvvetleri birleştiren» bir partide yeriniz yoktur. Çünkü ilerici partinin ilk vasfı, ekonomik kalkınma amacıyla sosyal adalet ilkesinin birbirine kenetlenmiş olmasıdır. Sayın Kırca'ya göre Batı ülkelerinde ilerici partiler sosyal adalet ilkesini öne almışlar çünkü oralar da sömürme varmış, oysa az gelişmiş memleketlerde toplum meselelerine sosyal adalet açısından bakmak kabul edilmiş, çünkü bu memleketlerde asıl önemli olan kalkınmayı gerçekleştirmekmiş. Şimdi kendisine yine soralım: Türkiye az gelişmiş bir ülke olduğuna göre sosyal adaleti yani millî gelirin adil dağılımı endişesini bir kenara bırakıp kalkınmaya mı bakmalıdır? Öyle ise sayın Kırca her mahallede 10 milyon yaratarak kalkınma taraflısı mıdır? Değillerse, millî gelirin devlet kontrolü olmadan adil dağılımını nasıl sağlayacaklardır? Devlet kontrolünü kabul ediyorlarsa, az gelişmiş bir ülkede başlıca üretim araçlarının elinde tutan komprador ağı ittifakına karşı Devletin etkili olabilmesi için kimden yana olması gereklidir? Halktan, yani emekçi sınıflardan yana değil mi? Halk kütelleri, emekçi sınıflar ağı - komprador ittifakına karşı Devletin kendilerinden yana olmasını nasıl sağlayabilirler? Bizzat kendileri Devlete hâkim olmakla değil mi? Devlete nasıl hâkim olunur? Demokratik yoldan iktidara gelerek değil mi? Öyle ise emekçi sınıflar kendilerini sömürülen komprador - ağı sınıflarıyla mücadelelerinde başarılı olmak, sömürülmeden kurtulmak için demokratik yoldan yani seçimle iktidara gelmek zorunda değil midirler? Ve de «ilerici» olduklarını iddia edenler bu mücadelede bütün güçleriyle sömürücü sınıflara karşı ezilen sınıfları destekleyenlerden başka kim olabilir? İlericiçiliğin başka tanımlanması var mıdır?

Coşkun Kırca'lara yöneltebileceğimiz soruların sayısını daha da arttırabiliriz, fakat bu kadarının şimdilik yeter olduğunu sanırız. Bizim burada göstermek istediğimiz, Coşkun Kırca'nın benimseydiği teorilerin çürüklüğü değil (çünkü o teorilerin çürüklüğü bütün Asya - Afrika -

MİZAH

Amerikancı AP. müteahhidi basını, Johnson'un yargılanmasına ve yargıçlar arasında TİP lideri Aybar'ın yer almasına karşı ateş püskürüyor! Bu konuda en eğlenceli yazıyı yazma rekorunu, Demirel'in yarı resmi organı Son Havadis'in başyazarı kırdı.

Son Havadis KANUNSUZ «MAHKEME» DE MES'ULİYETSİZ BİR ADAM Mümtaz Faik Fenik

Londra'da, Birleşik Amerika Devletleri Başkanı Johnson ve bütün Amerikalıları, Vietnam'daki tutumlarından dolayı muhakeme etmek üzere beynelmül bir savaş suçluları mahkemesi kurulmuş.

Vardır dünya yüzünde böyle adamlar.. Ellerinde her hangi bir yetki bulunmadığından sahidin mahkeme kurup adam asamayacakları için bu işin özentsinden kendilerine bir şöret, bağlandıkları akımlara bir propaganda payı çıkarmak için yapmayacakları yoktur.

Nitekim bu kanun dışı, hukuk dışı, örfler ve âdetler dışı fevkalâde mahkemenin kurulmasında da müteşebbis Bertrand Russel isminde sivri sosyalist bir filozof!..

İşte bu adam kendi kurduğu mahkemeye Türkiye İşçi Partisi lideri Aybarı da aklı sıra «Tarafsız üye» olarak tayin etmiş ve onu da Londra'ya vazifeye çağırmıştır.

Johnson'un Vietnam'da takip ettiği politika çok yanlış olabilir.. Hatta yerilmeğe de lâyık bulunabilir. Kimse Johnson'u sevmeğe, onun her hareketini tasvip etmeğe de mecbur değildir.

Ama, koskoca bir Amerikan milletini ve onun başkanını muhakeme etmek, ve bu işi sırf aşırı solun yararına bir Amerikan düşmanlığı uğrunda sömürmek kim senin hakkı değildir. Hele Aybarın hiç değil.

Kimse zannetmesin ki, biz bu yazımızla Johnson'u savunuyoruz. Asla... Bizim savunduğumuz şey sadece hukuk nizamıdır. Ve Türkiye Devleti Anayasasıdır.

Bizim Anayasamız 32'nci maddesinde der ki: «Hiç kimse tabii hâkiminden başka bir merci önüne çıkarılamaz. Bir kimseyi tabii hâkiminden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olunan üst mahkemeler kurulamaz.»

Şimdi sormak lâzımdır: Türkiye İşçi Partisi lideri Mehmet Ali Aybar, Amerikan Devlet Başkanı Johnson'un ve bütün Amerikan milletinin tabii hâkimi midir?... Üstelik «Kanunsuz mahkeme kurulmaz» kaidesi de bir Anayasa prensibidir. Var mıdır, bu mahkemenin elinde bir kanun?

Profesör Faruk Eren «Ceza Usulü Hukuku» ismindeki eserinin 78'inci sayfasında aynen şöyle der: «Adaletin gerçekten var sayılabileceği ve gelişebileceği tek ortam demokrasidir. Zira yalnız demokrasilerde adaleti siyasi rejim anlayışına âlefl etmek iddiasına ve teşebbüsüne rastlanamaz.»

İşte Aybar, adaleti buz gibi, siyasi rejim anlayışına âlet etmiştir..

Kanunsuz kurulan bir mahkemenin üyeliğini ciddi ciddi kabul etmiştir.

Bütün demokratik kavramları kökünden baltalamıştır. Siyasi nezaket bir tarafa, evvelâ Türkiye Anayasasının prensiplerini baltalamıştır.. Bütün aşırı solcuların yaptığı gibi, kanunsuzluğu kanun haline getirmek yoluna sapmıştır.

Üstelik gider ayak yaptığı basın toplantısında: «Amerikan emperyalizminin yörüngesine sokulduğu için bir gün Amerikaya karşı ikinci millî kurtuluş mücadelesini vermek durumunda bulunan bir milletin ferdi olarak bu çağrışı derhal kabul ettim.» diyerek bütün bir milletin esir halinde olduğunu insafsızca ilân etmekten haya duymamış yani Türk milletine küfür etmiştir..

Ve bu adam hâlâ bir milletvekilidir. Üstelik de İsmet Paşanın «Yegâne fikir partisi» dediği bir aşırı sollar yuvasının lideridir!..

Lâtin Amerika ülkelerinde ortaya çıkmıştır, fakat onun gibi düşünenlerin «ilerici» saflarında yeri olmadığıdır. Sayın Kırca yazısının bir yerinde, büyük bir alçak gönüllülikle, «Fransız vatandaşı olsaydım Mendes - France'ın P.S.U. (Birleşik Sosyalist Partisi) ne üye olurdu» diyor. Kendisine hemen haber verelim ki, P.S.U. nün Merkez İcra Komitesi son toplantısında Lecanuet'nin Merkez Demokratlarıyla işbirliği yapılmasını kesin olarak reddetmiştir.

Sayın Kırca, savunduğu düşüncelerle, bugün Fransa'da bir partiye üye olmak istese, kendisine Prof. Düver-

ger'nin baş düşmanı ilân ettiği (Le Monde 3 Kasım) Lecanuet'dan başka Şef bulamayacağı şüphesizdir. Eğer Türkiye'de pek meharetle oynadıysa oyunun - burjuva felsefesiyle ilerici gecinmenin - Batıda hattâ uyanmış Asya - Afrika ülkelerinde geçerli olabileceğini sanyorsa hayal kapılıyor demektir. Umarız ki, memleketimizde de pek yakında Coşkun Kırca'ların gerçek siyasi hüviyeti hiçbir tereddüde yer bırakmayacak şekilde anlaşılacak ve ak konyunla kara koyun apaçık meydana çıkacaktır.

MEHMET BORA (İngiltere)

REKLAMINIZI GAZETE VE DERGİLERLE DEĞERLENDİRİN!

BASIN İLAN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürlük :
Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01
Telgraf adresi : BASINKURUMU

BASIN: 22180

HAFTALIK FİKİR VE SANAT GAZETESİ

Kurucuları: Cemâl Reşit EYUBOĞLU, Mümtaz SOYSAL, Doğan AVCIOĞLU, İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan AVCIOĞLU

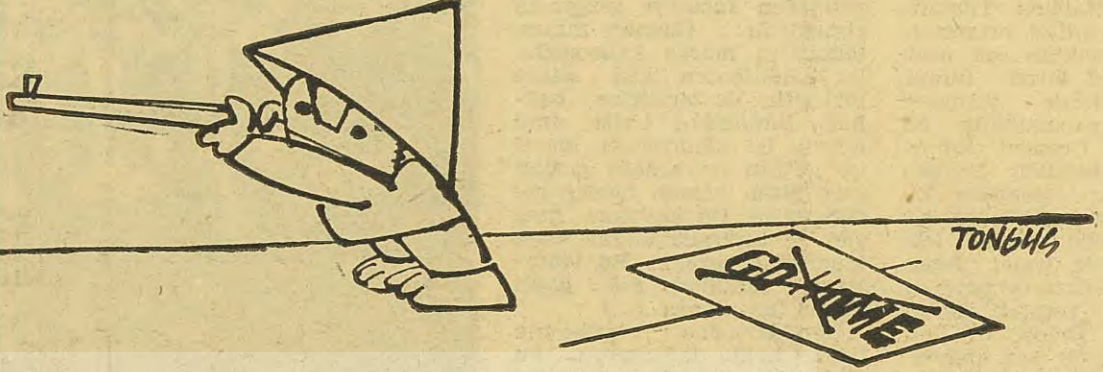
Yazı İşleri: Sümer Soğutkulu
ADRES : kak No. 16/8 Yenışehiir
Ankara. Telefon: 176989

İstanbul Bürosu (Satış-İlan-Abone işleri) - Mollafenari Sokak No. 30-32
Cağaloğlu-İstanbul.
Telefon: 229570 - PK. 512 - İstanbul

Bir yıllık (52 sayı) 60 TL., altı aylık (26 sayı) 30 TL., üç aylık (13 sayı) 15 TL.

Yurt dışı abonelerde bu fiyatlara posta pulu bedeli kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2.5 liradır.

Beher sütunda santimi 25 TL.'dir. Sürekli çıkacak ilân ve reklâmlar ile yayın ilânları için özel indirimler yapılır. İlan ve reklâmların yayınlanmasından ötürü hiç bir sorumluluk yüklenilmez. Basıldığı yer: Güneş Matbaacılık T.A.Ş.

BAKIŞ

JOHNSON YARGILANIYOR!

Nurenberg dâvasının açılışı sırasında, ABD Yüksek Mahkemesinin Başsavcısı Jackson şöyle diyordu: «Burada dinleyeceğimiz gerçek dâvacı uygarlıktır. Uygarlık, Almanyanın işlediği büyük suçları cezalandırmaktan tamamen âciz kalacak biçimde, Hukuk'un olayların gerisinde kalıp kalmadığını sormaktadır... Uygarlık, bu mahkemenin, Milletlerarası Hukukun gücünü, kuralları, yasakları ve müeyyide sistemi ile birlikte barış hizmetinde kullanmasını beklemektedir.»

Jackson, Nurenberg'te şunları da söylüyordu:

«Bundan böyle eminiz ki, gelecekte bir kanun adamı ya da bir millet, dünya barışına karşı işlenmiş suçlar için kovuşturma teşebbüsünde bulunursa, bu kovuşturma, emsali yok gerekçesiyle reddedilemeyecektir.»

Jackson'un bu sözlerini hatırlayarak, hâlen büyük bir askeri devletin küçük bir millete karşı işlediği suçları tahkik görevli bir mahkeme tarafından uygarlığın yeniden savunulması gerektiğine kesinlikle mandım.

Ufak bir tarım ülkesi, uzun yıllardır, bir sanayi devinin saldırıları ile karşı karşıyadır. Savaş uçaklarından yoksun çiftçi bir halkın, havadan insafsızca bombalanmasından daha feci bir şey var mıdır? Vietnam Devrimi, aç ve sömürülen halkların yaşama hakkı taleplerini muzaffer kılma yolunda giriştikleri tarihsel sürecin unsurlarından biridir. Bu hayat mücadelesi hamlesini ezmek için, en barbar çarelere ve zorbalığa başvurmak... Amerikanın kendisine çizdiği hedef budur.

İNSANLIĞIN VICDAN MAHKEMESİ

Zor bir savaşın sonunda, Vietnamlılar, 1946 ve 1954'te iki kez bağımsızlıklarını elde etmek için Amerikan Hükümeti ve Başkan

Johnson, mahkeme önüne çıkmak müzakereye giriştiler. Ama her iki teşebbüste de iyiniyetleri boşa çıktı, imzalanan anlaşmalar çiğnendi ve Vietnamlılar iyiniyetlerini hutsuz ıstıraplarla ödediler. Hatırdan çıkarmamak gerekir ki, 1954-1959 döneminde ölenlerin sayısı, 1960'tan sonra ölenlerin sayısından fazladır. Yani sözde «barış yılları»nda ölenlerin miktarı, Vietnamlıların silâhlı mukavemete başladıkları tarihten sonra ölenlerden - ki buna 20 ay önce başlayan ülkenin Kuzey kısmının bombardımanı ile can verenler de dahildir - çoktur. Amerikalılardan öğreniyoruz ki, 8 milyon Vietnamlıyı zorla ülkenin Güneyindeki çalışma kamplarında toplamışlardır. Yine Amerikalılar, Kuzey Vietnam'a her gün 1400 ton civarında bomba attıklarını, haftada 650 hava hücumu yaptıklarını ve bu talihsiz ülkeye şimdiye kadar yağdırılan bomba miktarının İkinci Dünya Harbi ve Kore Harbi sırasında atılan bütün bomba miktarını aştığını açıklamaktadırlar. Ayrıca herkesin bildiği gibi, Amerikalılar, süpernapalm'den geçerek, felce uğratan gazlardan başlayıp mikrop kutularına kadar uzanan bir seri yeni silâhı Vietnam'da denemektedirler.

Sinema, basın ve televizyonun hemen her gün yaydığı bu gerçeklerden habersiz Batılıların sayısı çok mudur? İçimizden hangimiz fotoğrafları görmedi, rakamları okumadı? Hepimiz farkındayız ki, bağımsızlıklarını kazanmak ve toplumsal değişimi hızlandırmak için Vietnamlıların giriştiği mücadele, David'in dev Goliath'a verdiği mücadele tipindedir. Bütün bunları hepimiz bildiğimiz içindir ki, harp suçlarına karşı milletlerarası bir mahkeme toplanması yolunda yaptığım çağrının bir anlamı vardır.

Kat'iyen iddia etmiyorum ki, mahkeme heyetinde yer almayla

çağırılan kişiler, Vietnam Savaşı karşısında tarafsızdır. Tam aksine çağırılanlar, hâlen Vietnam'ın harp suçlarının en iğrençlerine sahne olduğu inancındadırlar. İnsanlığın vicdan mahkemesi hâlinde toplanmayı, ahlâki bir mecburiyet saymaktadırlar. Özgür düşünceli olmak için, boş bir beyne mi sahip bulunmak gereklidir? Ben, âdil davranmak için bir kanaattan yoksun olmak gerektiğine inanmıyorum. Mahkeme, dürüstlük ününü ve otoritesini, teşekkül tarzından ve uyacağı usullerin sağlamlığından alacaktır.

JOHNSON'U HESAP VERMEYE ÇAĞIRDIK

Mahkeme 13 Kasım'da Londra'da toplanmaktadır. Niyetlerini, organizasyon biçimini ve çalışma programını, teferruatıyla bu toplantıda açıklayacaktır. Muhtemeldir ki, delil ve tanıkların ifadelerini toplamakla görevlendireceği komisyonlar, şu beş alanda çalışacaklardır: 1) Saldırı ve devletler arasındaki anlaşmaların ihlâli; 2) Yeni silâhların denemesi (gaz, özel kimyevi maddeler gibi); 3) Okul, sanatoriyum, hastahane, baraj ve diğer sivil hedeflerin bombalanması; 4) Esirlere işkence etme ve onları sakat bırakma; 5) Jenosid (mecburi çalışma kampları, kütle hâlinde öldürme ve diğer halkları imha teknikleri).

Mahkeme, bir tahkikat komisyonu tarzında görev yapacaktır. Mahkemenin çalışmalarını yöneteceği komisyonların toplayacakları veriler, sistemli bir tarzda incelenecek ve gereken her durumda bilimsel olarak yürütülecek ekspertize başvurulacaktır. Savunma tanıkları, mahkeme önüne çıkmaya elbette zorlanmayacaktır. Bununla beraber, için resmen çağırılmıştır. Mahke-

menin üzerinde hüküm vereceği suçlar, âşikâr karakterde suçlar olacaktır. Bu sebeptendir ki, saldırısını sürdürmek için saldırganın giriştiği şiddet hareketleriyle, kurbanların saldırıya mukavemet için şiddete başvurmasını aynı gözle görmek imkânsızdır. Ancak, Varşova Ghetto'sunun ayaklanmasıyla Gestapo'nun faaliyetleri arasındaki, Yugoslav partizanları, Norveç vatansızları ve Fransız mukavemetçilerinin verdikleri mücadele ile nazi ordularının giriştikleri istilâ harpleri arasındaki ayrımı yapmaktan âciz kişiler, mahkemenin istilâci Amerikalıların tutumu ile istilâya karşı koyan Vietnamlıların tutumunu aynı plânda görmeyi reddetmesini hayretle karşılayacaklardır.

Çok önemli bir noktayı belirtmek gerekir. Çalışmalarında mahkemeye yardım edecek olan hukukçular ekibi, onlara sunulacak delillerin hukuk açısından tartışılmaz nitelikte olmasına dikkat edecektir. ABD'nin savunması için mahkemeye sunabileceği delillerin derinlemesine inceleneceği hususunda gerekli hukuki teminatı sağlayacaktır.

İnancım odur ki, mahkeme devletlerarası ilişkilerde karışıklığa yol açma endişelerinden ve her türlü çıkarıcı politika (real-politik) hesaplarından uzak kalacaktır. Onun gerçek bir devrimci mahkeme gibi çalışmaya muktedir olması gereklidir. Yani duruşma sırasında ve kararlarında, mahkeme, dehşet ve adaletsizliğin, kurbanları zayıf diye ve bunları yapanlar yeryüzü zenginliklerinin büyük kısmını ellerinde tutuyorlar diye, yargılanmadan sürüp gitmesine karşı çıkan kararlı insanların özlemlerini dile getirmelidir.

Lord Bertrand Russel

DEMİREL'İ SARAN İHTİLAL VEHMİ VE SOSYALİZM

Ankara olaylarından bir görünüş
«At altında tay aramayalım!..»

Başbakan Demirel'in unutulmaz konuşmaları sayesinde, AP'lisi, CHP'lisi, tüccarı, işçisi, esnafı, köylüsü bütün millet, durup dururken «ihtilâl mi geliyor» diye meraklanmışlardır. Halbuki Türkiye, şimdilik bir ihtilâl ortamı içinde bulunmaktan çok uzaktır. Muhalefet lideri İnönü, şaşırtacak ölçüde yumuşak konuşmalar yapmaktadır. Bu na rağmen, Demirel, hırçın sinirli ve vehimlidir. Boyuna ihtilâlden söz etmektedir. Durum o kadar gariptir ki, bir milletvekili, aydınlanmak için CHP grubunda İsmet Paşaya «ihtilâl lâflarının neye de lâlet ettiğini» sormak zorunda kalmıştır. İnönü, «Bu konuşmaların bir şey anlamıyorum» cevabını vermiştir. Sanırız ki Demirel'in ihtilâl lâflarının en doğru değerlendirmesi budur. İhtimal ki, yüksek kademelerdeki bir takım tartışmalar ve bazı raporların çok mübalâgalı yorumlanması, Demirel'in sinirlerini bozmuştur. Bir ihtilâl ortamı olmadan, ihtilâl olmayacağı aşîkârdır. Henüz Türkiye böyle bir ortamda değildir. Nitekim CHP'nin 41 yaşındaki Genel Sekreteri Bülent Ecevit, 41 yaşındaki Başbakanı, İstanbul konuşmasında bu gerçeği hatırlatmıştır: «AP Genel Başkanı Demirel, gündür bir ihtilâl vehminin içinde görünüyor. İhtilâl her zaman ve her durumda ortaya çıkmaz. Sebepsiz yere ihtilâl beklenebilir».

Birçok politikacı, Demirel'in ihtilâl sözlerini, yaklaşan Büyük Kongrede tesanüdün sağlama hevesine bağlamaktadır. Demirel, dış tehlike göstererek, Büyük Kongrede sert eleştirileri engelleyecek ve ekibinin kolay zaferini sağlayacaktır. Nitekim Ecevit, bu ihtimal üzerinde durmuştur: «İktidar bulunan parti, iktidarın kendilerine yüklediği sorumlulukla değil, hırçın bir küçük muhalefet partisi gibi davranmaktadır. Oysa muhalefet partisi olan CHP, sanki iktidar sorumluluğu kendi üzerindeymiş gibi, başta Genel Başkanımız İnönü olduğu halde, bütün teşkilât, ağrbaşlılıkla her türlü olgunluğu ve çalışmayı göstermektedir. Demirel, partisi içinde bozulan birliği kurabilmek için olmayan düşmanlar, hayali durumlar yaratıp dikkatleri oraya çevirmekten bir takım faydalar umuyor».

Demirel'in davranışında, böyle parti hesaplarının payı olabilir. Fakat kabul etmek gerekir ki, her zaman görülen hizipleşmelere ve şikâyetlere rağmen, parti içinde Demirel'in durumu halen bir hayli kuvvetlidir. Karşısında ciddi bir rakip yoktur. Böyle bir durumda, «zinde kuvvetlerle halkı karşı karşıya getirme» diye yorumlanan ve önemli çevrelerde geniş tepkilere yol açan tehlikeli partizan oyunlara başvurmak her halde mantık dışı bir davranıştır. Belki de Demirel'in davranışını mantık dışı nedenlerle açıklamak daha isabetlidir. Özel teşebbüsü savunurken, bilgiçlik gösterme amacıyla söylenen Cezayir yaklaşması hakkındaki talihsiz sözlerinin yarattığı trajikomik durumu düzeltme çabasıdır ki muhtemelen Demirel'i ihtilâl lâflarının içine düşürmüştür. Ama iktidarın başı kaç yaparken göz çıkarmaktadır. Direnme hakkının Anayasayı çiğneyen iktidarlara karşı millete tanınmış olduğunu unutarak, Anayasada öngörülen düzenleme hakkından söz etmektedir. Bu gafı düzeltmek için, Demirel,

«Millet ve Hükümet kuvvetleri birlikte âsilere karşı savaşacaklardır» formülünü bulmuştur. Ama sinir bozukluğundan her halde kolay kolay kurtulamayacaktır. İsim vermeden İnönü'ye veyhansız etmektedir: «Zaman zaman tehditlere maruz kalmışızdır. Bu tehditlerden ikisi câlibi dikkattir. Ve birbirine bağlıdır. Bunlardan birisi, sonumuzun iyi olmayacağı, diğeri ise DP'nin on senede geldiği yere bizim hemen hemen geldiğimizdir. Bu iddiaları, heze yan ve taşkınlık olarak vasıflandırmak gerekir. Bu iddiaların sahipleri, çok gayri mes'ul insanlardır (...)

Kendilerinden başkasına hayat hakkı tanımayan bu zihniyetin sahipleri, uyurken yürüyün zavallılardır.

Bizim kendilerine verilecek hiçbir hesabımız yoktur. Akıbetimizi kendileri tayine memur değildir».

Demirel bu sinirli konuşmaları yaparken, AP'nin liderden sonra gelen takımı, «Ortanın Solu»ndaki CHP'yi komünistlikle suçlamakta berdevamdır. AP yöneticilerinden Kayserili Dr. Vedat Ali Özkan, rahatlıkla şöyle konuşabilmektedir: «Bugün Türk demokratik nizamını tehdit eden iki tehlike mevcuttur. Bunlardan biri TİP, diğeri ise CHP'nin kendi içinde darbe yaparak iş başına gelen sol kanattır. Bunların memleketi kızıl hastalığa buluşturmasına, AP iktidarı, millî müesseselerimiz ve başta Türk Silâhlî Kuvvetlerimiz vatan perver ruhu müsaade etmiyecektir».

Bu ölçsüz ve hırçın suçlamalar karşısında, son aylara kadar hayli sert bir muhalefet yapan CHP Genel Başkanı, sanki aralarında bir «bahar havası» varmış gibi AP'ye karşı çok yumuşak davranmaktadır. Bu yumuşaklık Demirel'in ihtilâl lâfları kadar dikkat çekicidir. Neden, ortamın solundan sonra İnönü kadifeleşti? Bir kısım politikacılar, AP ile sert bir çatışmanın kaçınılmaz olduğunu bildiği için, İsmet Paşanın bu çatışmanın sorumluluğunu AP'ye yıkma düşüncesiyle çok uysal davrandığını ileri sürmektedirler. Nitekim İnönü, gazetecilerin «Bahar havası mı?» şeklindeki sorularını da, «Hayır, medenî münasebetler» diye gerçek ölçüsüne indirmeye çalışmıştır.

CHP'nin ortanın sağındaki liderleri ise, İnönü'nün yumuşaklığını, «Ortanın Solu»nu Moskofçuluk gürlütüsüne boğan AP yöneticilerini hiç de gülse bir süre bu silâhtan yok sun bırakma endişesine bağlamaktadırlar. Bu görüşte bir raz da, ortamın solu ekibini, AP'nin desteği ile yıpratma hırslı hâkim olsa gerektir.

Her halükârda, İnönü, kendi kurduğu çok partili düzenin, büyük bir şefkat ve müsamaha ile baş bekliliğini yapar durumda gözükmemektedir. Ama milliyetçi akımların güçlendiği bir dönemde, emperyalizme - komprador - ağa üçlüsüne karşı başlayan millî uyanış, bir Eyüp Peygamber sabrına nasıl rıza gösterebilecektir? Üstelik tahrikler, devamlı şekilde, emperyalizmle kader birliği yapmış kesimden gelmektedir. Tahriklere karşı, Eyüp Peygamber sabrı gösterilse dahi, Türkiye'deki millî uyanışın emperyalizm ile uzlaşması mümkün değildir. Nitekim CHP'nin yeni Merkez Yönetim Kurulu üyelerinden Selâhattin Hakkı Esatoglu, Ulus'ta bu gerçeği dile getirmektedir: «Yabancı sermaye, dış ticaret bezirganları, geniş toprak

sahipleri, nurcular ve dinî devlet özlemcileri, her çeşit gerici ve tutucular, Türkiye'yi sömürmekte, sömürülmesine yardım etmekte ve memleketi geriye doğru itmektedir. Böylece memleket, «gericiler birliği»nin zararlı etkisine girmiş, plân uygulaması aksamış, her türlü devrim hareketi durdurulmuştur. (...)

Nasıl 1957'lerde, demokrasie karşı çıkan bir iktidara karşı, memleketimizde partiler ve demokrasiye inanmış vatandaşlar arasında güç birliği kurularak, tek cephe halinde Demokrat Partinin karşısına çıkmış ise, şimdi de ekonomik özgürlüğü tanımayan, memleketin kaynaklarını iç ve dış sömürücülerin elinden kurtaramayan bir iktidara karşı, bütün ilerici ve aydın güçlerin birleşmesi gerekmektedir. Dağınık ve ayrı ayrı savaş veren bütün halkların, bütün sosyal adaletten yana olanların bir «ilericiler cephesi» kurması, Anayasanın vatandaşları tanıdığı hakların uygulanması için ortaka savaşı büyük sonuçta ulaşmakta yararlı olacaktır».

Esatoglu'nun belirttiği gibi bugün Türkiye'de gittikçe bilinen bölünme, devrimci milliyetçiler ve tutucular bölünmesidir. Nitekim Bülent Ecevit de İstanbul'da, bugünün Türkiye'sinde muhafazakârlığın imkansızlığını belirtmiştir. «Sağımızdaki partiler ve daha da ötede bulunanlar, muhafazakârlarız diyorlar. Sormak gerekir, neyi muhafaza etmek istiyorlar?»

İstanbul'un en zengin semtlerinde durup yanbaşlarında sefalet çekenlerin durumunu muhafaza etmek istiyorlar? Gecekonuldardaki halkın perişanlığını muhafaza etmek istiyorlar? Doğuda toprak altında yaşayanların bu ıstıraplı hayatını muhafaza etmek istiyorlar?»

Emperyalizme yaslanarak tutuculuklarını pekleştirmek isteyenler ile köklü reformlardan yana devrimci milliyetçilerin uzlaşması imkansızdır. Sun'î zorlamalarla bahar havaları estirilse dahi, Türk politika hayatının geleceğini bu kesin uzlaşmazlık tayin edecektir.

TİP'İN ENDİSELERİ
Türkiye İctimai Partisi ise, Demirel'in ihtilâl lâflarını çok baska acıdan değerlendirmektedir. Haftanın ortasında bir bildiri yayınlayan TİP Meclis Grup Başkanlığına göre, «Hükümet Başkanının son günlerde arka arkaya verdiği demeçler, iktidar partisinin memlekette hâdiseler çıkma-

sını arzuladığı intibamı vermektedir... Hükümet, çok tehlikeli bir tutum içindedir. Amerika ile imzalanmış bulunan ve Amerikaya iç işlerimize silâhlî kuvvetle müdahale hakkı tanıyan 1959 İşbirliği Anlaşması hükümleri gözönünde tutulunca, Hükümet Başkanının mevhum (âsi çetelerine) karşı milletin direnmesi gibi konuları demerlerinde ısrarla işleyişinden en dişe duymamak imkansızdır».

Zinde kuvvetlerin gücünü pek küçümseyen ve CIA oyunlarını fazlaca büyüten bu endişeler, sanırız ki, hayli mübalâgalıdır. CIA, ancak çok güçlü ve bilinçli kütle hareketlerinin etkisiyle güvendiği rejimler sarsılınca ya da mevcut hükümetler açıkça Washington'a ve temsil ettiği kararlara karşı çıkınca, mutad planlarını sahneye koymaktadır. Böyle durumlardan henüz çok uzağız. CIA tecrübeyle bilmekteki ki, 1963 Irak ve Suriyesinde olduğu gibi, faşist darbeler, çok geçmeden tamamen kendisine dönmektedir. Washington için garantili düzen, Filipin ve Kolombiya tipi rejimlerdir. Cabalar, bu bakımdan, bu yöndedir. Mübalâgalı endişeler yanlış teşhislere ve davranışlara götüreceği için tehlikelidir. Fakat Büyük Kongre arifesinde TİP yöneticilerinde -seçilme şansları garantili sağıldığı halde- bâriz bir sinirlilik ve hırçınlık görülmektedir. «Bozgunculuk, tepeden inmeçlik, CIA ajanlığı, eski sosyalist tertipleri» gibi ağır suçlamaları, TİP yöneticileri açık konuşmalarında sık sık yapmaktadırlar. Bu sinir bozukluğu, sıhhatli bir gelişme değildir.

Bereket, ihtilâl lâflarını artık unutturma ihtiyacını duyan Demirel, bütün sosyalistlere en ağır şekilde çatarak bu sinirliğin ve hırçınlığın yaratabileceği çatlakları önlemekte ve sosyalistleri tesanüde zorlamaktadır.

Milliyetçi uyanış halkta da geliştiğini gören Demirel, Adana konuşmasında, sosyalistleri maskeli komünistlikle suçlamıştır. Bunların dış ülkelerle dostluklarımızı bozmak istediklerini ileri sürmüştür. Halbuki, «Türkiye'nin dış politikasında dostluk kurmuş bulunduğu devletlerle olan münasebetlerinin Türkiye'ye sağladığı büyük menfaatler vardır». Demirel'e göre, sosyalistler, sev tanın ta kendisidir, hepsi en ağır suçları işlemektedir. «Bir takım mâsum insanları zehirlemek, kıskırtmak ve

hücre faaliyeti içine koymak hevesindedirler. Türkiye'yi müstemleke gibi görmek ve göstermekten büyük haz duyarlar. Vurguncu, soyguncu, komprador, önüne gelenin ya kasına taktıkları yaftadır. Bu yalancılara bütün maksadı, Türk halkının huzurunu bozmaktır. Marks ve Lenin âşikârlarının yeri Türkiye'dedir... Emperyalizm ağzlarının sakızdır. 45 senedir, hür ve hükümlü olan Türkiye'ye reva gördüklerini ancak Türkiye'nin amansız düşmanları reva görebilir».

İktidarın başı, bu bayat kızları çiğneyerek, hiç değilse, hayli dağınık bir manzara arzeden TİP saflarında tesanüdün sağlanmasına yardımcı olmaktadır. Bu dahi, teşekkür edilmesi gereken bir hizmettir.

ADANA ve ANKARA OLAYLARI

İktidar partisinin kraldan fazla kralcı, Amerikadan fazla Amerikacı tutumu, milliyetçi tepkilerin gittikçe şiddetlenmesine yol açacağı benzemektedir. Ankara Üniversite gençliğini temsil ettiği şüphe götürmeyen birçok dernek, milliyetçi bir gösteri düzenlemiştir. Binlerce genç, «Topraklarımızı altı da, üstü de bizindir. Millî petrol isteriz. Türkiye sömürge olamaz» diye haykırmaktadır. Buna karşılık AP'nin eli sopalı takımından Belediye Meclisi üyesi Muhlis Şenöz ve AP'li gençler taş, sopa ve demirlerle, «Yaşamın bağımsız Türkiye» diyenlere saldırmaktadır! AP, müteahhitlerinin Zafer gazetesi, milliyetçilik adına utanç verici bu saldırıyı «Milliyetçi gençler, taş ve demirlerle, mitingçi gruplar, Amerikan Haberler Merkezi önünden püskürttüler» diye vermektedir. Amerikan Haberler Merkezinin, milliyetçilere karşı korunmasını, AP'nin komandoları almıştır! Ve iktidarın başı, bir milliyetçi gösteriyi «gaffet, ihanet, komünistlik» diye suçlayabilmektedir. «Sokaklarda bağımsızlık şarkıları söyleyenlerin nereye hizmet etmeye çalıştıkları yine milletçe malumdur (...)

Özledikleri düzen içerisinde dudaklarını bile kıpırdatmak hakkını haiz olmayanların, ihanet ve dalâlet içersinde olduklarını kaydetmeye mecburum. 32 milyon koskoca bir milletin içinde bir avuç gafilin bulunabilmesi şaşılacak bir şey değildir.» İktidarın başı böyle buyurduktan sonra, AP, müteahhitlerinin basını, mâsum bir milliyetçi gösteriyi TİP'e, CHP'ye ve hattâ Kc'nin Partilerinin Varşova kararlarına bağlamakta kusur etmemektedir! Demirel'in varı resmî

VIETNAM MİLLİ KURTULUŞ HAREKETİ NEDİR ?

MİLLİYETÇİLER, YOK EDİLMEK İSTENİYOR!

Vietnam halkı, yeryüzünün en kahramanca kurtuluş savaşlarından birini veriyor. Bütün dünyada namuslu insanların hayranlığını kazanan Vietnam halkının kahramanlık örneği, her halde onların üstün bir ırka, üstün bir kültüre mensup bulunmalarının sonucu değil. Şartlar öyledir ki, Vietnam halkı için kahraman olmaktan başka tercih bırakılmamıştır. Saygon gibi büyük şehirlerde bir kısım Vietnamlular, Amerikalılara usaklık, orospuluk, karaborsacılık ve cellâtlık ederken, halkın büyük çoğunluğu için sonuna kadar dövüşmekten başka çare yoktur.

Halbuki 1939'dan beri, önce Japon, sonra Fransız emperyalizmine karşı en ağır şartlar altında savaşan Vietnam halkı, barışa susamıştı. Bu sebeple, Fransızlara karşı savaşa son veren 1954 Cenevre Anlaşması, hiç de avantajlı bir anlaşma olmamakla beraber, kabul edildi. Kurtuluş Ordusunun muntazam birlikleri, kurtarılan geniş toprakları, emperyalizmin Güneyde kurdurduğu satılık hükümete terk ederek, Kuzey Vietnam'a çekildi. Güneyli savaşçılar, işlerine ve köylerine döndüler.

Cenevre anlaşmalarına göre, 1956 Temmuzunda serbest seçimler yapılacak, milliyetçi bir hükümet kurulacak, ikiye bölünen ülke birleşmiş olacak ve yabancılar çekip gidecekti. Ama Fransızlardan boşalan yeri doldurmaya kararlı bulunan Amerikan emperyalizmi, gitmeye niyetli değildi. Kukla hükümetin varlığı da ancak Amerikan silâhı ve doları sayesinde mümkündür. O da, Amerika kalsın istiyordu. O halde emperyalizm ve kuklaları, her şeyden önce, 1939-54 döneminde kurtuluş savaşı vermiş olan kadrodan kurtulmak zorundaydı. Bu mukavemetçiler kadrosu, 15 yıl zarfında, askeri ve politik plânda yürütülen bir halk savaşının bütün tekniklerini öğrenmiş tecrübeli ve yiğit insanlarla doluydu. Büyük bir güçtü. Güney Vietnam'ı Amerikaya satma çabasındaki Diem Hükümetinin, bu kurtuluş savaşı kahramanları etkisiz kılınmadıkça, kendini görevde sayması mümkün değildi. Bu sebeple Amerikalılar ve usakları, Vietnam'ı kurtarmak için savaşçıları yok etmeye kalkışmakla işe başladılar! Eski muharıpler, derhal komünist ilan edildiler. «Çin Hindi - Bağımsızlığın On Yılı» adlı eserinde George Chaffard, kimlerin komünist sayıldığını şöyle açıklamaktadır:

«Bütün eski muharıpler, parti üyesi olsun olmasın 1954'den önce gerilla savaş veren partizanlar, Viet-Minh bölgelerindeki bütün eski idari kadrolar, mukavemet hareketine uzaktan yakından karışan bütün vatandaşlar, köylüler, entelektüeller ve serbest meslek sahipleri komünist, dolayısıyla şüpheli kişi görülmüşlerdir.»

Yani emperyalizm için, toplumun en sağlam, en yurtsever evlâtları komünisttir!

1955'den itibaren, bu tehlikeli kişileri tesbit için bütün Güney Vietnam'da bir sayma girişildi. Halk «komünistleri ihbar etmeye» çağırıldı. Köy köy dolaşarak, halkın komünizme karşı durması ve komünistleri ele vermesi istendi. «Beyin yıkama» faaliyetine girişildi. 1960 yılı sonunda kukla hükümetin dışişleri bakanının resmen açıkladığına göre, 1954-60 döneminde 893 bin 291 «peronalist eğitim» denen beyin yıkama toplantısı yapılmıştır. Toplantılara 18 milyon kişi katılmıştır. Bu dönemde, polis 25 bin 700, bölge milisleri 22 bin 500 komünist yönetici tevkif etmiştir. Hapishaneler, eski muharıpleri almaya yetmemiş, temerküz kampları kurulmuştur. Böyle bir durumda, eski muharıplerin silâhı kapıp yeniden dağılara çıkacağı ve köylüler arasına karışacağı aşıkardır.

KÖYLÜ AYAKLANMALARI

Satılık rejim, köylüleri kazanabilmesini bilseydi, eski mukavemetçilerin yeniden harekete geçmesini belki başarısız kılabilirdi. Ama rejimin ilk işlerinden biri, 1954'den önce Viet-Minh'in kurtarılan bölgelerde girdiği toprak reformunu bozma oldu. Harp sırasında, kendileri büyük şehirlerde ve Avrupa'da yaşayıp kira geliriyle geçinen büyük arazi sahiplerinin toprakları fakir köylülere dağıtılmıştı. Arazileri başında kalan ve Fransızlarla işbirliği yapmayan toprak sahiplerinin ise arazilerine dokunulmamış, yalnız köylülerden aldıkları kira bedeli azaltılmış ve eski borçlar silinmişti. Ama satılık hükümet, Amerikalı toprak reformu müşaviri Ladejinsky ile birlikte, bir «toprakları geri alma plânı» sahneye koymuştur. Top-

NGUYEN HUU - THO
Olayların pişirdiği milliyetçi

rak alan köylüler, bir mukavele imzalayacak ve bu mukaveleye göre, toprak sahibine ürünün yüz de 15 ilâ 20'si oranında kira ödeyecekti. Fakat iktidar basınının yazdığına göre, kira bedeli gerçekte yüzde 25'i bulmakta, hafta yüzde 50'ye ulaşmaktaydı. Mülk sahipleri, köylüden eski kira bedellerini de istemekteydiler. Bu şartlar altında köylülere mukaveleler zorla imzalatılmış ve satılık hükümetin askerleri ve polisleri, büyük arazi sahiplerinin emrinde mukavele şartlarını uygulamışlardır.

Bunun yanı sıra Ladejinsky'nin arazi sahipleri sanayici yapmak isteyen toprak reformu da gülünç sonuçlar vermekten öteye gitmedi. Toprak bedeli çok pahalı biçimlendi. Toprak alan köylü, altı yıl süreyle hektar başına bir ton pirinç ödeyecekti. Bu, köylünün gücünün çok üstündeydi. Nitekim 1960 Temmuzuna kadar Ladejinsky reformu sayesinde 41 bin köylü ailesine ancak 90 bin hektar toprak dağıtılmıştı! Sanayici olması istenen büyük toprak sahipleri ise, sanayi alanına sadece 200 bin dolar yatırmışlardı! «Amerikano-diemist» toprak reformu böyle bir komediydi. Ni tekim kira yükü ve Diem polislerinin baskısı altında ezilen köylüler, her tarafta kendiliklerinden ayaklanmaya başlamışlardır. Eski muharıplerin silâh elde köylüye çekilmesiyle, bu köylü hareketleri bilinçlendi ve güçlendi. Spontane köylü ayaklanmaları ve yok edilmek istenen tecrübeli bir eski muharıpler kadrosu, Vietnam Millî Kurtuluş Cephesinin (V.M.K.C.) temelinde yatan bu iki güçtür.

Satılık Hükümetin daha bir sürü hataları, bu cephenin kuvvetlenmesini kolaylaştırmıştır. Katolik Diem'in bir aile tekel kurması, budistlere ve azınlıklara karşı baskı hareketine girişmesi, Fransızların Viet-Minh'e karşı silâhlendirdiği dini-askeri tarikatları tasfiyeye kalkması, zulme uğrayan bütün bu grupların milliyetçi cepheye toplanmasına yol açmıştır.

NİHAyet ÖRGÜTLENİYORLAR

Millî Kurtuluş Hareketinin, bütün yurtsever güçleri toplayacak biçimde örgütlenmesi, bütün bu olaylardan sonra, 20 Aralık 1960'da olmuştur. Amerikalıların komünist diye takdim ettikleri V. M.K.C.'nin lideri Saygonlu bir avukattır. Sölece dahi olmayan Başkan Nguyen Huu-Tho, başlangıçta kurtuluş hareketinin dışında kalmıştı. 1947 yılında bir gezi sırasında, Viet-Minh'in eline esir düşmüştür. Millî dâvaya seyirci kalan gene avukatı Viet-Minh, cezalandırılması gerekli kötü bir

davranışı bulunmadığı için serbest bırakılmıştır. Dönüşte, liberal fikirli avukat, millî dâva ile ilgilenmeye başlamıştır. 1950 Martında, sömürgeci Fransızlarla dayanışma gösterici yapma amacıyla üç Amerikan harp gemisi limana gelince, Nguyen Huu-Tho nümayişçilerin ön safında yer almıştır. Tevkif edilmiş ve Kuzeydeki ufak bir kasabada hapsedilmiştir. İki yıl geçince, Viet-Minh tarafından hapisten kurtarılan Nguyen Huu-Tho, Cenevre anlaşmalarından sonra Saygon'da tekrar avukatlığa başlamıştır. Ama Diem Hükümeti, Cenevre anlaşmalarını daha mürekkebi kurumadan çöğnemmiş ve milliyetçilerin inhasına girişmiştir. Bunun üzerine Nguyen Huu-Tho ve aydın arkadaşları, «Barış ve Cenevre Anlaşmalarını Savunma Komitesi» kurmuşlardır. Taşrada genişleyen Komite, 4 ay sonra feshedilmiş ve Nguyen Huu-Tho arkadaşlarıyla birlikte tevkif edilmiştir. Diem zindanından 1961 yılında kurtarılan avukat, V.M.K.C.'nin başkanlığına seçilmiştir.

Kurtuluş Cephesi nasıl bir örgüttür ve programı nedir? «İkinci Kurtuluş Savaşı içindeyiz» deyip, sonra «Bunu yalnız biz yaparız» iddiasında bulunanların, gerçek bir millî kurtuluş savaşının nasıl yürütüldüğünü iyi bilmeleri gerekmektedir.

Toplan komünist etiketi yapılandırılan V.M.K.C., emperyalizme karşı olan bütün tesekkülleri, sınıf ve tabakaları toplamaktadır. V.M.K.C.'nin yönetici kurullarında katolik, budist din adamları, askeri tarikat liderleri, yurtsever burjuvalar, toprak sahipleri, işçiler, köylüler ve komünistlerle birlikte yer almaktadırlar. Arazilerinde Komünist Partisi de bulunan 20 dernek ve parti, V.M.K.C.'ne katılmıştır. Cephe, kuruluşundan itibaren şu sloganla ortaya çıkmıştır:

«Hepimiz ayaklanalım! Hepimiz birleşelim!

Saflarımızı sıklaştıralım ve V.M.K.C. bayrağı altında ABD emperyalistlerini ve onların kuklası Diem'in idaresini yıkalım! Bağımsızlık, demokrasi, yiyecek ve giyecek, barış ve ecdad toprağının birleşmesi için savaşmalıyız (.....)

V.M.K.C., halkın her kesimini, bütün sosyal sınıfları, milliyetleri, siyasi partileri, bütün örgütleri, dinsel toplulukları ve yurtsever kişileri, politik eğilimlerine bakmaksızın, ABD emperyalistlerinin ve onların kuklası Diem'in yönetimine son vermek amacıyla savaşmak için birleşmeye çağırılmaktadır. Amaç, millî bağımsızlığı, demokrasiyi, barışı ve ülkeyi birleştirmeye yönelmiş bir taraf-sızlığı gerçekleştirmektir. (V.M.K.C. Bildirisi, 20 Aralık 1960).

Böyle geniş bir cephenin programı da, tabiatıyla sosyalist olmaktan çok uzaktır. Başkan Nguyen Huu-Tho, Vietnamluların kahramanlık destanları hakkında «ikinci Vietnam Mukavemeti» adlı müthiş bir kitabın yazarı olan Alman gazeteci Wilfred G. Burchett'e bu konuda şu bilgi vermiştir: «Programımız, Cephenin ve bu cephe de temsil edilen güçlerin geniş mahiyetini ifade etmektedir. Meselâ biz, toprakların köylülere dağıtılmasından yanayız, ama sistematik olarak topraklara el konmasına karşıyız. Arazi kiralalarının indirilmesini istiyoruz, fakat aynı zamanda mevcut mülkiyet haklarını koruyoruz. Tabii ki hainler müstesna. Amerikan kuklalarını desteklemeyen arazi sahipleri için korkacak bir şey yoktur. Ekonomik çıkar ve sanayi tesebbüsleri özgürlüğüne saygılıyız. Yabancıların meşru mülkiyet hakları korunacaktır. Yabancı yatırımlara, bir ölçüde karşı değiliz. V.M.K.C., demokratik özgürlüklerin tesisini istemektedir. Söz ve toplanma özgürlüğünden yanadır. Kisilerin ve malların serbest dolaşımını talep etmektedir. Bu temel özgürlükler, kurtarılan bölgelerde gerçekten mevcuttur. Buralarda halk, güvendiğini seçmekte ve en demokratik biçimde kendi işlerini yürütmektedir. V.M.K.C. kurulur kurulmaz, bütün demokratik güçlerin derhal desteğine sahip olmuştur.»

Amaç, hemen sosyalizmi inşa değil, antiemperyalist ve antifeodal demokratik devrimi gerçekleştirmektir. Antiemperyalist bütün güçlere açık bu toplayıcı tutumu ile V.M.K.C. kısa sürede millette bir mücadelenin yürütücü gücü haline gelmiştir. Ve bütün yurtsever güçlerin desteğine sahip olduğu içindir ki, emperyalizme karşı mücadelede mutlak kazanacağına inanmaktadır.

Doğan Avcioğlu

organi Son Havadis gazetesi başyazarının görüşleri, bu bakımdan bir şaheserdir: «Amerika, Türkiye'yi sömürüyor mu? Türkiye yüz milyonlarca dolar yardım yapan ve bir emperyalizm saldırısına karşı mevcut ittifaklar dahilinde savunmamızı garanti eden Amerika mı Türkiye'yi sömürecek? Hangi devl. olursa olsun, böyle bir şey cesaret edecek çıkarsa, bütün Türk Milleti tek vücut hâlinde onun karşısındadır. Ama solcuların maksadı bu değildir. Onlar (erişir menzili maksuduna âheste giden) düsturuyla hedeflerine ulaşmak sevdişi peşindedirler.

Üzüntüyle söylemek lâzımdır ki, Halk Partisinin sol kanadı, (Ortanın solu) sloganıyla, memlekette durup dinlenmeden kargaşalık çıkarmak isteyenlere yüz vermişlerdir. Hâlâ da yüz vermekte ve Ulus gazetesinde onların nobran ve serkeş davranışını savunmaktadır.

Halk Partisinin bu davranışı, TİP'ten daha zararlıdır. Çünkü onun gibi (afişe) değildir, (kamufle) dir.»

Bu sözler ve tutumlar, Amerikadan fazla Amerikalıların, ülkemizi nasıl korkunç bir bölünmeye doğru götürdüklerini ortaya koy-

maktadır. Ama Amerikalı askerlerin bir tahriki üzerine, Adanada birdenbire patlayan olaylar, AP'ye oy verenler ile AP'yi yönetenler arasındaki düşünce ve his farkını gözler önüne sermiştir. Bir Türk kadınına Amerikalı askerlerin sarkıntılık etmesi üzerine, aralarında İmam-Hatip öğrencileri de bulunan ve büyük bir ihtimale AP'ye oy veren binlerce Adanalı galeyana gelmiştir. Sarkıntılığı, Amerikalı olmayan başka yabancılar yapsaydı, olay, herhalde basit bir zabıta vak'ası niteliği taşımaktan öteye gitmiyecekti. Ama Kıbrıs olaylarında Amerikan dostluğunun

ne olduğunu öğrenen Türk halkı, otomobilleriyle adam çığneyip serbestçe de'aşan Amerikalıların ülkemizdeki imtiyazlı durumunu artık anlamıştır. Kendilerini çiftliklerinde sananların imtiyazlı durumunu hazmedememektedir. Bunun içindir ki, Ankara'da bir Amerikalının yaptığı otomobil kazasında görüldüğü gibi, bir sarkıntılık olayı, binlerce Adanalının gece sokaklara dökülmesine yol açmıştır. Adanalılar, sabaha kadar, «Amerikalı evine dön, bağımsızlığımıza gölge düşürmeyin» diye haykırışlardır. Gösterinin spontane karakterini, olaylar sırasında işitilen şu

sözler açıkça göstermektedir: «Kahrolsunlar... Türkiye'ye sömürge muamelesi mi yapıyorsunuz! Otomobillerinizle koyun ezer gibi vatandaşlarımızı ezip öldürdünüz. Şimdi de kadınlarımızı mı satacaksınız. Biz de aynısını yaparız kadınlarınıza.»

Amerikalılara ait binaların ve otomobillerin tahribine yol açan olaylar, ancak Ordunun müdahalesiyle önlenebilmiştir. Sarkıntılık ya pan Amerikalılar, «şikâyetçi yok» gerekçesiyle serbest bırakılmışlardır. Sarkıntılık olayının galeyana getirdiği birçok Adanalı ise nezarete alınmıştır. Şimdi zehir baf-

yeler, Adana Valisi Ömer Lütfi Hancıoğlu «Olaylar, kanaatimce önceden hazırlanmış bir gösteri değildir» dediği halde, «komünist tertipler» i ortaya çıkarma çabası içindedirler. Cumhuriyet'e bir demec veren Emniyet Genel Müdürü Nakiboğlu, tertibi derhal teşhis etmiştir: «Amerikayı protesto, ne Cemal Akın gibi bir şahsın işi, ne de çoğunluğu lise talebesi olanların işidir. Bu olay tamamen bazı sol merkezlerin tahrik ve teşvikinden doğmuştur. Hâlen Adana olayını, mahkeme tahkik etmektedir. Aynı merkez, orayı da tahrik etmiştir. Buna da bahane, güya birkaç zenci Amerikalı, bir iki pavnyon kadınına satmıştıdır. Bu satışmanın adı bir zabita olayını geçmemesi gerekirdi. Ama, tahrikler sebebiyle tamamen aksi olmuş, olay kısa zamanda şümüllü bir hâle gelmiş ve Adana yayılmıştır.

Adana olayında nümayişçilerin elinde bulunan tornadan çıkmış tek tip ve aynı model sopalar müsadere edilmiştir.»

Olayları bu derece ters değerlendiren yetkililerin yönetiminde, çok daha ciddi olaylar patlak ve rüşve fazla şaşmamak gerektir. Yöneticiler, Amerikalılara karşı «komünistlerin oyunu» diye mazeretler icat etmek yerine, Amerikalıların imtiyazlı durumunun yarattığı milliyetçi tepkileri anlamaya ve gereğini yerine getirmeye çalışmalıdır. Nitekim Senato'da, bir zamanlar «milliyetçi ve mukaddesatçı» denen çevrelerden ayrılmayan Mehmet Özgüneş, olayları gereken biçimde değerlendirmiştir: «Amerikalılar, sık sık böyle olaylar çıkarmaktadır. Adana olayı, namusuna düşkün Türk halkının bir gahlıdır. Buna kulp takmaya kalkışmakta hiçbir fayda yoktur. Amerikalı dostlarımızın Yankee'lerine de, Negro'larına da Türk tarihini ve Türkü iyice incelemelerini tavsiye eder, Hükümeti, bu gibi haysiyet kırıcı hareketlere karşı, Türk haysiyet ve karakterine yakışır enerjik bir tutuma çağırırım.»

Ankara olayları sanıklarının avukatları C.R. Eyüboğlu, N. A. Gürnaslı, C. Çelikel, Y. Selvi, T. Tamar, Y.K. Zabuoğlu, Ş. Çizmeli de bir bildiri yayınlayarak, Emniyet Genel Müdürünü cevaplandırmışlardır: «Karakola götürülenlerin sayısı 24'tür. İçlerinde AP, CHP. ve başka partilere mensup kişiler vardır. Sanıklardan 20 si polisler tarafından dövüldükleri ve ağır hakaretlere uğradıkları için şikâyetçidir.

Amerikan Haberler Bürosunun önüne yığılmış taşlar ve demirlerle Kızılay'daki halk topluluğuna

AYBAR ve DEMİREL

«İşte burada (mütetalibe devlet) ile (halkın devleti) felsefesi çatışmaktadır.

Aslında tedirgin olanlar halkı memleket idaresinde bir kuvvet olarak kabullenmek istemiyenlerdir.

O halk ki, her şey ondan çıkar ve her şeyi o taşır...

Türkiye'de Türk halkı, her türlü kuvvetin kaynağıdır ve Anayasa müesseselerinin yanında vardır.

Halktan yanacıların, halk denince kızmaları, kendilerinin samimiyet sızlığını, fikri perişanlığı ve art niyetlerini sarahaten göstermektedir.

Bu sözler, TİP lideri M. Ali Aybar'a değil, Başbakan Süleyman Demirel'e aittir ve 12 Kasım günü Bursa'da söylenmiştir.

JOHNSON YARGILANIYOR

Johnson ve şürekasını yargılayacak olan milletlerarası mahkeme, Bertrand Russel başkanlığında hazırlık çalışmalara başladı.

Toplantıda, soruşturma komisyonunun yapısı kararlaştırılmaktadır. Bilimsel ölçülerle yürütülecek olan komisyon çalışmaları tamamlandıktan sonra, Mart'ta Paris'te savaş suçları yargılanacaktır.

ABD, Londra toplantısına katılacak devlet adamlarını engellemek için büyük çaba göstermiş ve bunda kısmen başarı sağlamıştır. Nitekim Senegal Devlet Başkanı Senghor, Habeş İmparatoru Selasiye gibi kişiler verdikleri sözden dönmüşlerdir. Sunday Telegraph, Amerika'nın bazı dost ülkelere, mahkemeyi desteklemekten kaçınmaları için diplomatik yollardan baskı yaptığını bildiğini söylemektedir.

Bu sebeple, hazırlık toplantılarına başta Bertrand Russel, Jean Paul Sartre, Danilo Colci, I. Deutscher, Prof. Laurent Schwartz, L. Basso, M. Ali Aybar ve Mahmut Ali Kasai katılmıştır.

Duruşmalar hakkında bir sözcü sunları söylemiştir: «Bu, Amerikan halkına yönelmiş bir çağrıdır. Biz, Vietnam Savaşı'na sona ermesi arzusunuz, duruşmaların tarafsız bir şekilde yürütülmesi halinde, bizzat Amerikan halkı, hükümete Vietnam siyasetinin değiştirilmesi için baskı yapacaktır.»

hücum edip birçok insanı yaralayan ve polis kordonunun arkasından saldırılarda bulunarak esef verici olaylara sebebiyet verenlerden bir tekinin mahkemeye sevk edilmemiş olmasının nedenlerini açıklaması gereken Emniyet Genel Müdürünün, mahkemeye intikal etmiş bir konuda mahkemeye etki yapma gayreti güden, gerçek dışı beyanları Anayasa ile ve kanunlar ile ve memuriyet görevinin tarafsızlığı ile bağdaşmaz.»

Ama bütün bunları dinleyen kimdir? 1966 Türkiye'sinde, milliyetçilik umacı olmuştur!

Camide ve kilisede antiemperyalizm!

Pan-American'ın suç ortaklığı ile Gana'daki Anglosakson uşağı rejimin Gine Dışişleri Bakanına «orman kanunu» uygulaması üzerine, Gine'deki antiemperyalist gidiş hızlanmıştır. Başkan Suku Ture, Millî İhtilâl Konseyinin gelecek toplantısında, ihtilâlciler halk iktidarını güçlendirecek tedbirler alınacağını açıklamıştır. Antiemperyalist ideolojik eylem, her tarafta, hatta cami ve kiliselerde bile hızlandırılacaktır. Seku Ture şöyle demektedir: «Amerika, intikam peşindedir yeni bir Vietnam yaratma çabasındadır. Ekonomik şantaj şimdiden başlamış ve Gine'ye yapılan yardım azaltılmıştır. Biz Amerikan mükelleflerine ve hükümetine mersi diyoruz. Yardımınızı kendinize saklayınız. Biz özgürlüğümüze ve haysiyetimize bağlıyız.»

Başkan Ture, mevkii ne olursa olsun, tahrik edici tutumlar ta kınan her Amerikalının Gine'den atılacağını açıklaması ve ilk olarak Barış Gönüllülerini kapı dışarı etmiştir. Barış Gönüllülerinin kapı dışarı edilmesi, Washington'da müthiş öfke yaratmıştır. Ciddi New York Times'ın Washington muhabirinin yazdığına göre, Barış Gönüllüleri ilk defa resmen kovulmaktadır! Daha önce Seylan, Endonezya ve Kıbristan da Barış Gönüllüleri ayrı

mlar, ama bu, kabaca jestlere başvurmadan, kibarcı gerçekleştirilmiştir. New York Times, ABD'nin Gine'nin davranışını «çok büyük bir ciddiyetle karşıladığını» ve «çok sert bir tepki göstermeyi plânladığını» yazmaktadır. Bakalım Washington, 64 Barış Gönüllüsü ile 8 büro hizmet lisini kovan Gine Hükümetini nasıl cezalandıracaktır? Yoksa Gana'dan sonra, Gine'de de mi bir Anglosakson darbesi hazırlanmak tadır? Göreceğiz.

Amerikanın Sesi ve TRT

Amerikanın Sesi (The Voice of America) ile sıkı işbirliği yapan TRT'den Demirel hoşnut olmaya başladığından beri, ilerici kanallar şikâyetçidir. Fakat politik şikâyetlerin dışında, belki onun kadar önemli bir nokta, TRT'nin can sıkıcı olmaktan kurtulmasıdır. Amerikanın Sesi de bu endişeyi duymuş ve en önemli gözükten haberleri, dinleyicileri sıkılamak için bir iki dakikada verme kararı almıştır. Yeni programa göre, Dean Rusk ile yapılan önemli bir mülakat 4 dakika 38 saniye sürmektedir. TRT'nin de Amerikanın Sesi'nin izinden gitmesini dileriz.

Gazozcu Yabancı Sermaye:

AP müteahhitinin başında, geçen hafta, Deniz Kuvvetlerine, yabancılarla ortak akümülatör satmak isteyen bir firmanın sıkıştırdığı bir haber vardı. Firmanın talebi, mevcut firmalar yeteri kadar akü yaptığı için Yabancı Sermaye Komitesi tarafından reddedilmişti. Şimdi bu firma, «Komitenin sayın üyeleri, siz yabancı gazoz imaline bile izin veriyorsunuz, benim aküme nasıl hayır dersiniz» diye feryadı basıyordu. Gerçekten Naim Dura, Kemal Cantürk, Necmettin Erbakan, Ahmet Geçkin, Orhan Sorguç ve Fikret Süer'den kurulu Yabancı Sermaye Komitesi, Coca-Cola'nın Fanta gazozunun imaline müsaade ederek, bütün kompradorlara ve yabancı efendilerine «Gazozza bile evet dediniz, bizim talebimizi reddedemezsiniz» diye direnme fırsatını vermiş tir. Nitekim şimdiden öteki gazozcular da, «Madem Fanta geldi, biz de Mirinda ve Teem gazozlarını getireceğiz» tehdidini savurmaya başlamışlardır. Teem, Mirinda'dan başka Canadian Dry ve Seven-Up müracaatları da vardır. Gerçekten Fanta işi, «Efendim, bizim meyva sularımız değerlendirilecek, ihracat ya pılacak» gibi aldatmacalarla

ÖYLE BİR ÇIKMAZ KI...

Vietnam'da uzun süre kalmış bulunan ve aslında Johnson politikasına karşı olmayan Amerikalı gazeteci Neil Sheehan, 5 Ekim 1966 tarihli New York Times Magazine'de Vietnam çıkmasını şöyle özetliyor:

Sömürgeci Fransa ile işbirliği yapan yerli aristokrasi, şimdi aynı nedenlerle bizim safımızdadır.

Toprak mülkiyetindeki bütün reform tedbirlerini, bu adamlara dayanan rejimler sabote etmişlerdir. Oylardan en ufak ders almış değillerdir. İmtiyazlarını korumak ve kaybettiklerini kazanmak peşindedirler. Komünist Partisi, sert ve hilekâr olmakla beraber, yabancı süngülerin himayesinde olmayan tek teşekküldür. Milyonlarca köylüyü, millet adına fedakârlığa ve zahmete sevk etmeye yalnız onlar muktedirdir.

Çağımızda büyük bir devletin hazinesini ve vatantaşlarının hayatını yutan daha hırsız bir rejim, muhtemelen yoktur. Vietnam konusunda tecrübeli Amerikan yetkilileri, ABD'nin gerilla hareketiyle mücadele projeleri için yaptığı yardımın yüzde 20'sinin Vietcong'a gitliğini hesaplamaktadırlar. Yardım yüzde 30 ilâ 40'ını Vietnam yetkilileri iç etmektedirler.

Başbakan Ky, Amerikan Büyükelçiliğinin şikâyeti üzerine, yardım skandalını generallerine duyurmuş ve onlardan ölçülü davranmalarını istemiştir. Ama generaller, «Ailelerimizi düşünmek zorundayız» cevabını vermişlerdir! Başbakan Ky, yolsuzluklarla mücadele ettiği ispat etmek için, himayesiz zavallı bir Çinli iş adamını asmakla yetinmiştir.

Bu durumun ahlâki sonuçları kolayca tahmin edilebilir: Binlerce genç Vietnamlı kadın, barlarda ve karnelerinde orospuluk etmektedir. Çocuklar, abalarından satmaktadır. Dilencilik yaygındır. Bir sürü genç, gangsterliğe özenmektedir. Köysel bölgeler, Amerikan bombaları ile ve kimyevi maddelerle tahrip edilmiştir. Milyondan fazla yerinden edilmiş köylü, mülteci kamplarına yığılmıştır. Eski bir uygarlığın köy ve şehir toplulukları tahrip edilmektedir.

Care? Sheehan, «Artık geri çekilmeliyiz, zira çok ileri gittik» demektedir. Yerli aristokrasiyi artık bırakamayız. Müthiş öldürme makinamıza güvenmekte devam edeceğiz ve tabir gücümüzün kudretinin «bir gün», bize «elverişli» bir çözüm şekli sağlamasını ümit eyleyeceğiz.

geçistiremeyecek bir skandaldır. Hikâye kısaca şudur: Türkiye münhasıran Cola kon santresi imal müsaadesi alan Coca-Cola Exp. Co., bu kadar la yetinmeyip Fanta gazozunu da Türkiye'ye sokmak istemiştir. Bu tamamen sentetik mesrubatı, Türkiye'de imal müsaadesi almak için Yabancı Sermaye Komitesine müracaat etmiştir. Talep, haklı olarak reddedilmiştir. Malıye, Sanayi, Ticaret bakanlı rından kurulu komite de red kararını yerinde bulmuştur. Ne var ki kurt Coca-Cola tröstü, bir red kararıyla yılacak firmalardan değildir. Bu sefer yeni ve daha cazip görünüşlü bir teklifle ortaya çıkmıştır «Meyve sularınız değerlendirilecek. Meyva sularınız benden ithal edeceğiniz maddelerle karıştırılarak dışarıya satılacak» demektedir. Kompradorlarını da bu yolda seferber etmiş ve Komiteden

5 Kasım 1966 tarihinde Fanta müsaadesini almıştır! Komite, bu kararı ile aslında Türk meyvalarını işleyen üç yerli firmayı baltalamıştır. Fanta müsaadesi ile meyvalarımızı işleme kapasitesi geliştirilmiş değildir. Fanta imali için ne aynı, ne de nakdi sermaye getirilmektedir. Mevcut kapasite halen 16 bin ton civarındadır ve tamamı yerli mesrubatın ham madde ihtiyacını karşılamak için kullanılmaktadır. Coca-Cola'nın Türkiye'de meyva suyu usaresi tesisi yoktur. Coca-Cola'yı işleyen İMSA bir tesis kurmuştur. Ancak 20 bin ton narenciye almı için ilânlar veren bu şirketin tesisi de kapasitesi narenciye mevsimi dört ay olduğu için- sadece 4 bin tondur. İlânlar, «narenciye değerlendiriyoruz» iddiasını desteklemek ve bu yolla yetkilileri baskı altına almak amacı gütmektedir. Meyva usaresini İMSA'dan sağlayacak olan Coca-Cola şirketi, buna yüzde 2 oranında esans ekleyip piyasaya Fanta'yı çıkaracaktır. Mesele, İMSA'ya ithalât yaptırmaktan ibarettir. Bu sebeple, «meyvalarımız değerlendirilecek» iddiası bir ma saldır. «İhracat yapacağız» iddiası da çok tekrarlana tekrarlana artık sadece tebesüm uyandıran bir aldatmacadır. Bu gerekçele, Yabancı Sermaye Komitesi barajını aşkıktan sonra, firmalar ne yapacaklarını çok iyi bilmektedirler.

Yerli firmalar, Komitenin bu kararını şiddetle protesto etmişlerdir. Yerli firmalar itirazlarında şöyle demektedirler:

1. Firmamızın evvelce aldığı müsaadeye istinaden Türkiye'de vücuda getirdiği tesis, sadece ve münhasıran COLA konsantresi imaline elverişli bir tesistir. Yani, Firma, Türkiye'de meyva usaresi istihlal ve teksif etme ve işleme tesisatına sahip değildir.

Firma, son müsaadeyi, sermayesine nakdi veya aynı ye niden sermaye eklemeksizin ve yeniden başkaca bir külfete de girmeksizin almıştır.

2. Bu müsaade, Firmamızın yeniden bazı külfetlere girmiş olması halinde dahi, Milli ekonomimize bir fayda getirmemektedir. Zira, FANTA

ŞİDDETLİ BAŞ AĞRILARINA KARŞI GRİPİN

başarı ile kullanılır!

GRİPİN

GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

adı istisna edildiği takdirde bu iş, yurdumuzda Türk sermayesi ve Türk bilgisi ile mümkün yapılmaktadır. Halen yurdumuzda, sahipleri yalnız Türklere ibaret bulunan ve meyvaları modern teknik icaplarına göre işleme-yeye müktedir olan 3 tesis mevcuttur. Konsantre edilmiş meyva usarelerini işleyen modern tesisler ise gün geçtikçe çoğalmaktadır.

Mevcut tesislerin narenciye meyvalarının istihsal edildiği bir mevsim zarfındaki işletme kapasitesi, sadece narenciye olarak onaltı bin ton'u bulmaktadır ki, bundan elde edilen usareler, bugün yüzde yüz yurdumuz mamülü olarak tüketiciler tarafından benimsenmiş yerli meşrubatın ham madde ihtiyacını karşılamaktadır.

FANTA adına gelince: COCA-COLA EXPORT Co. Firmasının yabancı memleketlerde imal ettiği FANTA adı meşrubat, tamamen sentetik ve yurdumuzda aynı adla imal etmek istediği meşrubattan terkip itibarıyla tamamen farklıdır. Bu sebeple, yurdumuzda imal edeceği FANTA'yı ihraç etmek istediği takdirde, evvelce tüketicilere tanıtıldığı FANTA'dan terkip itibarıyla tamamen farklı olduğu için, yeni bir tanıtma gücüyle karşılaşacak ve bu yoldaki faaliyetleri rekabet karşısında belki de başarılı olmayacaktır.

Yurdumuzda imal edilecek bir meşrubat ne'ine, FANTA adını vermek ve bunun için bir yabancı müteşebbise her yıl döviz olarak para ödeme kulfetine girmek için de hiç bir haklı sebep düşünülemez.

Görülüyor ki, COCA-COLA EXPORT Co. Firması, Yabancı Sermaye Teşvik Komitesiince alınan karar Bakanlar Kurulu tarafından tasvib edildiği takdirde, halen yurdumuzda muhtelif adlar altında piyasalanan ve Dünya memleketlerindeki emsalleri ayarında ve hatta daha da muvaffak olmuş bulunan çeşitli meşrubat mevcut iken, Milli ekonomimize hiç bir yarar katmaksızın ve yeniden hiç bir kulfete girmeksizin, bugünkü asgari satış şansına göre yılda 80.000 ile 100.000 Dolar arasında yersiz bir menfaat edinecek ayrıca, Türk müteşebbislerinin heves ve gayretleri de çok haklı olarak kırılacaktır.

Gazoz ihracının imkânsızlığı bonusunda, Ankara'dan Tacettin Yoğuş, Sanayi Bakanlığına yazdığı yazıda şu bilgiyi vermektedir:

— Orta Doğu'da Fanta ve benzerleri sentetik yapıldığı için çok ucuza satılmaktadır. Halbuki Türkiyeden gidecek

malın takriben iki liraya satılması gerekecektir. Orta Doğu'da iki liraya kimse gazoz içmez.

— Meyvalı gazozların ömrü kısadır. Uzun süre depolanmaya ve nakliye dayanmaz.

— Eğer meyvalı gazoz yapılacaksa buna Fanta esansı koymaya ne lüzum var? Esasen Sağlık Bakanlığı boyalı esansların kullanılmasını yasaklamıştır. Bu yasak, nasıl unutulmaktadır?

Yabancı Sermaye Komitesi üyeleri ise, «İhracat yapmazsa dövizini keseriz» diye işin içinden sıyrılmaya kalkışmak tadırlar. Ama asıl iş -bir çok örneği görüldüğü üzere-, müsaadeyi almaktır, gerisi ise kolaydır.

Öğretmenlere

Baskı

İnönü, Sunay ve Demirel'e öğretmenlere karşı girişilen baskıya son verme dileğinde bulunadursun, bakanlık emrine alınan bir Talip Apaydın, genç yaşında emekli olma durumundadır. Fakir Baykurt ve Mahmut Makal'ı kızığa çekme yolları aranmaktadır. Bakanlık, mu kadde sat tüccarı Arıkan'ın ekibiyle doldurulmaktadır. «Köy Enstitülerini temizleyeceğim» diyen kişi genel müdür yapılmaktadır. Köy Enstitüsü mezunu öğretmenleri, öğretmen okullarından uzaklaştırma projesi sah neye konmaktadır. Aksu ilköğretmen Okulunda bunun örneği verilmiştir.

TÖDMF Genel Başkanı Hayrettin Uysal, geçen hafta düzenlediği basın toplantısında, bu gericilik faaliyetini bütün delilleriyle ortaya koydu:

HAYRETTİN UYSAL

«Kültür Müsteşarlığının başına milliyetçi ve mukaddesatçı öğretmen birliğinin üyesi olarak, bu birliğin etkisiyle getirilen Sayın Adnan Ötügen'in yazar öğretmenler üzerinde yarattığı tedhiş havası görmemezlikten gelinemez. Atatürk düşmanı ve 27 Mayıs'a karşı çevreler tarafından yayınlanan kitapları ve özellikle milliyetçi mukaddesatçı öğretmenler birliği başkanının kırtasiye evinin yayınlarını 3 liralık kitapları fiat yerinde değişiklik yaparak 10 liraya Millî Eğitim Bakanlığına aldıra bilen etkinin gücü nereden gelmektedir. Millet'in has evlatlarına, gerçek vatansız ve milliyetçi kişilerine iftiralardan, bir partinin propagandasını yapan düzmecelele dolu küfürnamele kitap diye, gazete diye, dergi diye orta dereceli okullara ve diğer kurumlara kimler tarafından gönderiliyor? Ve Millî Eğitim Bakanlığı bir tamimle bunları neden yönetmeye ve korumaya çalışıyor? Özellikle milliyetçi ve mukad-

BAGIMSIZLIK ŞARKILARI

Türkiye'de kabiliyetli bir lise öğrencisi küçük bir radyo vericisi yapsa ve arkadaşlarıyla evden eve konuşmağa kalksa, devlet, kanunlarına uyulmuyor diye atmaca kesilir. Ama, hiç bir anlaşma, izin olmadan 11 Amerikan radyo istasyonu bu topraklar üzerinde yayın yapmaktadır da, o bizim atmaca, zeytin dalına tünemiş barış güvercini gibi gerdanındaki yumuşak tüyleri kabartmaktadır. o da başka.

Elbette bağımsızlık şarkıları söylerim o zaman. Elbette derim ki; bu vatan, onun hür ve bağımsız yaşaması için en kötü şartlar içinde bir kurtuluş savaşı vermiş evlatlarının cesetleri üzerinde yükselmıştır ve orada yaşayanlar, bu derece pahalı kazanılmış bir bağımsızlığı ucuzca satamazlar!

«Efendiler, şunu katıyetle bilmek icap eder ki, kazanılan şey hayat ve namustur!»

Elbette unutmam ben o ilk ve en büyük şarkıcının sözlerini! Benim bağımsızlığım, hayatım ve namusumdur.

«E sen kalkıyorsun, bana:

— Sokaklarda bağımsızlık şarkıları söyleyenlerin neye hizmet etmeye çalıştıkları milletçe malumdur!

diye, kendi gazetelerinde «hain» damgasını vuruyorsun. Atatürk'ün kırk yıldır özlediği, beklediği bir bilince erişmişim, bağımsızlığımın hayat ve namus olduğunu anlamışım, ona yapılan tecavüzlere karşı çıkmışım, ülkemin ve 31 milyon vatandaşımın insanca yaşama dileğini dost düşmana gösterme uygarlığına varmışım; sen:

— Bağımsızlık şarkıları söyleyenler hiyanet içindedirler! diyorsun.

Halbuki ben, o bağımsızlık şarkılarını bugünkü kadar gur ve bilerek söyleyebilmeği ne kadar uzun yıllar özlemişimdir!

Bundan 43 yıl önce, Mart 1923'de, Kurtuluş savaşından sıcağı sıcağına çıkmış bir Mustafa Kemal, Tarsuslu çiftçilere neden söylüyordu şu bağımsızlık şarkısını:

«Paramızı, hayatımızı harici düşmanların tasallutundan kurtarmak, bu memleketin harici düşmanlara esir olmasına müsaade etmemek ne kadar lazımsa, aynı zamanda ve onlardan daha fazla bir teyakkuzla dahili düşmanlara, dahildeki muzır adamlara da dikkatle bekeçlik yapmak ve onların her hareketlerini gözden kaçırmamak mecburiyetindeyiz. Biz ancak bu gayretle, bu ittibahla çalışarak muvaffak olacağız!»

Bu şarkı, kırk bu kadar yıldır, bugünkü kadar kuvvetle tekrarlanamamışsa, bağımsızlığımızın, yani hayat hakkımızın ve namusumuzun bugünkü kadar tehlikeye düştüğünün görülmeysindedir.

desatçı öğretmenler birliği kurucu ve üyelerinin millî eğitim örgütünün üst kademesindeki faaliyetleri illerdeki eğitim idarecilikleriyle de bağlantılı olarak yürütülmektedir.

Bu derneğe mensup millî eğitim müdürlerinden bazılarının makam odaları öğretmen haricinin partizanların karargâhı haline gelmiştir. İzmir Millî Eğitim Müdürü Reşat Mızrak, Milliyetçi ve mukaddesatçı dernek arkadaşlarını, okul müdürlükleri ve millî eğitim müdürlüğü yardımıyla taltif ederken başarı örneği vermiş yetenekli, çalışkan idareci ve eğitimciler ise nakledilmektedir. İzmir Öğretmenleri tüm huzursuzluk için dedir. Çalışkan, bütün öğretmenlerin sevdiği V. Anıdan sonra şimdi H. Akyavaşta sorumsuz bir anlayışla görevinden uzaklaştırılmış bulunuyor. Bunlar sendikamız ve TÖDMF. üyesidir.

Bursa Millî Eğitim Müdürü Ertuğrul Seyhan, Antalya Millî Eğitim Müdürü Lütfi Göksel, Denizli Millî Eğitim Müdürü M. Baykara, Adıyaman Millî Eğitim Müdürü Remzi Uçar başta olmak üzere bazı millî eğitim müdürleri bugün vilayetlerin bütün imkânlarını kullanarak bandolu ve törenli milliyetçi ve mukaddesatçı dernek-lokal açılışları yapmaktadırlar, kendilerini bu işin başında gösterdikleri için, öğretmenlere gözdağı

vermektedirler.

Öğretmenleri milliyetçi ve mukaddesatçı öğretmen derneğine üye olmak için zorlamaktadırlar. Diğer yandan da sendikamız ve TÖDMF. öğretmen derneklerinin başkan, yönetici ve faal üyelerini, düzenlerle, disiplin kurulu oyunları ile, partizan baskılarla nakletmektedirler. Örneğin, Antalya'dan ilköğretim müfettişi ve sendikamız başkanı Tefik Uğurlu, ortaokul müdürü Ruhi Kanak, Bursa'dan Orhangazi ilçesinin ilköğretim Md. Ferit Yorulmaz, ilköğretim Md. yardımcısı Osman Edip Balkır, ilkököl Md. Hamza Kaya, Necati Varol, öğretmen Nermin Tunca, Kemal Yüce TÖDMF. ye bağlı dernek üyesi olmalarından ötürü, partizan baskılar sonucu görevden alınmış ve sürül-müşlerdir. TÖS yönetim kurulu üyesi Romancı Talip Apaydın yönetim kurulu üyesi Tefik Yılmaz açığa alınmıştır.

Denizli'de TÖDMF. yönetim kurulu üyesi Avni Aytan hakkında akla hayale gelmeyecek iddialarla tahkikat yapılmaktadır. Yakında bu arkadaşımız da, milliyetçi ve mukaddesatçı öğretmen derneğinin isteğine uy gun bir şekilde müdürlükten alınacak ve nakledilecektir.

Samsun'dan Hüsnü Yıldız, Kavak ilçesi ilköğretim Müdürü Naci Başal, öğretmen Kemal Barış, Serik ortaokul Müdürü Üzeyir Özer, Yozgat'tan öğret-

Ben elbette özel yabancı çıkarların bir takım askeri anlaşmaların çatılmış silâhları gölgesinde savunulmasını bizim de çıkarımız gibi gören ve gösteren gafilere «uyan!» diye bağıracağım. Atatürk gibi «biz memleketimizi artık esir ülkesi yapamayız» diye bağıracağım. İzmir İktisat Kongresini açış söylevinde (1923) söylediklerini, şimdi yabancı sermaye uğruna yapmayacakları fedakârlık olmayan kişilere, sorumlu yöneticilere hatırlatacağım:

«...mazide ve bilhassa Tanzimat devrinden sonra, ecnebi sermayesi memlekette müstesna bir mevkie malik oldu. Ve ilmi mânasıyla denilebilir ki, devlet ve hükümet ecnebi sermayesinin jandarmalığından başka bir şey yapmamıştır. Artık her medeni devlet gibi, millet gibi, yeni Türkiye de buna muvafakat edemez. Burasını esir ülke yaptırılmaz!»

Ve biz, «dostluk ve yardım perdesi altında esir bir ülke olmak istemiyoruz» diye bağıracağız zaman, bir başbakan, hiç çekinmeden; «sokaklarda bağımsızlık şarkıları söyleyenlerin neye hizmet etmeye çalıştıkları milletçe malumdur.» diye, Atatürkçe malû; olan sözlerle bizim şarkılarımızı susturmak istiyor. Hem de ne zaman, Yabancı gazetelerde «Amerikan askeri postaları, Türkiye'deki Amerikan üslerinden tarihi eserler kaçııyor» başlıklı haberler verildiği zaman! Hem de ne zaman? Türk gazetelerinde, iktidar milletvekillerinin, Vietnam'da kurtuluş savaşı veren Vietnamlı çetecilerine karşı müte cavizleri ve hainleri şu sözlerle savundukları zaman:

«Hür dünyanın kalbi, vatanlarını komünist salgınına karşı canla başla müdafaa eden Güney Vietnamlılarla (satılmışlarla) ve onların yardımına koşanlarla (Amerikalılarla) beraber çalışıyor!»

Siz bu «kalp çarpıntısını», bundan 44-45 yıl önce, bir başka ülkenin gazetesinde de okuyabilirdiniz:

«Hür dünyanın kalbi, Mustafa Kemal'in komutası altında bir kurtuluş savaşına girmiş barbar Türklere karşı savaşan Yunanlılarla ve itilâf devletlerinin sözlerini dinleyen Vahdettin hükümetiyle beraber çalışıyor!»

Ve «kalbin kopsun» derdiniz. Neyse.. Bırakın siz şimdi bunları ve gelsin daha gur, daha açık, daha korkusuz bağımsızlık şarkıları!

Bu şarkıları haykırarak söylemeyen milletler, hayat haklarını ve namuslarını koruyamazlar.

Sadun Tanju

men Ahmet Aytekin, Mahmut Erdoğan, Konya'dan Hasan Can, ve Akyazı ortaokulu Müdürü bu partizan baskılarını ve kılıfına uydurulmuş hukukî olsun diye disiplin kurulu düzenleriyle, bölücülük yapıyorlar diye ortaya çıkan nakil örneklerinden birkaçıdır.

Adapazarında milliyetçi ve mukaddesatçı öğretmenler derneği etkisiyle TÖDMF. derneği üyesi üç kişi hakkında tahkikat açılmıştır. Bölücülük yapıyor diye İbrahim Fırına, Mehmet Yolal, Mükrimin Tekin nakledilmek istenilmektedir.

Çarşamba'da öğretmenlere imzasız küfür ve tehdit mektupları atılıyor, AP. militanları ile işbirliği halinde olan milliyetçi ve mukaddesatçı öğretmenler derneği mensupları mahallî idarenin yardımı ile korkunç bir terör kurmuştur. Trabzonda kurulan milliyetçi öğretmenler birliği kurucu ve yöneticileri ilköğretim müdürü, yardımcısı, teftiş kurulu başkanı, ilköğretim müfettişi, tâyin - nakil kurulu üyesi ilkököl müdürü ve yardımcılarıdır. Yayınladıkları bildiri-de yüzlerce üyesi olan TÖDMF. derneğine küfürle saldırıyorlar, tehdit ediyorlar. Böylesine bir baskının sonu ne olur. Oradaki öğretmen huzur içinde bulunabilir mi? Bu milliyetçi ve mukaddesatçı derneğe üye olmadığı zaman yerinden emin kalabilir mi?»

DOLAR DIPLOMASISI

Dolar diplomasisi deyimi, ilk kez 23 Nisan 1921'de Harper's Weekly haftalık dergisi tarafından kullanılmıştır. Bu deyim, yabancı ülkelerde, özellikle Güney Amerika'da, Amerikan sermayesinin en elverişli şartlarda yerleşmesini sağlamaya çalışan Dışişleri Bakanı Philander Knox'un politikasını tanımlamaktadır. İki yıl sonra «Dolar Diplomasisi» Bakanı Tarft'in resmî politikası olmuştur.

Tröstlerin çıkarlarını dile getiren Dolar Diplomasisi, Amerikanın ekonomik gücünün, yardımlar ve krediler yoluyla, başka ülkelerin politikası üzerine baskı yapmak için kullanılmasını anlamına gelmektedir. Üçüncü Dünya ülkelerinde devlet adamlarının ve politikacıların satın alınması, kompoların ve hükümet darbelerinin finansmanı, dolar diplomasisinin pek sevilen araçlarıdır.

Johnson ekibinin, Hitler ve şürekâsı gibi, hiç değilse Lord Bertrand Russell'in «Manevî Nurenberg»inde çoktan yargılanmaları gerektiğini bu mukayeseli yazıyı okuduktan sonra, siz de tereddütsüz kabul edeceksiniz.

NÜRENBERG'DEN

VIETNAM'A

«İçinizden pek çoğunuz, toprağın üstünü yüz cesetle, beşyüz ya da bin cesetle örtülü olarak görmenin ne demek olduğunu bileceksiniz. Böyle bir deneyden geçmek... ve gene de istifini bozmamak, işte bizleri çelikleştiren bu olmuştur. Bu, tarihimizin hiç yazılmamış olan, yazılması mümkün olmayan bir şeref sayfasıdır» (Heinrich Himmler-SS şeflerine 4 Ekim 1943'de Posen'de verdiği bir söylevden)

«Amerikalı öğrencilerin, ABD politik sistemi konusunda, genç nazilerin geçen savaşta kendi rejimleri için gösterdikleri bağınazlığı göstermelerini isterdim» (Başkan Johnson - Amerikan öğrencilerine bir söyleviden, New York Times, 6 Şubat 1965)

«Devletler Hukuku bizim kanunlarımızın bir cüzünü teşkil eder.» (Amerikan Yüksek Mahkemesi kararı 1957)

«Eğer kadınların ve küçük çocukların öldürülmesinden üzüntü duymaya kalkarsanız, bir haftadan az bir süre içinde delirirsiniz.»

(AMERİKALI PİLOT'dan London Daily Mail'e, 28 Haziran 1965)

NÜRENBERG KANUNLARI AMERİKAN KANUNLARININ BİR PARÇASI HALİNE GELİYOR

8 Ağustos 1945: Amerika Birleşik Devletleri, Büyük Britanya, Fransa, Sovyetler Birliği, Nurenberg'de milletlerarası bir askeri mahkeme kurmak üzere anlaşmaya varıyorlar. Bu mahkemenin amacı, Mihver'in Avrupalı uluslarından belli başlı harp suçlularını en kısa zamanda ve adilâne yargılamak ve mahkûm etmek olacaktır. Nurenberg Mahkemesi yasaının 6'ncı maddesi şöyle der: «... aşağıdaki eylemler, ya da bunlardan biri, Mahkemenin yetkisine giren suçlardır ve bireysel sorumluluğu gerektirir:

a) Barışa karşı suçlar, yani bir saldırı savaşının, ya da uluslararası antlaşmaları ihlâl eden bir savaşın açılması ya da sürdürülmesi, yukarıda ki eylemlerin işlenmesini hedef tutan bir plâna ya da komploya katılma.

b) Harp suçları; Yani harp kanunlarını ve yerleşmiş geleneklerini ihlâl. İhlâl halleri şunlardır Adam öldürme, emrindeki insanlara zulmetme, zorla çalıştırmak üzere, ya da başka maksatla sivil halkın işgal altındaki bölgelere tahcir, harp esirlerinin ya da bir gemide bulunan kimselerin öldürülmesi, ya da bunlara kötü muamele yapılması, rehinelerin öldürülmesi, ammeye ait mülklerin yağma olunması, şehir ve köylerin bombardımanı, askeri gereklere zorunlu kılmadığı tahribat ve benzeri suçlar.

c) İnsanlığa karşı suçlar, yani her hangi bir sivil halka karşı işlenmiş, öldürme, imha esir muamelesi yapma, tahcir ve herhangi bir başka gayri insani davranış siyasi, ırki ya da dini nedenlerle yapılan zulüm, Mahkemenin yetkisi dahilinde olan suçların işlenmesi dolayısıyla meydana gelen, ya da bu suçlarla ilgili olan ve işlendiği ülkenin yürürlükteki kanunlarını ihlâl mahiyetinde bulunsun bulunmasın bilûmum suçlar.

Yukarıda zikredilen suçlardan birinin işlenmesine ya da hazırlanmasına katılan sefler, teşkilâtçılar, müşevvikler ve suçortağı durumunda olanlar, söz konusu plânın yerine getirilmesi esnasında işlenmiş olan bilûmum suçlardan sorumludurlar.

«... Yasa özünde şu anlamı taşır ki, bireylerin, her Devletin vatandaşlarını uymaya yükümlü kıldığı ulusal nitelikteki mükellefiyetlerin üstünde olan milletlerarası görevleri vardır.

11 Aralık 1945: Amerika Birleşik Devletlerinin teklifi ile Nurenberg Mahkemesi Yasası ve vardığı hüküm ve amir bulunduğu Devletler Hukuku İlkeleri, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun oybirliği ile aldığı (2) (95) sayılı kararıyla teyid edilmiştir.

AMA BU YALNIZCA TEORİDE BÖYLEDİR ÇÜNKÜ:

«Hükümet birlikleri tarafından kullanılan en korkunç işkence metodlarından biri elektrik işkencesidir. Bunda vücudun bir kısmının hayatiyetine son verilmektedir. Bir Amerikalı uzman bu metoda «Kızartma yapma» demektedir. Bir keresinde biz de bu cinsten bir işkenceye tanık olduk. Bir Viet Kong esirinin iki başparmağına tel bağlanıyor, Tellerin öbür uçları bir Vietnamlı asker tarafından işletilen bir seferi jeneratöre bağlıdır. Cihazın çıkardığı elektrik esirin etini yakıyor ve onu acılarıyla kıvrandırıyor.

(Beverly Deepe, New York Herald Tribune, 25 Nisan 1965)

«Saat 12'de bir helikopter geldi ve çadırın içinde bele kadar çıplak oturan Amerikan deniz eri, Da Nang'a gideceğini bildirdi... Önde oturan bir genç mitralyozcu bir kumanya kutusundan aldığı bir çikolatalı bisküiyi yemekle meşguldü. Bir tekmeyle yerde duran tel kangalını kenara itti. «Nuong sevkettiğimiz bu telden belli» dedi. «Nasıl?» diye soruyoruz. Nuong'lar Formozal Çinli ücretli askerlerdir... «Esirler için her zaman tele ihtiyaçları vardır.» diyor genç adam. «Bilmiyor muydunuz? Bir Viet Konglu yakaladılar mı, esirin iki avucunu yanaklarına dayatıyorlar ve teli bir uçtan sokup öteki uçtan çıkarıyorlar, iki eli ve yanakları delen teli iki ucuna küçük değnekler sarıyorlar. Nuong'ların esirlere nasıl davrandıklarını hiç görmediniz mi? Bu biçimde getirilen esirler helikopterde uslu dururlar.»

(Jimmy Breslin, New York Tribune, 29 Eylül 1965)

İnsanlar, şakaklarına kum dolu ipek çoraplarla vurmak suretiyle dövülmekte ve Kumandanlığın elektrik jeneratöründen alınan cereyanla işkence edilmektedir.

(Sunday Mirror, Londra, 4 Nisan 1965)

«Esirleri konuşturmak için sık sık kullanılan bir başka usul de turnak sökmek, ya da gözleri önünde bir başka esirin parmaklarını, kulaklarını ya da cinsi organlarını kesmektir.

(Beverly Deepe, New York Tribune, 25 Nisan 1965)

AMERİKALILAR NÜRENBERG YASASINI HATIRLIYORLAR

1961 yılının sonlarına doğru, Brown Üniversitesi öğrencilerinden, Connecticut eyaletinin New Canaan kasabasında oturan, 18 yaşındaki David Henry Mitchell mahalli askerlik şubesinden bir soru listesi aldı. İki ay sonra Mitchell askerlik şubesine bir mektup gönderiyor ve bu mektubunda askere gitmeyi reddediyordu. Bunu izleyen iki yıl içinde genç adam birçok defa askere çağrıldı ve her seferinde de askere gitmeyi kabul etmeyeceğini bildirdi.

HATIRLAMALARININ SEBEBİ BU YASAYI VIETNAM'DA İHLÂL ETMELERİ

«Orta Vietnam'ın yüksek yaylalarda mahsul kaybı çeteciler için yiyecek sıkıntısı demektir... Amerikan uçakları bu bölgede. Saint - Jacques bur nuna giden yolun çevresindeki ağaç ve fundahlıkların yapraklarını dökerek nitelikte kimyevi maddeler atılıyor. İki hafta geçtikten sonra yapraklar düşmeye başlamalıydı ve böylece çeteciler kurdukları pusularda kendilerini gözden gizleyemeyeceklerdi. Gönderilen hava keşifçileri yaprakların dökülmediğini, yalnızca renk değiştiğini bildirdiler... Bir çiftçi Amerikan makamlarına şikâyetle bulunarak kimyevi maddelerin kauçuk ağaçlarını tahrip ettiğini söyledi.»

JULES FEIFFER

1965 ŞUBATINDA HANOI'YI MÜZAKERE MASASINA OTURTMAK İÇİN BÜYÜK BİR ÜZÜNTÜYLE İSTEMEYE İSTEDİM. PİLOTLARIMA KÜZEY VIETNAMLI BOMBALAMA EMRİNİ VERDİM.

BU STRATEJİ BİR ÇOK BAKIMINDAN BAŞARILI OLDU. AMA HANOI MÜZAKERELERİNE YANAŞMADI.

1966 TEMMUZUNDA HANOI'YI MÜZAKERE MASASINA OTURTMAK İÇİN BÜYÜK BİR ÜZÜNTÜYLE İSTEMEYE İSTEDİM. PİLOTLARIMA HANOI VE HAIPHONG'U BOMBALAMALARINI EMRETTİM.

BU STRATEJİ BİR ÇOK BAKIMINDAN MÜESSİR OLDU. AMA HANOI MÜZAKERELERİNE YANAŞMADI.

1967 YILI OCAK AYINDA HANOI'YI MÜZAKERE MASASINA OTURTMAK İÇİN BÜYÜK BİR ÜZÜNTÜYLE İSTEMEYE İSTEDİM. PİLOTLARIMA HANOI VE HAIPHONG'U BOMBALAMALARINI EMRETTİM.

BU STRATEJİ BİR ÇOK BAKIMINDAN BEKLENİLENI SAĞLADI. AMA HANOI MÜZAKERELERİNE YANAŞMADI.

1967 TEMMUZUNDA HANOI'YI MÜZAKERE MASASINA OTURTMAK İÇİN BÜYÜK BİR ÜZÜNTÜYLE İSTEMEYE İSTEDİM. PİLOTLARIMA HANOI VE HAIPHONG'U BOMBALAMALARINI EMRETTİM.

RÜĞÜN BU DAKİKADA PÜZÜLLERİM MOSKOVA ÜZERİNE ÇEVİRİLMİŞTİR.

HANOI BUNU İYİ BİLSİN.

SARRIMIN SINIRLARI VARDIR.

(Homer Bigart, New York Times, 24 Ocak 1962)

18 Mayıs 1964 günü, Mitchell, ken e silah altına alınmak üzere 10 an 1964'de müracaat etmesini em bir yol belgesi aldı. Mitchell bu uymuyor ve ilgili makamlara şöy zıyordu: «Askere alınmaktan kur- ak için herhangi bir bahane bula- eğini pek iyi biliyorum, ama ben yapmıyacağım. Amerikan Ordu- a hizmete katılma sistemine kar- renmeden edemem. Bu sisteme duracağım... Bu karşı koyma ki- nedenlerle değildir... Bu sistem a barışını, dünyanın varlığını teh- ettiği için karşı koyuyorum. Ame- i askere alınma sistemi bu durum kötülüğün sorumlusudur. Ameri- militarizminin bütün dünyada tu- u bunu gösterir Ben her türlü iş- ini reddediyorum...»

25 Eylülde, 10 Kasım ve 14 Ara- Askerlik Şubesi yeni emirler gön- ama Mitchell bunlardan hiçbirini- ayet etmedi.

«Pasifist olduğum için ya da dun- layları ile ilgili bulunmadığım için l. tam tersine içinde yaşadığım a ile en yakından ilgili olduğum hükümetimle işbirliği yapmayı ediyorum ve Amerika Birleşik Dev- ini barışa karşı ve insanlığa karşı miş cinayetlerden ötürü mahkûm rum. Kore'nin Küba'nın Vietna- işgaline, ya da ablukasına katıl- reddediyorum aynı şekilde dün- atom harbi tehdidi altında tut- ıza da herhangi bir katkıda bulun- reddediyorum»

(David Mitchell 10 Haziran 1964)

14 Haziran 1965'de Mitchell hak- «kovuşturma açıldı» Mif'ı suç- uğunu iddia etti ve bir jüri ö- le yargılanmak istedi.

David Mitchell'in duruşması 13 Ey- en 15 Eylül'e kadar sürdü. Genç a- , Nüremberg fasasının ve muha- esinin, hiçbir şüpheye meydan bi- niyacak şekilde bireyin, kendi ül- nin emirleri ve kanunları ne olur- dsun uluslararası kanunlara ve so- luluğa tâbi bulunduğunu gösterdi- söyliyerek savunmasını bu yolda l.

BURADA YERİ OLMAYAN NE- ? HÂKİM JACKSON'UN DÜŞÜN- ERİ Mİ?

«Savunması için tüm söyleyecekle- dinlemeye ve onun başkalarını ta- olarak dinletmesine izin vermeye r değilsek bir kimseyi yargılamay- yız.

(Yüksek Mahkeme yargıçlarından son'un, Amerikan Devletler Huku- Derneğinde verdiği söylevden)

BURADA SAPIKLIK NEREDE? CHELL'İN DÜŞÜNCELERİNDE Mİ?

«Milyonlarca insan silah altına a- ayı, atom savaşını kabullenmeyi, rek ölüme rıza göstermeyi siyasi- da başını belaya sokmaktan daha y bulmaktadır.»

(D. MITCHELL)

«Kimi topçumuz tarafından, kimi avcı uçaklarımız tarafından kullanılan fosfor esaslı bir infilâk maddemiz var Bu madde patlayınca, her dokunduğu şeyi yakan bir beyaz bulut meydana geliyor.»

(Associated Press telgrafı, Saygon, 21 Mart 1964)

«Teorik olarak müstahkem köy- ler Viet-Kong'un içeri sızmasını önle- mek için kurulmuştur. Ama dikenli tel- ler sadece girişi değil çıkışı da yasak etmektedir. Silâh tehdidi ile Vietnam- lı köylüler bu cins temerküz kampla- rına girmeye zorlanmaktadır. Ev- leri, mahsulleri herşeyleri yakılmakta- dır. Kien-Tuong Vilâyetinde yedi köy- lü meydana getirildi. Karınları deşildi karaciğerleri çıkarıldı ve teşhir edildi Bu kurbanlar kadın ve çocuklar. Bir başka köyde oniki annenin hemşerile- rinin gözü önünde başları kesildi. Bir üçüncü köyde de gebe kadınlar kutlan- mak bahanesiyle köy meydanına Hü- kümet Kuvvetleri tarafından davet e- dildiler. Oraya varınca doğacak ço- cuklarını çıkarmak için kadınların ka- rınları deşildi.»

(Dallas Morning News, 1 Ocak 1963)

«Genç nazilerin, geçen savaşta ken- di rejimleri için göstermiş oldukları bağınazlığı, Amerikalı öğrencilerin Ame- rika Birleşik Devletlerinin politik sis- temi için göstermelerini isterdim.»

(Başkan JOHNSON'un Amerikalı öğrencilerine söylevi, New York Times, 6 Şubat 1963)

«Çoğumuzun tanımadığı, ama ar- tık tanıyıp kendisine alışmamız gere- ken yeni bir kuşak Amerikalı meyda- na gelmiştir. Liseden aktarmalar diye adlandırılan 18, 19 yaşlarındaki genç- ler çelikten sınırlara ve güreşçilerin «Ödürme insiyakı» dedikleri şeye bol bol sahiptirler. Bu delikanlılar Viet- Kong'lu öldürmekten büyük zevk duy- maktadırlar.»

(Warren Rogers, New York Jour- nal American, 16 Eylül 1965)

«Delta bölgesinde bir şehirde bir kadının iki kolu ve göz kapakları na- palm ile yandı. Öyle ki kadın şimdi gözlerini kapayamıyor.

Uyku zamanı geldiğinde kadının yakınları başını bir örtü ile sarıyorlar Nisan ayındaki bombardımanda kadı- nın iki çocuğu öldürüldü, kendisi de bu bombardımanda yaralandı. Ve beş ço- cuk daha gözleri önünde can verdi Çok sâkin bir tonla bir Amerikalıya kadın şöyle dedi: «Daha çok çocuklar ölüyor, çünkü tecrübeleri daha az, pi- rinç tarlasında hendeklerin içine yat- mayı bilmiyorlar.»

(Charles Mohr, New York Times, 5 Eylül 1965)

Hâkim Mitchell'in ileri sürdüğü id- diaları «saçma» buldu ve gençleri de- jenere eden yıkıcı faaliyetlerden söz etti. Hâkim Nüremberg kanunlarının böyle bir dâvada yeri olmadığını bil- dirdi. Mitchell beş yıl hapse ve beş bin dolar para cezasına mahkûm edil- di.

3

YOKSA İNSANLAR MI?

«Bir keresinde iki Viet-Kong'lu e- sir Saygona doğru uçan bir uçakta sor- guya çekildiler. Birincisi cevap vermeyi, reddedince, bin metre yükseklikten a- şağı atıldı.»

(Beverly Deepe, New York Herald Tribune, 25 Nisan 1965)

YOKSA AMERİKAN DENİZ ERLERİNİN DAVRANIŞLARINDA MI?

«Bir manevra sırasında Amerikan deniz erleri köylünün mahsulünü yak- tılar, evlerini dinamitle havaya uçur- dular.»

(Herald Tribune, 23 Mayıs 1965)

FECİ OLAN NEDİR? MITCHELL'İN SÖZLERİ Mİ?

«İnsan öldürmek için kullanılan fırınlarda ya da gaz odalarında değil de temerküz kampının bürosunda gö- rev alacağım, ya da kap çevresinde nö- bet bekliyeceğim bahanesiyle bir Nazi temerküz kampında çalışmayı hiçbir zaman kabul etmezdim.»

(D. MITCHELL)

YOKSA BEBEKLERİN KADERİ Mİ?

«Askeri şeflerimizin emriyle atılan kusturucu gazlara dayanamayıp ölen küçük çocukların can cekişmesini ta- nık olan ana babaların acılarından bu yük bir acı düşünülebilir mi? İster genç, ister ihtiyar, en zayıflar «insa- n» olduğu iddia edilen bu silâhın mey- dana getirdiği şoka dayanamamakta- dırlar. Cılız güçleri tükenene kadar korkunç kramplar içinde burkulup du- ruyorlar ve sonunda tenleri mavilesi- yor siyahlaşıyor ve ölüyorlar.»

(David Hilding, Tıp doktoru Yale Üniversitesi Tıp Fakültesinde profes- ör, 26 Mart 1965. New York Times ga- zetesinde yayınlanmıştır.)

4

Mahkemenin kararına itiraz eden Mitchell'in dosyası yeni bir yargıcın tetkikine sunuldu. Varılan yeni kararda Mitchell'in kendi savunma sistemini seçmeye hakkı olduğu teslim edildi: Nüremberg yasasına dayanılarak savunma yapılabilirdi.

YALNIZ BİR TANE Mİ MITCHELL VAR?

«Anne, bir kadını ve bir bebeği öldürmeye zorlandım. Biz Viet-Kong ölüle- rinin üstlerini arıyorduk. O sırada üstünü aradığım ölünün karısı koşarak mağara- dan dışarı çıktı... Üzerine ateş ettim. Tüfeğim otomatiktir. Elimi tetikten geri çe- kene kadar altı kurşun ateşlemiştim. Dört kurşun kadına isabet etti, öteki ikisi kayaya çarparak gitti bebeği öldürdü. Tam anlamıyla hasta oldum. Bebek ancak iki ayhık olabilirdi. Tanrı önünde yemin ederim ki bu ülke cehennemden de beter- dir. Niçin beni kadınları ve bebekleri öldürmeye zorluyorlar?»

(Onbaşı Ronnie Wilson, 20 yaşında Deniz Piyadeleri birliğinden, annesine yazdığı bir mektuptan alınmıştır.)

BİR BAŞKA YARGIÇ NÜREMBERG KANUNLARININ BURADA UYGULANAMAYACAĞINI BİLDİRDİ.

İkinci muhakeme 15 Mart 1966'da yapıldı. Duruşma 16 Martta sona erdi. Her ne kadar yargıç, savunmanın Nüremberg Yasasına dayandırılmasını kabul etti ve jüri adaylarına Nüremberg kanunlarına savunmalarını dayandıranlara karşı olumsuz bir önyargıları olup olmadığını sormayı da benimsediyse de tanıkların getirdiği delilleri dinlemeyi reddetti ve Nüremberg Yasasını uygulamadı.

KABULÜ İMKÂNSIZ BİR SAVUN- MA?

«Viet-Kong savaşçıları, Amerikan askerleri kadar Cenevre Konvansiyonu himayesi altında bulunmaktadırlar. Daha ilk Viet-Kong esirleri öldürüldü- günde, bu esirlere işkence yapıldığın- da, Amerikan Ordusu hastahaneleri tahrip etmeye başladığında ve ilâç ge- mesine engel olduğunda dünya ölçü- sünde protesto sesleri yükselmeliydi.»

(HANS HENLE, Kızıl Haç Enternasyonal Komitesinin eski enformation şefi, New York Times, 14 Ekim 1965)

«Bir bilim araştırmacısı ve beş çocuk babası olarak, halk ayaklanmalarını önleme silâhlarının, bir deneme labo- ratuarındaymış gibi, fiilen savunma imkânlarından yoksun bir halka karşı kullanılmamasından infial duymaktayız. Aslında bu davranış, bahtsız temerküz kampları sâkinleri üzerinde denemeler yapan Nazi hekimlerinin tutumundan hiç farklı değildir. Eğer bu yolda de- vam edersek, sadece ruhumuzu yitir- mekle kalmıyacağız, üstelik dünyayı yitireceğiz, çünkü hiçbir ilkeye sahip bulunmadan ilkelerin savunucusu ol- mak imkânsızdır!»

(Dr. Tom Stoner, Atom fizikçisi, New York Times, 25 Mart 1965)

SUÇLU KİMDİR?

«En mutlak iktidarı elinde tutan- ların kanun önünde sorumluluklarının daha az olacağı yolunda bir paradoksu biz kabul etmiyoruz... Devlet Başka- nının dokunulmazlığı doktrini genel olarak bir üst makam tarafından veri- len emirlerin, bu emirleri yerine geti- reni koruduğu doktrini ile birlikte sa- vunulur. Bu iki tez birleştirilince va- rılacak olan sonuç hiç kimsenin suçlu olmadığıdır.»

(Jackson, Yüksek Mahkeme Yar- gıç, Başkan Truman'a verilen bir ra- pordan, 1945.)

GÖRÜNÜŞTE

«Hükümet, Viet-kong hastahanelerini karadan ve havadan bombalana- cak hedefler olarak kabul etmektedir. Vietnamlı şefler bir tıbbi merkeze bas- kın yapılması için emir verdiklerinde, uçaklar Amerikalıların gözü önünde burasını bombardıman ediyorlar. Ame- rikalıların bu hücumları resmen tas- vip edip etmedikleri sorulduğunda bir Amerikan sözcüsü şu karşılığı verdi: «Vietnam için kesin olarak tâyin edil- miş bir siyasetimiz yok.» «Vietnam ha- va kuvvetlerinin uçaklarını çok kez A- merikan pilotları kullanmaktadırlar.» (New York Times, 25 Temmuz 1962)

«Esirlerin kimi içmiş kimi kör edil- mektedir. Çok kez bir Viet-kong sa- niği bir zirhlü otoyola bağlanarak pirinç tarlalarında sürüklenmiştir. Bu mu- amele hemen her seferinde ölümle sonuçlanmıştır.»

(Savaşın Yeni Yüzü, Malcolm Browne, BOBS - MERRILL Co, 1965)

«Geçen savaşta genç Nazilerin ken- di sistemleri için gösterdikleri bağı- nazlığı, onların Amerikalı öğrencile- rin) Amerika Birleşik Devletlerinin po- litik sistemi için göstermelerini ister- dim.»

(Başkan JOHNSON'un Amerikan Öğrencilerine söyleviden, New York Times, 6 Şubat 1965)

«Ben bir köyü bombalamaktan hoş- lanmam. İnsan orada kadınları ve ço- cukları da öldürdüğünü bilir. Ama ge- ne de insan yaptığı işin ulviyetine ve bu işi başarmanın gerekliliğine inan- malıdır.»

(Bir Amerikalı pilotun New York Times muhabirine sözleri, 6 Temmuz 1965)

«Bu deneylerden geçmek, ama ge- ne de istifini bozmamak, işte bizi çe- likleştirir budur. Bu tarihimizin şim- diye kadar yazılmamış olan ve yazıl- ması imkânsız olan bir şeref sayfası- dır.»

(Heinrich Himmler, Posen'de SS Şeflerine bir söyleviden, 4 Ekim 1943)

David Henry Mitchell'e karşı açılan kamu dâvası ergeç Yüksek Mahkemenin tetkikine sunulacaktır. Yargıçların kararı ne olacaktır şimdiden söylenemez. Ama birşey kesin olarak bellidir: Kullanılacak olan hukuk dili ne olursa olsun verile- cek olan son karar ya Başkan Johnson'un, Amerikan gençliğini nazilerin bağınaz- lığı ile yamp tutuşmaya davet sözlerini tasdik edecektir, ya da David Henry Mit- chell'in Amerikan gençliğine çağırısına, insanların öldürülmesine karşı kutsal bir ateşle yanma çağırısına uyacaktır.

Yazan: GÜNTHER ANDERS

JOHNSON VE ŞÜREKASI NEDEN HARP SUÇLUSUDUR?

Naziler Nürenberg'de harp suçları olarak yargılandılar. Fırınlarda yakılan yüzbinlerin hikâyesi, misilleme için kütle halinde öldürülen mazlumların ıstırapı, bugün de insanlığın yüzkarası olarak, hafızalarda canlı durmaktadır. Ama Nürenberg'de nazileri vargilayan Amerika'nın halen talihsiz Vietnam'da giriştiği korkunç katliam nazi vahşetini unutturacak kadar dehşet vericidir. Amerikan vetkillilerinin açıklamaları ve Johnson Hükümetini destekleyen Amerikan gazetelerinin yazdıkları dahi Vietnam'da tüyler ürpertici harp suçlarının işlendiğini ispatlamaya yeterlidir. Bertand Russell'in insanlık adına vargilamasına yol açan bu vahşeti, esas itibarıyla Amerikan kaynaklarına dayanarak kısaca belirtmekte fayda vardır.

SİVİL HALKIN KÜTLE HALİNDE YOK EDİLMESİ:

Dev Amerika, minnacık düşmanı yenememenin öfkesi içinde, kadın, çocuk, ihtiyar avrımı yapmaksızın kütle halinde imhaya gitmektedir. 18 Ağustos 1965 tarihli News Week'in yazdığına göre, Amerikan Deniz Piyadeleri, onlara karşı tek bir mermi savurana kövleri dahi bütünüyle yakma emri almışlardır.

Alman faşistleri gibi Amerikan Birlikleri de, «Yakılan toprak metodu»nu uygulamaktadır. Bu metod, girişile hareketlerde, her şeyi yakmak, yok etmek ve herkesi öldürmekten ibarettir.

Cekoslovakya'daki Lidice ve Fransadaki Oradour katliamları, Vietnam'daki vahşetin yanında çocuk oyuncağı kalmaktadır.

2 ve 3 Ağustos 1965 günleri, Chau Son ve Cam Le köyleri, diğer birçok köy zı-bi, yok edilmişlerdir. ABD Da Nang üssüne bir güvenlik hakası sağlamak için Deniz Piyadelerine her türlü cinayeti işleme hususunda açık kart verilmiştir. Deniz Piyadeleri, şuursuzca, «Öldürün onları, gebertin hepsini.. Bugün ben bir katilim» diye haykırarak, pis bir katliamı gerçekleştirmişlerdir.

Öte yandan Amerikalılar ve yerli usakları, insanlık dışı işkence metodlarına başvurmuşlardır. Ellerine düşen asker ve sivillerin, ölene kadar teker teker uzuvlarını koparmaktadırlar.

İnsanları canlı olarak gömmekte ve yakmaktadırlar. An nelerinin önünde çocuklara işkence etmekte ve öldürmektedirler. Kadınların, ölene dek ızına geçmektedirler. Esirlerin karınlarını varmakta, gözlerini oymakta, böbreklerini sökmektedirler. Kurbanlar bazan, bir tanka bağlanmakta ve tank yürütülerek parçalanmakta, sivil halk sığınaklarda toplanmakta, gazla imha edilmektedir. Boynlarından ipe bağlanarak diri diri gömülmüş toplulukların iskeletlerinin fotoğrafları, bu iğrenç suçların delilleridir.

Öte yandan McNamara yalnız 1966 yılında kullanılan bombanın miktarını 638 bin tona erişeceğini açıklamaktadır. Bu rakam, bütün Kore Harbi boyunca kullanılan bomba miktarının yüzde 91'idir. (AP, 20 Nisan 1966).

17 Haziran 1965 tarihinden itibaren Stratejik Hava Kuvvetleri B-52'ler büyük ölçüde kullanılmaya başlanmış, 6-8 bin metre yüksekten

uçan bu müthiş tahrip gücüne sahip uçaklar, bir bölgeyi coluk çocuk, kadın ve sivil hedef ayırımı yapmadan yok etmektedir. B-52'ler azami tahrip gücünü elde etmek için ya toprağın 2 ilâ 4 metre üzerinde ya da 5 metre altında infilâk eden bombalar kullanmaktadır. Yer altında patlayan ilk bom baların etkisinden kurtulup sığınaklara kaçabilenleri de imha etmektedir.

Yedinci Filounun ağır bataryaları da sahil köylerini tahrip etmektedir. Ayrıca halkı açlığa mahkûm etmek için mahsul yakılmaktadır.

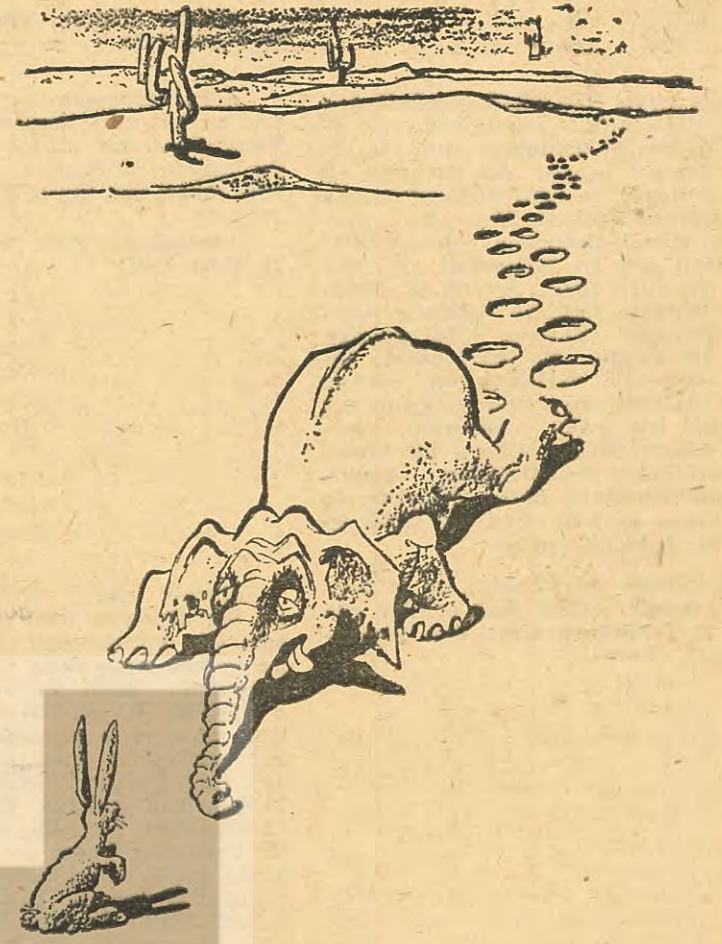
GAZ VE KİMYEVİ MADDE KULLANILMASI:

Pentagon, milletlerarası kuralları çiğneyerek Vietnam'da bir kimya harbine girişmiştir.

1961 yılından itibaren Amerikalılar ve yerli usakları, mahsulü yok etmek ve köylüleri öldürmek amacıyla uçaktan kimyevi madde atmaya başlamışlardır. Bu yüzden yalnız 1963 yılının ilk aylarında 20 bin insan zehirlenmiştir. Dinitro - orthocresol DNC, cyanamide calclique ve arsenik derivelere kullanılmaktadır.

1961-65 tarihleri arasında Vietnam Kurtuluş Hareketinin verdiği rakamlara göre, 167 bin 549 kişi zehirlenmiş, 15 bine yakın hayvan ölmüş ve 1,5 milyon hektardan fazla arazi gaza bulanmıştır.

Sığınaklara atılan gaz bom baları yüzlerce insanı öldürmüştür. 2 Ocak 1966'da ilk defa adına Mightmite denilen bir araçla saatte 285 kilometre hızla gaz püskürtme ye başlanılmıştır.

VIETNAM SAVAŞI
Çöl... Fil... ve Tavşan!..

Gaz kullanılmasının dünyada yarattığı tepki üzerine, 25 Mart 1966'da McNamara, «Harlen'de nümayişçileri dağıtmak için başvurduğumuz tarzda gözyaşartıcı gaz kullanıldığını» ileri sürmüştür. Ama New York şehrinin bir yetkilisi, «Elimizde Vietnam da kullanılan tipte gaz yok. Biz ancak normal göz yaşartıcı gazla sahibiz» diyerek, McNamara'yı yalanlamıştır. Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Mc Closkey ise, «Yalnız göz yaşartıcı bomba değil, yanıklara sebebiyet veren, tenefüsü güçleştirilen ve deriyi tahriş eden gazlar kullanıyoruz» demiştir.

Japonya'da bulunan ABD kimya ve bakteri harbi servisine ait 406 numaralı sey-yar laboratuvar, Güney Vietnam'a nakledilmiştir. Vietnam'da gaz fabrikaları kurulmuştur.

Demek ki Hitler, ancak temerküz kamplarında gaz kullanmaya cesaret edebildiği halde, Johnson, açıkça ve sivil halka karşı da zehirli gaz kullanmaktadır.

TEMERKÜZ KAMPLARI:

Nazilerin insanlığa karşı işledikleri en iğrenç suçlardan biri, milyonlarca kişinin toplu imha kamplarında toplanmasıydı. Amerika, «stratejik topluluklar» denen dikenli tellerle çevrilmiş 17 bin noktada 10 milyon köylüyü zorla toplamaya kalkışmıştır. Stratejik topluluklar, temerküz kamplarından farksızdır.

YENİ SİLAHLARIN DENENMESİ:

Pentagon, yeni silâhları denemek için Vietnam topraklarını ideal bir yer saymıştır. FIOS, FSA, FIII gibi tepkili uçakların müessiriyet de recesi, Vietnam'da denenmiştir. M 113, M 118 amfibik zırhlı arabalar, otomatik maver Armalite 15, dum dum kurşunları özelliklerine sahip S. P.I.W., infilâk edici gazlar, roketler, kimyevi silâhlar, beyaz fosforlu obüsler ve napalm, ilk marifetlerini zavalı Vietnam halkının sırtında göstermiştir.

MABET, HASTAHANE VE OKULLARIN TAHRİBİ

Körü körüne bombardımanların sivil halk, okul, hastahane ve mabetlerde yaptığı tahribatın yanı sıra, bu gibi tesislerin fütursuzca bom

balandığı da görülmektedir. Binlerce öğrenci, hoca, hasta ve rahip bu yüzden ölmüştür.

HALKIN KATLIAMI:

1954-65 döneminde, Amerikalılar ve usakları, sivil halka karşı 160 bin misilleme hareketine girişmişlerdir. 170 bin kişiyi öldürmüşlerdir. Çoğu sakat kalan 800 bin kişiyi yaralamışlardır. Binden fazla hapishanede 400 bin kişiyi hapsedmişlerdir. «Stratejik topluluk» denen maskeli temerküz kamplarında 5 milyon kişiyi toplamışlardır.

Bu 11 yıl zarfında, Güney Vietnam'da ortalama olarak her gün 42 kişi öldürülmüştür.

Bunun içindir ki, Amerika'daki Vietnam savaşı aleyhtarı nümayişlerde, vicdan sahibi Amerikalılar, «Johnson, Vietnam'da bugün kaç kadın ve çocuk öldürdün» diye haykırıyorlar. Faşist Birkenau kampından kurtulan «Minority of One» gazetesinin yöneticisi M. S. Arnom, üniformasını iade ettikten sonra, namuslu Amerikalılar adına 15 Ekim 1965'de şunları söylemiştir: «Başkan, bakanlar, müsavirler, bakan yardımcılar ve askerler, her biriniz fiillerinizden dolayı Adolf Eichman gibi hesap vermek zorundasınız. Biz öteki Amerikalılar, Vietnam ve A. B.D. halklarına karşı işlenen bu çok daha büyük suçlar için Johnson'un mahkûm edilmesini istemeliyiz».

Dünya kamu oyunun bu görüşü paylaştığı açıktır. Büyük idealist Lord Bertrand Russell, Johnson, McNamara, Dean Rusk, Cabot Lodge gibilerini «Manevi bir Nürenberg» mahkemesinde yargılama kararı almakla, dünya kamu oyunun hissiyatına tercüman olmuş ve hiç değilse insanlığın şerefini kurtarmıştır. Ama Başkan Johnson hâlâ, Vietnam Harbinin Amerikaya refah sağladığını fütursuzca iddia edebilmektedir! Daha 1953'de Eisenhower şöyle diye biliyordu: «Farzedelim ki Hindi Çin'i kaybettik. Böyle bir şey olursa, bizim için çok büyük önemi olan kalay ve tungsten'den yoksun kalacağız. Bu müthiş akıbeti en ucuz yoldan önlemenin çarelerini aramaktayız».

ÇINLAYAN ÖZGÜRLÜK VE HİTLER

(Amerikalı yazar William Eastlake, üç ay Vietnam'da dolaştıktan sonra, bir binbaşı ile olan konuşmasını yazıyor):

Binbaşı — Saniyordum ki, harbin bir anlamı vardı, ama geçen hafta....

Yazar — Devam ediniz...

Binbaşı — Geçen hafta, desteklediğimiz hükümetin başı dedi ki, kahramanı Adolf Hitler'dir.

(Binbaşı başını masaya dayadı, yüzünü göremiyordum. Binbaşı şöyle devam etti:)

— O tarihten beri, hareket eden her hedefe ates ediyorum: Piliçler, bayraklar, Amerikalılar...

Yazar — Yardıma ihtiyacınız var..

Binbaşı — Boş verin. Biliyor musunuz ki, kumandan beni nasıl çağırıyor?

Yazar — Hayır.

Binbaşı — Bir idealist...

Yazar — Yaaa...

Binbaşı — Çünkü ben Hitler için savaşmaya karşıyım. Billy dinle beni. Ben, birçok insanın öldüğünü gördüm. Birçok insan ölür, Billy, birçok insan ölür. Başbakan Ky bunu söyledi Billy. Ky'nin kahramanı Adolf Hitler'dir.

Yazar — İstirahata ihtiyacınız var..

Binbaşı — Havır Billy, başkalarının istirahatata ihtiyacı var. Halen biz, kıvrdayan herseyi öldürüyoruz. değil mi Val-lorosa? (Binbaşı, kollarını sessiz cavusun boynuna doladı) Bir çıkış yolu bulduk. Bütün meseleleri çözdük. Kıvrdayan her şeyi öldürüyoruz. Şerefine, Billy. (Kadehini bana doğru uzattı. Gördüm ki ağlamaya başlamıştı).

Binbaşı — Özgürlük şerefine içecekiz.

(Kadehimi kaldırdım. Binbaşı kadehini benimki ile tokuşturdu. Sert vurmuştu, kadehler çinladı).

Binbaşı — Özgürlük çinlasın...

CIA AJANI NE YAPARDI?

Ahmet Say

Bir Amerikan casusu, bir CIA ajani, biricik sosyalist partimiz TIP'in içine sızma olanağını elde etmiş olsaydı ne yapardı? Davranışı nasıl olurdu?

Böyle şey olamaz deyip geçemeyiz Sosyalizm uğruna mücadele tarihi boyunca, düşman unsurlar sosyalist örgütlere girme yolunu bulmuşlar ve bunları doğru yoldan sapırmak için çabalar göstermişlerdir. TIP de bu bakımdan bir istisna değildir.

TIP Kanun gereğince eylemde bulunan, kapıları açık bir partidir ve bu açık kapıdan, sosyalist kimliğe bürünen yerli ya da yabancı ajanlar, Türk emekçilerinin düşmanları pek âlâ içeri dalabilirler. Bu normaldir. Burada yapılacak şey muhtemel ajanlara karşı kapıda barikatlar kurmak değildir. Yapılması gereken şey, sosyalist parti içinde bu gibi düşman unsurların eylemde bulunmalarını olanaksız kılacak olan sağlam havayı estirmektir. Ve bu sağlam hava eibeteki ergeç sosyalist partimizde esecektir de. Ama şu anda TIP içinde böyle bir havanın zaten esmekte olduğunu söylemek, emekçi düşmanlarının bu partide eylem alanı bulamayacaklarını iddia etmek aşırı jymserlik olur. Evet, TIP saflarına katılma olanağını bulmuş bir CIA ajani nasıl davranırdı?

TIP toplantılarında kalkıp da: «Amerika bizim velinimetimizdir, o olmasa aç kalırız. Amerika olmasa sonra Rusya bizi yutar...» yollu konuşmaz, komprador—ağa çevrelerin sözcüleriyle ağır birliktir etmezdi. Amerikan emperyalizmini kötülemekle çevresine katılırdı ama gene de, yer yer, örneğin Amerika'ya ve yerli dayanağı komprador partisine karşı davranış gibi ke-in bir tutum gerektiren konularda, kafalarda şüpheler yaratacak beyanlar sokuşturmadan geri kalmazdı. Ve en önemlisi, bu ajan, hiç şüphe yok ki tam sek-

ter, tekelci bir politik çizgiyi savunur, sosyalist partiyi, Türkiye'nin bugünkü özel koşulları yüzünden, parti dışında kalmak zorunda bulunan sosyalistlerden, ve emperyalizme karşı olan milliyetçi çevrelerden tecrit etmek için, Amerika'nın en korktuğu şey olan Anti Emperyalist Ulusal Güçbirliğini parçalamak için elinden yeleni yapar, böylelikle Türk milletinin kutsal millî, bağımsızlık davasına ve dolayısıyla Türk sosyalizmine en büyük kötülüğü etmiş olurdu.

Ajan, baltalama işini yürütürken, Parti yönetiminde sözü olan kimseleri eleştirmekten titizlikle kaçınır, kraldan fazla kralcı görünmeye dikkat ederdi. Eğer bunlar içinde, sosyalistliğin çok çetin bir meslek olduğu geçmiş günlerde, bir iki sansasyonel eyleme kısa bir süre yanaşır da, genellikle pasif kalmış olanlar varsa, bunların bu durumlarından doğan komplekslerini ustaca işler, egolarını okşar ve olumlu yanlarını körletmeye çalışırdı.

Ajan, tam teorik hazırlık aşamasında olan ve Partinin ve Ulusun geleceğini temsil eden genç militanların sosyalizmin teorisinde eğitilmelerini baltalamaya da ihmâl etmezdi.

Ajan özellikle, sosyalist partinin antiemperyalist milliyetçi çevrelerdeki etki ve itibarını zedelemek için elinden geleni ardına koymazdı. Parti yöneticilerini sosyalistçe eleştiren en bilinçli partililerin «İhtilâlcî sosyalist» olarak ihbar edilmesi ve sosyalist partinin bir provokasyon alam haline getirilmesi gibi çirkin bir manzara karşısında mutlulukla ellerini oğuştururdu.

İşte sosyalist partinin saflarına sızan bir CIA ajani bunları ve bunlara benzer şeyleri yapardı. TIP. Yöneticilerinin son zamanlardaki davranışları karşısın-

da, bu parti içinde çok ustaca çalışan, parti ileri gelenlerinden çok daha akıllı, onları elinde oynatacak kadar hınçlı bir Amerikan ajani var mıdır acaba diye düşünmekten kendini alamıyor insan.

Ama biz her şeye rağmen gene de kötümser değiliz. Düşman parti içinde bir süre için etkili re kadar, ülkenin her yanındaki olabilir ama eninde sonunda Partiyi Parti yapan taban ağırlığını duyuracaktır. TIP yarım yüzyıllık bir özleme karşılık ve-

ren bir örgüt, bir çatıdır. En ücra köylerden, büyük kentleri insanları bir legal sosyalist parti özlemini duymuşlardır nice yıl. Bu insanlardan önemli bir kısmı TIP ortaya çıkınca bu çatının altında toplanmışlardır. Bu çatı kolay kurulmamıştır. Niceleri faşist terörün baskı ve saldırılarına, taş ve yumruklarına göğüs gerdiler. Nice adsız kahraman, her türlü kişisel çıkar düşüncesinden uzak, en nankör yapıcı işleri, duvar örenin sabırla başardı. TIP herkesten önce bu

gerçek sosyalistlerin, bu adsız kahramanların örgütüdür ve bunları temsil etme durumundan uzaklaşan düşman oyunlarına düşen bir yönetici grubun ömrü uzun olmaz. Adsız kahramanlar ergeç partilerine sahip çıkacaklardır ve TIP ergeç, Türk emekçilerinin hakkıyla bilinçlendiren ve örgütlendiren güçlü bir sosyalist parti olarak, en bilinçli en tutarlı antiemperyalist savaş örgütü olarak Türkiye'nin tüm millî güçleri safında kendine yaraşan şerefli yeri alacaktır.

JOHNSON'UN ÇILGINLIĞI NEREYE KADAR GİDEBİLİR?

Art Buchwald

Çoğu kimse bilmez ama, Amerikan Hükümetinin en güvenilen beyinlerinden biri belki de memleketin en önemli görevini yapıyor. «Düşünülmez» düşünmek görevini.

Adı Jean Pensepas (Düşünmez adam) işine gelince.. o kadar gizlidir ki, birkaç çok yakın arkadaşı ile bir iki resmi daire başkanından başka hiç kimse ne düşündüğünü bilemez.

Kendisini nasıl bulup, nasıl konuşma imkânı bulduğumuzu söyleyemem, gizlidir. Ama şu kadarını söyleyeyim ki, kendisinden bir demec alıp yayınlamama izin verildi.

Mr. Pensepas, «1964 yılında Barry Gold - Eisenhower idaresi sırasında görev aldığını o zamanlar daha Amerika'nın Güney Doğu Asya'da bir harbe karışabileceğinin düşünemediğini söyledi.

«Herkes böyle birşeyin «düşünülmez» olduğunu söylediği zaman, bu konu üzerinde düşünmeğe başladım. Kısa bir süre sonra sadece, Vietkong'lulara ciddi olduğumuzu göstermek için Vietnam'a Amerikalı danışmanlar gönderilmesi gerektiği sonucuna vardım.»

Mr. Pensepas, «1964 yılında Barry Goldwater Vietnam konusunda çok sert konuşmalar yaptı» diyerek konuşmasına şöyle devam etti:

«Goldwater, Vietnam'ın bombardımanına taraftardı. Düşman mahvolana kadar, Amerikan askerini artırarak savaşa devam edilmesini istemişti. Başkan Johnson ise böyle birşeyin «düşünülmeyeceğini» belirterek, konuyu düşünmem için bana devretti. Evet.. Ben de düşündüm, taşındım ve sonunda, konunun hiç de Başkan Johnson'un düşündüğü gibi «düşünülmez» olmadığı kanısına vardım.»

«Başkan gerçekten konunun «düşünülmez» olduğuna inanıyor mu idi, yoksa seçim yılı olduğu için mi böyle söylemişti?» diye sordum Mr. Pensepas'ya.

«Başkan hakkında karar vermek zor. Havayolları makinistlerinin grev yapmasının «düşünülmez» olduğunu düşünüyordum, çelik fiyatlarının artmasının da

yalnız «düşünülmez» değil, «yazılmama» bile olduğunu iddia ediyordu. Biliyorsunuz ki, hiç de düşündüğü gibi olmadı. Bu yüzden 1964 yılında Barry Goldwater'in tekliflerini «düşünülmez» olarak nitelediği zaman samimi idi sanırım.»

«Peki fikrini sonradan niye değiştirdi?»

«Niye mi? Çünkü ben düşünmeye başladım. Goldwater'in bütün söyledikleri askeri açıdan bakılınca akla yakın geliyordu Başkan da, Hanoi'nin konferans masasına oturmayacağını anlayınca fikrini değiştirdi.»

«Düşünülmeyecek» konuları başkası düşünürse, daha sonra siz de düşünür müsünüz bunlar üzerinde?» diye sordum.

«Tabii ki hayır. «Düşünülmez» birşey yapılmaz, bu artık «Düşünülmez» olmaktan çıkar. Meselâ, Hanoi ve Haipong'daki yakıt depoları bombalanmadan önce, kimse bunu düşünemezdi bile. Ama şimdi kimse aldırış bile etmiyor. Dahası var.. Kuzey ve Güney Vietnam arasındaki askerden tecrit edilmiş bölgenin bombalanabileceği de «düşünülmez»di ama şimdi kimse üzerinde durmuyor. Benim isim «düşünülmesi imkânsız» olan şeyleri düşünmektir.»

«Peki Mareşal Ky'nin, Kuzey Vietnamı işgal etmemiz gerektiği fikrine ne dersiniz?»

«Şu anda halâ böyle birşey «düşünülmez» ama birkaç gün önce bildiğiniz gibi, eski Başkan Yardımcısı Nixon. Saygon'da verdiği demecde, Mareşal Ky'yi bu düşüncesinden dolayı haksız bulmadığını söylemişti. O halde, bu konu da, bundan bir ay önce olduğu gibi, pek «düşünülmez» değil artık. «Düşünülmez» bir konu nun, özellikle Mareşal Ky gibi birisinin düşüncesi olursa benimsenmesi biraz zaman alır.»

«Biri, yakında Vietnam'da bir milyon Amerikalı olacaktır dedi. Böyle birşey «düşünülebilir mi?» dedim

«Hayır» diyemem Dean Rusk ile Robert McNamara'nın son demeclerine kadar «düşünülmez»di ama şimdi değişti. Belki.»

«Peki, şu anda düşündüğünüz en «düşünülmez» konu nedir?»

«Çin'in harbe girmesi mi demek istiyorsunuz?»

«Size son bir soru Mr. Pensepas. Vietnam'da «SEY» in kullanılacağını düşünemeyiz değil mi?»

Mr. Pensepas hafifce tebessüm etti, «İşin o tarafı tamamen bir yana itilmiş değil pek» dedi.

Baştarafı Arka Sayfada sayet Rus füze tesisleri başbaşına ve herhangi bir görünür harekette bulunmaksızın bir saldırı hareketi teşkil ettiyse, Vietnam'daki Amerikan müdahalesi hakkında hatta Tonkin Körfezi hâdisesinden önce acaba ne söylenmelidir? (Yedinci Filonun orada bulunması, 20 bin kişilik savaş birlikleri, Güney Vietnam'a yapılan kesif askerî yardım) saldırıya karşı saldırı. Tarafsız bir gözlemci muhakkak ki Amerika'nın Kuzey Vietnam'a olduğu kadar, Kuzey Vietnam'ın da Amerika'ya karşı sağlam bir dosyaya sahip olduğu sonucuna varabilir

Bu görüşün teyidi, Milletlerarası Kontrol Komisyonunun Tonkin Körfezi olayından iki sene önce, 2 Haziran 1962 tarihli raporunda bulunmaktadır. Güneye rapor edilen Kuzey Vietnam saldırısını takbih eden rapor, aynı zamanda, Vietnam'daki Amerikan müdahalesini de takbih etmektedir. Komisyon, «Bütün olayları nazarı itibara alarak ve kendi eylemlerine ve ABD ile Vietnam Cumhuriyetinde yapılan yetkili beyanlara dayanarak, Vietnam Cumhuriyetinin Amerikadan artan bir şekilde askerî yardım almakla, Cenevre anlaşmasının 16 ve 17. maddelemlerini ihlâl ettiği sonucuna varmıştır ...Komisyon aynı zamanda, ABD ve Vietnam Cumhuriyeti hükümetleri arasında herhangi bir resmi askerî ittifak bulunmamasına beraber, Güney Vietnam'da bir askerî yardım komutanlığının kurulmasının ve Askerî Yardım Danışma Gru-

bunun belirtilen kuvvetin üstünde askerî personeli içeriye sokmasının Cenevre anlaşmasının 19. maddesine göre yasaklanmış bulunan fiili bir askerî ittifaka münceer olduğu» görüşündedir.

Şurasına dikkat edelim ki, bu komünistler tarafından telkin edilmiş bir rapor değildir. Kanada ve Hindistan gibi iki «özgür» millet temsilcileri tarafından imzalanmıştır.

Tonkin Körfezi Kararnamesi ile işimiz daha bitmedi. Kararnameyi gözümüzde sokanlar, harp taraftarı «şahin»lerdir. Kongre kararının ikinci bölümünde şöyle denmektedir: «ABD Anayasası ve Birleşmiş Milletler Yasasına uygun olarak ve SEATO ittifakı altındaki vecibelere uygun bir şekilde, ABD gereken bütün tedbirleri almaya hazırdır.»

Şayet Tonkin Körfezi olayı açık bir saldırı durumu idiyse, neden diğer SEATO üyeleri ittifakın gerektirdiği gibi yardımımıza koymamışlardır? Şayet olay açık bir saldırı durumu idiyse, biz niçin Birleşmiş Milletler Yasasının öngördüğü usule uyarak onu Birleşmiş Milletlere götürmedik?

Başkan Johnson, «Taahhütlerimize saygı göstermeliyiz» dedi ve bu hissiyat, Vietnam tartışmalarında tekrar tekrar yankılandı. Fakat bizim Birleşmiş Milletlere olan taahhütlerimiz mevcuttur. O taahhütler ki kanunen ve ahlâken bizim Vietnam'a karşı olabilecek herhangi bir taahhüdümüzden önce gelmektedir.

Birleşmiş Milletler Yasasının, ABD'nin imzaladığı bütün diğer anlaşmalar gibi memleketin kanunu olduğu noktasında teferruata girişmek lüzumsuzdur. Her Cumhurbaşkanı, her Kongre üyesi o kanuna itaat etmek zorundadır. Hiç bir Cumhurbaşkanı onu bir mektupla bertaraf edemez. Hiç bir Kongre onu ortak bir kararla değiştiremez. Birleşmiş Milletler Yasasına Şabi bulunmuşu bizzat kesinlikle kabul eden SEATO ittifakının Yasayı ortadan kaldırdığı ileri sürülemez. O halde Vietnam'a olan taahhüdümüz nedir?

Ne 1954'deki Eisenhower mektubu ile, ne SEATO ittifakı ile ve ne de Tonkin Körfezi kararı ile bir taahhütte bulunmuş olarak gözükmemekteyiz. Taahhüdümüz iki şeyden ibaretmiş gibi görünür. Birincisi, Cumhurbaşkanı ile Dışişleri ve Savunma Bakanları tarafından yapılan tekrarlı ve anlamlı siddetini git tikce arttıran heyvanların varlığıdır ki, bu beyanlar başbaşına asla bağlayıcı değildir. İkincisi, fiili bir taahhüttür. Hoslansak da, hoslanmasak da, orada olmamız gerekli olsa da, olmasa da, orada bulunmaktayız. Ne var ki bu, herhangi bir mahkemede ya da milletlerarası bir mahkemede kabul edilebilecek cinsten bir delil sayılamaz. Eğer Başkan Johnson, Dışişleri Bakanı Rusk ve taraftarları, Vietnam'da bulunmuşumuzu kuvvete dayanarak haklı görmek istiyorlarsa, bunu yapmakta elbette serbesttirler. Fakat bu ülkenin geçmişteki tutumu, kuvvete dayanmak olmamıştır.

AZ GELİŞMİŞLİĞİN TARİHSEL NEDENLERİ

VIII - Batı sömürgeciliği hangi reformları getirir ?

Niyazi Berkes

Emperyalizmin kesin desteği olmasa, imtiyazlı azınlığın tutucu, geriletici ve sömürücü gücü kalmayacaktır.

Az gelişmiş ülkelerde kapitalizm, emperyalizmin kapitalizmidir.

BATI SOMÜRGEÇİLİĞİ NE REFORMLAR GETİRDİ?

Şimdi bir önceki başlığın arkasından sorduğum sorunun karşılığı olan soruyu soralım: Bu toplumlar sömürge durumuna düşmeselerdi dünyanın yeni şartlarına kendilerini uydurabilecekler miydi? Bu toplumların sömürge olmaları geleneksel sistemlerinden ötürü alınlarına yazılmış bir kader miydi? Yoksa, bu toplumların, yalnız sömürge durumuna düşmekle kalmayıp aynı zamanda sömürge olmalarının, onların kendilerine gelmelerini sağlayacak denemeleri ve alternatifleri bulmalarında sömürgeciliğin önleyici bir rolü, tasvir ettiğimiz halleri zorunlu ve sabit vapan bir etkisi olmuş mudur?

Olmanış şeyler üzerinde spekülasyon yapmak faydasızdır; ancak, sömürge olmamış olan veya emperyalizmin baskısı altına girmemiş olan Avrupa dışı toplumların (Japonya, Rusya, kısmen Tanzimat Türkiye'si ve Mehmet Ali dönemi Mısır, ni hayet Kemalî dönemi Türkiye) Batı'da meydana gelmiş metodlardan farklı metodlarla gelişmeler kaydetmiş olmaları bu konuda sömürgeciliğin oynadığı önleyici ve olumsuz rol hakkında bizi şüphelere düşürülecek, onun bundaki rolünün sandığımızdan fazla olduğunu bizi inandıracak ipuçları vermektedir.

Hiç değilse şu kadarını çekimden söylenebiliriz. Sömürgeciliğin şu dört yöldaki etkileri bu toplumların normal gelişmelerini baltalamakta önemli rol oynamıştır: 1) Kuvvet ve savaş yolu ile bu toplumları hâkim olmanın yarattığı yıkıntılar iç parçalanmalar; bunu bugün bile Viyetnam'ın maruz bırakıldığı misalce enikonu görebiliriz. 2) Deneylenebilecek ve fakat emperyalistin çıkarlarına aykırı olan reformları önleme. En iyi misali bugünkü Türkiye. Tanzimatta yapılmak istenen reformların hemen hepsi de bu yüzden dejenerede edilmiştir. Reformcular reform yapalım derken Batı müdahale ve baskıları altında ülkeyi bir yarı sömürgeye çevirdiler. 3) Toplumun din geleneklerine teslim etme. Örnek verme ye lüzum görmüyorum. O kadar çok ki 4) Yabancı ekonominin yerli ekonomiyi, özellikle sanayii çeşitli yollarla ezecek tedbirlerin suurlu olarak uygulanması.

Bu son nokta bizi şimdi sömürgeciliğin etkilerinin niteliği sorununa getiriyor. Lacoste, burada Marx'ın bir fikrine dayanarak sömürgeciliğin geleneksel yapıları yıkmak suretiyle ilerici bir rol oynadığını göstermek istiyor. Fakat ifadeleri tereddüt ve çelişik. Ama sunlar mevdandadır:

1) Marx ve Engels'in de ifade ettiği gibi, sömürgecilik geleneksel yapıları yıkmakla beraber, onun vaktiyle yaptığı geleneksel fonksiyonları yapmamak suretiyle özellikle köylülük toplumlarının maddî sefaletini, içinden çıkılmıyacak derinliklere indirir. Yazar, bu iki büyük gözlemcinin bu noktada yazdıklarına dikkat etmemiş benziyor.

2) Sömürgeciler geleneksel toplumda olmayan yenilikler getirdiler, fakat bunları yerli toplumların kal-

kınması ve gelişmesi için olmaksızın ziyade sömürmeye yarayacak araçlar olacak şekilde getirdiler. Hindistan'da, Endonezya'da, Cezayir'de, Ka-hire'de, Singapur'da, Manilla'da sömürgecilerin yaptığı öyle büyük işler gördüm ki bunları bugünkü Türkiye, hatta bazı küçük Avrupa devletleri bile rüyalarında göremezler. İngilizlerin Hindistan'da yaptığı demiryol, şose, liman, köprü, saray ve saire gibi şeyler; Fransızların Cezayirdeki bavinirlik işleri cidden büyük işler. Fakat ne yazık ki bunlar bu toplumları örneğin Türkiye'den daha gelişmiş ülke haline getirememiş, bu işler bu toplumların can damarlarını emmeye yaramıştır. Bunun dışında, sömürgeciler yerli halkın yerli halk olarak gelişmesine sağlayacak derecede ilgisiz kalmışlardır. Endonezyadaki sömürgecilik, ciddi Hollandahların kendilerinin de yazdıkları gibi yalnız ihmâl değil, rezale denecek ölçülere varmıştır. Bu sömürgeciler Cava sultanlarına tas çıkartacak bir «oriental» havat sürmekteydiler.

3) Sömürgeciler, geleneksel yapıların bozuk sekillerini hemen her yerde itina ile muhafaza etmişlerdir. Bazılarını kendi sömürge teşkilatları içinde resmîleştirmişlerdir. Eski sistem bozulmasından artakalan derebeyliği pekinleştirmişler, halkların dinlerinde bile çarpıklıklar ifade eden örgütlemeler yapmışlar, bunları halka dinlerine saygı şeklinde yutturmuşlardır. Özellikle Hindistan, Endonezya, kuzey Afrika ülkelerinde bunların çeşit örneklerini görürüz. Sömürgecilik idaresi altında, İslâmlık hemen her yerde toplumsal anlamını kaybetmiş, yalnız toplumu parçalayıcı sekileri desteklemiştir. Fransızlar en çok tarikateciğe revaç vermişler. Cezayiri din korsanlarının yatağı haline getirmişlerdir. Osmanlı idaresinin yıkılışı ile birlikte orada medrese ve fıkıh İslâmlığı yokolmuş, bazı yerlerde camiler yıkılmış, hatta birkaç kiliseye çevrilmiş, Müslüman halk üfürükçü marabutların eline teslim edilmiştir. İngilizler en çok Vahhabiliği yaymışlar, hemen her yerde Selefi'liği desteklemişlerdir. İngiliz ajanları Mısır Müslüman ulemasının kafasına «ruhani hilâfet» fikrini sokmuşlardır.

Sömürgeciler din dışında milliyet fikirlerini dikkate önledikleri gibi, okullarında okuttukları aydınlarla geçmişlerine karşı nefret ve utanç, kendilerine karşı korku ile karışık hayranlık duyguları aşılamışlardır. Halk kütlelerini okutmadıkları halde, bolca sayıda ulus ve tarih bilincinden yoksun, köksüz İngiliz veya Fransız hayranı okumuşlar yetiştirmişlerdir. Dillerini İngilizce veya Fransızca karışığı bir corbaya çevirmişlerdir. Öyle ki bugün Hint kıtası Müslümanları İngilizcesiz, Cezayir Müslümanları Fransızcasız birbiri ile anlaşılamaz hale gelmişlerdir. Bununla beraber, bunları gerçek anlamı ile Batı'lılaştırmamışlardır. Onlara, dinleri ve irkları icabı kendilerinden eksik insanlar oldukları inancı yerleştirmişlerdir. Hindistanda Lacoste'un sözünü ettiği Zemindar, bir İngiliz çavusu ile bile aynı seviyede değildir. Yerli Müslümanlara, yetiştirildikleri oryantalistleri vasıtasıyla bugün için bir değeri kalmamış olan, fakat sömürgeciye bir zararı dokunmavacak olan bir «Arap fen ve medeniyeti» ile öğrenme âdeti aşılamışlar, buna mukabil yerli gençleri mümkün

olduğu kadar Batı müsbet bilimlerinden ve teknolojisinden cahil bırakmağa itina etmişlerdir. İngilizler ve Fransızlar bir İngiliz kadar, bir Fransız kadar İngiliz veya Fransız edebiyatı ve tarihi bilen ukulâ aydınlar yetiştirmişlerdir.

SÖMÜRGEÇİLİK TOPRAK MÜLKİYETİ REFORMU GETİRDİ Mİ?

Bunları kavdettikten sonra, Lacoste'un kendine dayanak olarak kullandığı bir iddiaya geliyoruz. Bu da sömürgeleşmiş toplumların sömürge olmasından asıl sorumlu olduğunu iddia ettiği, ülkelerine sömürgeci lehine ihanet eden kişilerin rolü ve niteliği sorunudur. Bu konuda, yazarın bütün konuyu tek yanlı görüşünün etkisi ile tarihî hiçe sayışının bütün yanıltıcı mevvalarını dermeye başlayacağız.

Yazara göre, sömürgeciler asıl yardımcı olan ve bazan «yerli eşraf», bazan «aristokrasî», bazan «imtiyazlı azınlık» dediği kişiler, sömürgeciliğin kendi çıkarlarına uygun geldiğini gördüklerinden (sömürgecilik kendi ülkelerinde verleşmeden bunu nasıl görüp anlamışlar? belli değil) sömürgecileri buyur etmişler, onlara dört elle sarılmışlar, onların başlıca desteği olmuşlar. Örneğin Hindistanda Avrupalılar toprağın özel mülkiyeti prensibine dayanan temel sosyal ilişkiler getirdiklerinden bu yerli eşraf sömürgeciliğin özel mülkiyet rejimini pek benimsemişler. İngilizlerden vergi alma hakkını kazanarak Zemindar sıfatıyla araziye sahip olmuşlar.

İngilizler sahiden Hindistana özel toprak mülkiyeti getirdiler mi? Zemindarların özel toprak mülkiyeti Batı'nın özei toprak mülkiyeti prensibine göre meşru olarak kazanılmış veya bir reform sonucu olarak verilmiş bir mülkiyet midir? Zemindar'ın özel toprak mülkiyeti, toprak mülkiyetlerinin Batı'da olsun Doğu'da olsun tarihte gördüğümüz hangi çeşidine girer? Zemindar geleneksel yönetici zümrenin bir unsuru mudur?

Hindistan'da köylünün Batı uygarlığının nimeti olan özel toprak mülkiyetine sahip olması sorunu İngilizlerin umurunda bile olmamıştır. Onlar sadece bozuk Moğol toprak sisteminin en bozuk yanını alıp resmîleştirmişler, köylü için toprak reformu yapacak şekilde dursun, köylüyü Moğolların Çağirdârî sistemindeki durumundan daha kötü olan bir Zemindarî sisteminin sömürüşü altına koymuşlardır. (Bu iki terim Hindistanın her bölgesinde kullanılmaz; çeşitli adlar var; konuyu basitleştirmek için bunları bu iki terim altında topluyorum) Zemindar, tıpkı Osmanlılardaki Timar sisteminin (yani Çağirdârî'nin) yıkılışından sonra türeyen Mültezim çeşidinden adamlardan gelmiştir. İngilizler, belirli bölgelerin iltizamını alan Zemindarları o bölgenin topraklarının gerçek sahibi saymışlardır. Geleneksel sistem de olduğu gibi, onlar da toprağın vergi geliri ile ilgili olduklarından köylüyü toprak sahibi etmeye, köylüden vergi toplamaya gitmekten «Han Sahip» sen şu bölgenin zemindarısın; bunlardan vergi toplayıp yarısını Delhi'de sömürge hazinesine vatacaksın»dan ibaret bir mukavele ile ortaya Çağirdâr'dan daha kötü bir derebeyi sömürücü tipi çıkardılar. Zemindara para halinde sömürge hazinesine teslim edilecek vergi bulmaya mecbur olan köylünün tefeciler eünde anası ağlamağa başladı. Bu yüzden Hindistan'da Müslüman halk arasında şiddetli bir faiz ve sermaye düşmanlığı yerleşti. Pakistanı İslâm dini üzerine kurulu bir devlet yapmak sevdasında olan ve bu din hakkındaki bilgileri İngilizce kitaplardan gelen Selefi aydınlar da «İslâmlıkta faiz haramdır; faizsiz banka sistemi kurmal» diyecek kadar saçma iddialara vardılar.

Toprak mülkiyeti konusunda, özel mülkiyetin çocuğu olan Avrupalılar gittikleri hiç bir yerde köylünün özel toprak mülkiyetini gerçekleştirmemişler, yaptıkları sözcü reformlarla da bunun gerçekleşmesini kesin şekilde imkânsızlaştıran eylemlerde bulunmuşlardır. Bozuk Osmanlı idaresinin Arazi Kanunu ile yapıldığı kadarını bile yapamamışlardır. Çünkü bu toplumların köylüsünün toprak mülkiyeti onları ilgilendiren bir şey değildi. Zaman zaman patlak veren köylü ayaklanmaları, açlık veya kıtlık gibi şeylerin baskısı altında, İngiliz idaresi parça parça yerlerde bazı tedbirler almışsa da bunlar köylüyü daha fazla te-

fecî eline düşürmekten başka sonuç vermemiştir. Lacoste'un özel toprak mülkiyeti getiricisi olarak bize tanıttığı İngiliz idaresi altında Hindistan, açlık ve kıtlığın dünyaca meşhur bir vatanı haline gelmiştir.

Gerçi Fransızlar Cezayir'e toprağın özel mülkiyeti rejimini getirmişlerdir, fakat bu daha zekice iş, daha da haince olmuştur. Çünkü bu nun yaptığı şey adamın ayağını altındaki halıyı çekip almak gibi. Cezayirliyi topraklarından mahrum etmek olmuştur. Roma hukukuna ve mülkiyetin insanın tabii haklarından olduğu nazariyesine dayandırılan bu reform sayesinde Cezayir köylüsü Fransız toplumunun ve şirketlerinin ırgadı, kendi vatanının toprakları üstünde onun bir yabancı haline getirilmiştir. Sömürgeci açığözünün bu şaheseri, Cezayiri dünyanın en geri ülkelerinden biri haline sokmuştur.

Bu gibi toprak mülkiyetlerinin, bu toplumların kendi halklarının ekonomik gelişmesinde zerre kadar faydası olmadığı gibi, daha sonraki ekonomik gelişme imkânlarını riyazi bir kesinlikle imkânsızlaştırmıştır. Bu toplumların zamanımızda bağmsızlık kazananlar halâ müessir bir toprak reformu yapmanın cabaları içindedirler. İngiliz kolonyalizminin Hindistanda yaptığı toprak hukuku çarpıklıklarını, bağmsızlığa kavuştuktan sonraki toprak reformları bile düzeltmemiştir.

Yazarın, yerli eşraf veya aristokrat dediği kişilerin eline geçen toprak mülkiyetinin niteliğine gelelim. Bu, geleneksel Doğu tipi toprak mülkiyeti olmadığı gibi, Batı tipi feodal toprak mülkiyeti ve kapitalist toprak mülkiyeti de değildir. Ne feodal mukaveleye, ne geleneğe, ne de anayasalı lejislasyona dayanmayan bu toprak mülkiyeti sömürgecinin kâhvası olmak sıfatıyla edinilmiş, ne eski Doğu'da ne eski veya yeni Batı'da emsali bulunmayan bir mülkiyettir. Köylü ne geleneksel Doğu sisteminin sağladığını, ne Batı'daki feodal sistemin verdiğini, ne de kapitalist sistemin kazandırdığını vermiyen, Batı ekonomisinin üstünlüğünün yaratığı bir Derebeyliktir. Doğu ülkelerinin köylüsü sömürgecilik ve emperyalizmin etkisi altında tam anlamıyla topraksızlaşmış, bu ülkelerin topraklarının kapitalist işletmeye konması şöyle dursun, Doğu despotizmleri idaresi altındaki seviyede bile kalmamıştır. Bu toplumların hepsinde halkın çoğunluğu olan köylü mutlak sefaletin çizgisine gelip orada kalmıştır. Sözü edilen Doğu'nun durgunluğu ve değişmezliği, açlık, sefilik ve gerilik ile birlikte gericilik tam formunu bulmuştur.

İMTİYAZLI AZINLIĞIN «KENDİNE ÖZGÜ» NİTELİĞİ

Bunların niteliğinin basit tarihsel kaynağı bu olduğu halde yazar, bunlara bizim tarih ve ekonomi bilgilerimizle uzlaştıramıyacak nitelikler atfediyor. Bunlar aristokrasi olduktan başka, kendilerinde hem feodal, hem kapitalist vasıf ve yetkiler toplamışlar.

Doğu sistemlerinde aristokrasi yoktur. Bu sistemler aristokrasi dışı mandırlar. Tek despotun altında aristokrasi olamaz. Onun yönetici organları (Osmanlı sisteminde Kanıkulu) toplumsal köklerinden çekilip alınmış kişiler olduklarından aristokratı olamazlar. (Onsekizinci yüzyıldan itibaren Osmanlı tarihçeleri derebeyler için «hânedan» terimini kullanmakla bunların aristokratlığı iddialarına işaret etmek isterler; fakat Osmanlı sisteminin kendisinde «hânedanlık» yoktur. Tek hânedan «mülk»ün sahibi sayılan hükümdardır; fakat o bile aristokrasi açısından gerçek menşee bağlılığı bilinmeyen bir kişidir; çünkü çok kere anası içeriden veya dışarıdan menşee ve ailesi bilinmiyen bir kişidir).

Bizdeki derebeylerle Hindistandaki bu zemindarlar feodal mıydılar? Yazarıma bakılırsa öyle. Bizde de Batı'nın «feodal» sözcüğü, hep «derebeyi» sözcüğü ile çevrilir. Feodalizm derebeylik değildir. Ne Batı tarihinde derebeylik vardır, ne de Doğu'da feodalizm. İkisi arasında Doğu ve Batı sistemleri arasındaki fark kadar fark vardır. İkisi arasında Doğu'da derebeylikten kapitalizmin gelişmemiş olması sorununu anlamak açısından da önemli olan bir fark vardır. Derebeyi Avrupa feodalı değildir ve eğer beirli tarihsel şartlar olsaydı mümkün olabilecek olan kapitalizmin gelişmesinin meydana gelmesinde onun feodal değil, derebeyi olmasının büyük rolü vardır. Fe-

bulunmuş bulduğu yerlerde, kapitalist ekonominin ona karşı gelişmesi görüldüğü halde, derebeyliğin bulunduğu hiç bir yerde kapitalizm gelişmemiştir. Bunun nedeni, derebeyliğin Batı sömürgeciliği ile emperyalizminin bir yaratığı olması ve bu parazit türün ancak bu Doğu ülkelerine özgü bir tip olmasıdır. Hiç bir tarihsel sistemde meşruluğu, hiç bir tarihsel ekonomide fonksiyonu olmayan bir kategoridir.

Batı ile Doğu arasında kavram ve anlam anarşisi içine düşen bizlerin derebeyliği feodalizm sanmasını mazur görürsek de, bir Batı bilim adamının derebeyine hem feodalizm, hem kapitalizm atfetmesi görülme çik bir garabettir. Bir yani feodalizm, bir yani kapitalizme bağlı, hem de aristokrat böyle bir sınıf gerçekten varsa, böyle nadide bir inciye malik toplumların doğrusu çok talihli olmaları gerekecekti. Batı'nın uygarlık tarihinde önemli rol oynamış iki büyük tarihsel sınıfı nefsinde emeden bu derebeylere malik olmak gerçekten eşsiz bir mazharivet olacaktır.

Fakat, derebeyi feodal veya kapitalist, veya hem feodal hem kapitalist olabilir mi? Marx sözü edilen yeni tanınmış eserinde bir noktanın üstünde önemle durur: Kapitalistsiz kapital olamaz, ve feodal da kapitalist olamaz, kapitalist de feodal olamaz. Bunlar birbirine zıt şeyler; su ile yağ gibi birbirinden ayrılan şeyler. Böyle bir ucubenin bulunduğu yerde gerçekte ne feodal üretim şekli vardır, ne kapitalist üretim şekli ve ne de Doğu tipi üretim şekli; orada ancak sefalet üretimi, ekonomik yıkım, hiç bir işe yaramayan emek sömürmesi (çünkü derebeyin elde ettiği artıdeğer yeni üretime yatırılmaz) ve bundan ötürü sömürme de olsa üretimi geliştirmez, ya aldığı yerde tular, ya da daha aşağı düşürür, kısası «ölmüslük», Batı'nın «stagnation» dediği şey vardır. Sömürgecilik işte böyle bir «ölmüslüğün» sembolü olan böyle bir ucube yaratmış ve ona dayanmıştır. Hindistan'ın Zemindar'ını kapitalist saymak için bütün tarih ve bütün Marxist ekonomiyi bir çırpıda reddetmek şarttır. Bu gibi iddiaları ancak bizim cahil gericilerimiz yapabilirler.

AZGELİŞMİŞ TOPLUMLARDA NEDEN BURJUVAZİ ÇIKMADI?

Lacoste, feodal - kapitalist kırması bu «sui generis» sınıftan neden burjuvazi çıkmadı sorusunu da merakla soruyor. Yazar, tabii bunu da Doğu'luluğa bağlayacak.

Yukarıda söylediklerimizin ışığında bu sorunun cevabı meydandadır, ama yazar o şekilde düşünmediğinden kendini lüzumsuz zahmetlere sokuyor. Bu imtiyazlı azınlık neden kapitalizmi geliştiren burjuva olamaz? Neden olacaktı ve neden başlatılabilecekti? Yazar, hem tarih hem ekonomi açısından bunları yanlış ve gereksiz, şimdi onlardan hiç de kendilerine ait olmayan bir ödev bekliyor böyle bir ödev yani burjuva olmak veya kapitalizmi geliştirmek onun için beklenmemiştir, ne de çıkarları böyle gerektirmiştir. Böyle olmasaydı bile sömürgeciliğin ve emperyalizmin şartları ve istekleri altında bunu yapamazdı.

Bir defa «bourgeois»nın adı üstünde; şehirlilik demek. Derebeyi şehir ticaret ve sanayi yabancı olandan bir tiptir. Gerçi bir kapitalist üretimini burjuvazi başlatmamıştır; İngilterede olduğu gibi feodalizm ve aristokratın kapitalist üretim şekline geçtiği olmuştur, ama o bunu şehirdeki kapitalistin, burjuvazinin taleplerine göre arzetmeğe başlamasıyla yapmış ve böylece aristokratlık unvanlarını taşıya bile kapitalist sınıfa girmiştir; ama burjuva olması şart olmamıştır.

Doğu derebeylerinin (Mısırda Mehmet Ali'nin misalinde olduğu gibi) ancak politik bağımsızlık yolunda muvaffak olanları yani sömürgecilikten bağımsız birer monark haline gelmiş olanları ekonomik gelişmeye doğru eyleme geçmiş ve derebeylikten çıkmıştır. Fakat bunda bile gerçekleştirdiği ekonomik gelişme ne kapitalist yönde olmuştur ne de (gene aynı sebepten) Batı emperyalizminin müdahale ve baskısı ile Hindistan kurtulabilmiştir. Sömürgeciliğin ve emperyalizmin etkisi altında olan hiç bir ülkede derebeylerden monarklar çıkamamıştır; buna İran (tabii istisna olan yerlerde de bu monarklar hiç bir ekonomik gelişme sağlayamamışlardır (İranda dere-

beylikten gelme Kaçar monarkları hazinelerini tam bir derebeyine yaşıyacak şekilde zevku safa içinde tüketmişlerdir). Yahut da Hindistan Nizam'ları veya Cava «sultanları» gibi sömürgeci hükümler altında servet istificaliği yapmışlardır.

Sömürgelemede değil ya, sömürge olmayan ülkelerde bile bu imtiyazlı azınlıklardan kapitalist çıkmasını beklemek, ölü gözünden yaş beklemek gibi bir şeydir. En iyi örneği biziz. Bu gibi yerlerde bir kapitalizm varsa bile, o bu imtiyazlı azınlığın kapitalizmi değil, emperyalizmin kendi kapitalizmidir. Bu yerli eşraf veya imtiyazlı (imtiyazını da nereden almış?) azınlığın, bu yabancı kapitalizmin bir kenarından çimlenmekle kendini kapitalist sanması bizim ve onun bir «hüsn-ü kuruntu»sudur. Bunu anlamamak, az gelişmişliğin tarihsel kaynağı sorusunu tüm anlamamış olmanın bir ifadesidir.

Böyle olmakla beraber, yazar kendine göre bir yorum buluyor, ister istemez zoraki bir yorumda karar kılıyor. Ona göre Batı'da burjuvazi kapitalizmden önce, yöneticiler hiyerarşisinin dışında kaldığı halde Doğu sistemlerinde tüccar aristokrasiye dahilmiş, yönetici kadroya «entegre» edilmiş Batı'da açıkta bırakılmış olan burjuvazi, kendisinin açıkta bırakıldığı eski sisteme karşı gelerek kendini yeni bir kuvvet halinde ortaya attığı halde, Doğu'daki tüccar sistem içine «entegre» edilmiş olmak talihsizliğine uğradığından sistemle birlikte o da yıkılmış. Güzel bir yakışırma, ancak hiç olmazsa yazar bize geleneksel sistemin teşkil ettiği engelleri ortadan kaldırdığını söylediği sömürgeciliğin koltuğu altında olsun bunların neden burjuvazileşemediklerini anlatması gerekmez miydi?

DOĞU TOPLUMLARINDA TÜCCAR

Bilebildiğim kadarına göre, Marx Doğu tipi üretim biçimini tanımlarken, her halde yerli gelmediği için, bunlarda tüccar sınıfının yerine ait bir şey söylememiş. Böyle bir «âyet» yokluğu karşısında Marxist yorumlama yapmak isteyenler pusulayı sallıyorlar. Tarihin olaylarını inceleyeceklerine Batı tarihinden kıyas yolu ile ahkâm çıkarıyorlar. Doğu sistemlerinde tüccar sınıfı yönetici kadroya «entegre» miydi?

İslâm dininin yayıldığı Doğu sistemlerine bakalım. Doğu sistemleri içinde bu kategori en ilginç olanıdır. Çünkü Doğu dinleri arasında tüccar ahlakıyatına en elverişli din İslâm'dır ve Kur'an bunun en iyi belgesidir. Kur'an'da tüccar lehine söylenmiş çok güzel sözler var. Hadisler de öyle. Bir tanesi de hepimizin dilinde: «Kazanan Allahın sevgili kulu»dur, der.

Fakat biraz dikkatli davranılırsa görülür ki bu sevgili kulun ticari faaliyetlerine Kur'an'da da Hadis'te de bir kapitalistin tahammülü edemeyeceği kayıtlar konmuştur. Ancak, bu kadarlık bir dikkat de yetmez; çünkü İslâmî çevresinde olan Doğu sistemlerinde geleneksel yapıda tüccara verilen yerle tayin eden ne Kur'an'dır ne de Hadis. Bunlarda toplumsal yapı ve onun başı ve gövdesi üzerine bir görüş yoktur. Hiris tiyanların hristiyanlığı nasıl sadece Mukaddes Kitapla değil de Kilise ile anlaşılabilirse, Müslümanların Müslümanlığının da Doğu devleti çerçevesi içinde görmedikçe anlamının imkânı yoktur. Kur'an ve hadisten anlaşılacak bir müslümanlık tarihte olmayan, «ideal»de olan bir müslümanlıktır.

Onu tarih sahnesine getiren ve yaşayan bir müessese yapan devlettir. Bu devlet yapısında tüccarın yerini tayin eden de fıkıh, ahlak ve devlet idaresi yazarlarıdır. Bunlar, Kur'an ve hadislerdeki bazı kayıtlara da dayanarak tüccara iyi gözle bakmamışlardır. Ortacağ Batı'sında olduğu gibi, ortacağ Doğu'sunda da alış-veriş ve para ile oynayan adam hem din hem devlet açısından tehlikeli bir mahlûk sayılmıştır. Moğol ve Osmanlı sistemlerinde ise tüccar, yönetici tabakasına değil, Reaya tabakasına mensuptur. Esnaf tabakası tasavvuf dini ile devletin şeriatinin yanında itibarlı bir yer kazandırdığı halde tüccar bu mertebeye bile erişememiştir, nerede kaldığı onun aristokrasiye «entegre» edilmiş olması.

Doğu sistemlerinin yıkılmağa başlaması ile tüccarlık, Batı'da da bir çok yerlerde gördüğümüz gibi, din ve moralite dışı sayılan kültürel azınlıkların eline kaymağa başlamıştır. Avrupada Yahudilerin, Suriyelilerin ve azınlık oldukları yerde Protestanların ticaret işlerini ele almaları gibi Osmanlılarda Rum ve Ermeniler, Moğollarda Hindu'ların bazı kastları bu işe layık insanlar olarak kabul edilmişlerdir. Osmanlı sisteminde devlet yöneticinin «parmaklarını paraya buluşturmamış» olması kanundu. Bu sistemin bozulmasını anlatan yazarlar ulema ile devlet adamlarının para ile oynamaya başlamalarını devletin «ih-tilâl» ve «şürüş» haline gelişinin ilk nedenleri veya arazları olarak sayıyorlar.

Fakat, kapitalist ekonominin zorunladığı sömürgeleme siyasetleri başlayınca yerli tüccar (özellikle kül tür azınlığından olanları) açık göz Avrupa burjuvazisi cinsinden olduğu yerlerde bile, kapitalist üretim sürecinin baslatıcısı veya yürütücüsü olmak durumunda, tıpkı derebeyin kapitalist olamayacağı derecede, muvafak olamamıştır. Osmanlı ülkelerinde Rum iş adamlarının bir aralık parlaması, Avrupa tüccarına ciddi bir rekabet teşkil etmesi Avrupa tüccarlarını ciddi endişeye düşürmüştür. Osmanlı devletinin bir aralık Avrupa tüccarına karşı Rum maritim ve markantillist burjuvazisine dayanma hevesi de ne Türklerin işine yaramıştır, ne de Batı tüccarları bu Rumların oyuncuğu haline gelmeye razı olmuşlardır. Onlar için ideal olan, Rum ve Ermeni ticaret zekâsını Avrupa ticaretinin bir aracı olarak kullanmaktır.

AZGELİŞMİŞ ÜLKELERDEKİ KAPİTALİZM KİMİN KAPİTALİZMİDİR?

Yazar, «yerli eşraf, kapitalist haline gelmiştir», «bunlar sahip buldukları yetkilere, hükmetme metodlarını ve feodal ya da köleci egemenlik biçimlerini eklemişlerdir», «bu ölçüsüz yetkiler, her türlü gerçek ekonomik ve sosyal ilerlemeyi önleyen başlıca engeli teşkil etmiştir» gibi yargılar vermeye beraber, hiç bir misal vermiyor, hiç bir ülkeyi göstermiyor. Bu konuda az gelişmiş toplumların misalleri ile bizi tatmin edeceğine Rusya'da Birleşik Devletlerde, Japonya'da dolaştıktan sonra şu büyük sonuca varıyor: «O halde az gelişmişliğin temel nedeni, imtiyazlı azınlıkların aşırı yetkisidir». Onun için, «yerli azınlıkların kötülükleri yabancı sömürgeci kadar büyüktür (hatta daha fazladır)» diyor.

Gerçekte ise, bu ülkelerde, gelişmiş ya da gelişmemiş, bir kapitalizm varsa o yerli imtiyazlıların kapitalizmi değil, gene emperyalizmin kapitalizmidir; böyle aristokrasi, imtiyazlı eşraf, derebeyi, yerli tüccar, köleci veya feodal adamların işi olacak şey değil o. Bunların, önemlerinin emperyalizminin yaratığı olmalarından toplumun geliştirilmemesinin, sembolü olmaktan ileri geldiğini görmüş bulunuyoruz; menşei, yapısı, fonksiyonu, varlığı ve gücü, bulunduğu yerde durabilmesi Doğu'luluktan gelme «kendine özgü bir tabiat» değil, çok basit bir şekilde Doğu ülkelerinde emperyalizmin hükümranlığından ileri gelmektedir. Ve hangisinde bu daha çok gelişmişse bu yerli azınlık da o ölçüde bu kapitalizme buluşmuştur.

Neden ile sonucu doğru yerlerine koymakla birçok yorumlama güçlüklerinden kurtulmuş oluruz. Bunlar, ne geleneksel yapılar açısından, ne kapitalist yapı açısından toplumsal sınıflar olmadıklarından varlıkları sadece emperyalizmin varlığı ile kaimdir. Ne çıkarları toplumun bağımsızlığını ile ahenk halindedir, ne de Batı uygarlığına göre topluma önderlik edecek haldedirler. Az gelişmiş toplumların yapılarındaki parazit durumları yüzünden, onların hükmedeceği bir ekonomide toplumun gelişmesini sağlayacak hiç bir ilerleme gerçekleşemez. Onlara karşı yapılacak her savaş, onların emperyalizmle ne kadar, ne ölçülere kadar çıkar birliği halinde olduklarını göstermiştir. Lacoste'un ulusal kurtuluş çabalarını bunların eseri olarak göstermesi cidden şaşılacak bir şeydir. Bunların anti - emperyalizmi körükleyişlerinin kendi sömürücülüklerini pecelemek için yapıldığını ve sosyalist ülkelerden bile yardım sağladıklarını söylemesi hayretimizi daha da çok arttıracak niteliktedir.

Emperyalizmin veya sömürgeciliğin bunlara sağladığı destek kalkarsa bu parazitlerin hicliği ortaya çıkaracaktır. Onun için biz, yazarın: «yerli imtiyazlı azınlığın kesin desteği olmasaydı sömürge egemenliği gerçekleşemeyecekti» volundaki varlığının tersinin doğru olduğuna inanıyoruz; yani: sömürgeciliğin kesin desteği olmasa, imtiyazlı azınlığın tutucu, geriletici ve sömürücü gücü kalmıyacaktı.

Bu imtiyazlı azınlığın ihaneti olmasaydı, sömürge gelişmesi büyük bir tarihi olay haline belki de gelecekti, diyecek kadar ileri giden yazar, yeni sömürgeciliğe karşı da mücadelenin «tek» yolu olduğu ve bu «tek» yolun da «imtiyazlı azınlıklardan kurtulmak» olduğu inancında. Çünkü onlar olmadıkça yeni sömürgecilik bir şey yapamazmış. Pekki, neden Çinle uğraşıyorlar? Neden Ghana'daki rejimi devirdiler? Neden Hindistanı yola getirdiler? Neden Mısır'la uğraşıyorlar? Neden Vietnam'a saldırıyorlar? Bütün bu büyük, korkunç ve masraflı işler bu toplumların içinde kalmış olan kıl-kuyruk imtiyazlı azınlıkların hatırı için mi? Marx, Doğu biçimi üretim teorisini koyarken onu bu kadar «aburd» sonuçlar çıkarılmak için mi yapmıştı?

Biz yargıyı çevirsek ve: «emperyalizm olmasa ıçerideki imtiyazlı azınlık acaba ne kadar ayakta durabilir» desek yanlış mı olacak? «Her şeyden önce o bunu» veya «her şeyden önce bu onu» gibi, «tek» yol gibi, «ilk neden», «asıl neden» gibi bilimsel niteliği şüpheli mantıklara sapsaktansa, bunun akla ve olaylara en uygun şekli «bu ve o aynı ve bir şeydir, aynı süreç iç ve dıştaki yanlarıdır, biri öteki olmaksızın kolay kolay olamıyor» demek değil midir? O halde, neden bu meseleyi âdeti bir emperyalizm apologyası yapmak, Doğu'lu insanı Doğu'lu olmasının onu sömürölmeğe mahkûm ettiği sonucuna varan bir yola sapsak gereksin? Bunun, eylemde sağlayacağı müthiş bir taktik veya strateji yeniliği mi var?

SONUC NE?

Yazara göre, bağımsızlığını alan ülkelerde bugünün meselesi sömürgecilerle sömürge halkı arasında savaş değil, bu toplumların kendi içlerindeki sömürle sömürülenin savaşınıdır. Keşke sadece böyle olsaydı. O zaman, bu toplumlar kendi işlerini daha kolay çözümliyebilecektir. Bugün, Lacoste'un söylediğinin yanlışlığını ve tek yanlışlığını gösteren en büyük olay Vietnam'dır; benim söylediğimi en iyi doğrulayan örnek Çindir. Emperyalizme karşı savaşlardan kurtulunca bu ülkenin toplumu içindeki sınıf mücadelesini çözümliyebilirdi ve kendi gelişme yolunu, biz sevsek de sevmesek de, kendi deneyleriyle, kendi anlayışına göre, ve hatta kendi tarihsel geleceğinin eğilimine göre bulmanın yoluna girirdi. Belki daha çok çabalaması gerekecek, daha birçok hatalar işleyecek; fakat emperyalizmin korkunç kudreti karşısında bağımsızlığını ve barış halini devam ettirebileceği sürece gelişme ve kalkınmadaki yolunu kesin bulacaktır. Vietnam'ın felâketi ise, içindeki züppe büyük mareşallerinden değil, bütün Asya kıtası üzerinde emperyalist özlere saklanmayan büyük ve kudretli bir devletin müdahalesine ve saldırısına uğramasından gelmektedir.

Gözümüzün önünde böyle misaller varken, sömürgecilerin sömürgecilikten vazgeçtiklerini bile söyleyebilecek kadar iyimser olan yazarın kendi bize gösteriyor ki bu ülkeler valilerden, ordulardan kurtuldukları halde asıl mesele bitmemiştir; bağımsızlık kazanan ülkeler halâ emperyalizmin ateşi altındadırlar. Ve bu, sadece (yazarın bütün sorumluluğu yüklediği) imtiyazlı azınlıkların güle hatırı için değildir. Her geçen gün, gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler arasındaki uçurumu genişletmektedir. Sömürgelelere bağımsızlık verilmesi esas olayı ve dâvayı çözümlenmiş veya örtmüs değildir. Bugün bizde de «biz sömürge değiliz ki bize müdahale edilmiş olsun» cesidinden sözler işitiyoruz. Bunlar emperyalizm, sömürgecilik ve az gelişmişlik arasındaki ilişkilerin aydınlanmamışlığından faydalanmağa çalışanların sözleridir.

Dış şartların baskıları altında oldukça bu toplumların, yazarın büyük bir buluş gibi tavsiye ettiği imtiyazlı azınlıkları başlarından atma işi onun sandığı kadar kolay değildir; bu, bu imtiyazlıların kudretinden değil, bunu yapmanın emperyalizmi başlarından atmaktan başka bir şey olmamasındandır. Çıkar yol, tek değildir. Onun ağır olan yanı, bize, Lacoste'un pek önem verir gibi gözükmediği yandır. Bu sonuç, bugün bizdeki sivası mücadelelerle olan ilişkileri, üzerinde fazla durmama lüzum göstermeyecek kadar açıktır.

Edebiyat Öldü mü?, ya da Yazarın Mutluluğu

Samim Kocagöz

I. EDEBİYAT ÖLDÜ MÜ?

Akbaba'nın 26 Ekim tarihli sayısında Aziz Nesin, Uluslararası bir yarışmada kazandığı Altın Kirpi Armağanından söz ediyor. «Ben haber vermezsem, kimse sözünü etmeyecek. ... Öksüz oğlan göbeğini kendi keser...» diye yakınarak, Altın Kirpi'yi nasıl kazandığını anlatıyor. Nesin, çok çok haklı. 28 Ekim tarihli Cumhuriyet'te İlhan Selçuk, Aziz Nesin'in bu yazısına değinen bir fıkrasında (Gene Sanatçıya Düşer) Aziz Nesin'e hak verdikten sonra bu ilgisizliğin nedenlerini araştırıyor: Toplumun — okurların — şu sıralar dikkatinin politikaya döndüğünü, toplumumuzun yeni bir politik döneme girdiğini, bu durumda sanatçı ilgi görmüyorsa, bunun nedenlerini araştırmak «Gene sanatçıya düşer» diyor. Bu sözü ben hiç de bizim kuşak için kabul etmiyorum. Zaten İlhan Selçuk da, «Dikkat ediyorum, sanat ve edebiyat ancak bu rüzgâra — yazısının başında ettiği esen politika rüzgârına — uyduğu oranda tepki yaratmaktadır» diyor. Bu sistemi Selçuk, her halde yeni kuşağa, Fransanın kendi koşullarına ve edebiyat gelişmesine uygun felsefeye yönelen roman, hikâye ve şiirine öykünen yeni kuşağa yöneltmiş olmalı. Edebiyatımıza tam bir kişilik kazandırdığımız son dokuz yılda, 1960 dan — daha önceden ya — sonra ortaya çıkanlar geriye dönüp, bir Firenk hayranlığına, bir Firenk öykünmesine düştüler. Şiiri, hikâyeyi, — romanda kıvıramadılar (!) — halktan kopardılar. Onlar kopara durun — kimler? Adları ne, hiç de kavga edesim yok — bizim kuşak. Aziz Nesin'ler. Orhan Kemal'ler, sonra bizim kuşağın yolunu tutan Fakir Baykurt'lar — Yılanların Öcü, geçen yıl Almancaya çevrildi —, Yaşar Kemal'ler, sözün kısası toplumcu yazar ve bilimle toplumcu şairler, edebiyatımızın ölmediği kanısındayız. Şu sıra Selçuk'un parmak bastığı gibi, okurun dikkati politikaya yönelmiş olabilir. Akbaba'nın suçladığı gibi, Aziz Nesin, birkaç aydır hikâyeyi yazmamış olabilir. Eski deyimle bu olaylar, «kâzip» dir; aldatıcı, geçicidir. Şu sıra sosyalizm yazan, basan kitaplardan boğulacağız. Hani yararsızdır demek istemiyorum. Tersine öylesine yararlı ki yakın bir gelecekte bu durum, okuru toplumcu edebiyatın üzerine koşturacaktır. Kişilik kazanmış toplumcu edebiyatçı bizim kuşak — bu söz, Türk edebiyatı hakkında güzel bir inceleme yazan Bonn Üniversitesinden sayın Prof. Otto Speis'nindir — yoluna devam edecek, açtığı yoldan da yeni Türk edebiyatı halka dönük, halktan yana bir tutumda gelişecektir. Çünkü toplumumuzun koşulları, toplumumuzun durumu böyle bir edebiyatın gelişmesini gerektirmektedir. Yeni eleştirmeciler takım tutsa da, yeni yazar ve şairler kenda aralarında takımlar, dergiler kursa da, şu sıra toplumcu yazarların topuna burun kıvrılıp eserleri basılmasa da, sivri akıllı delikanlılar pencerelerinin önüne oturup kendi kendilerine bunalsalar da — adam memleket derdiyle bunalsa bir diyeceğim yok —. Türk edebiyatı ölmemiştir. Yeniden Firenkleri öykünmiyecektir. Edebiyatımız, yönünü, yöntemini bulmuştur. İşte bu yüzdendir ki, kitapla-

rımız yabancı ülkelerde yankı bulmakta, yabancı dillere çevrilmekte, başka ülkelerde aranmaktadır. Aziz Nesin, altın palmiyeler, kirpiller almaktadır. Aziz Nesin'in başarılarının tek olmadığını, onun yanında daha birçok yazarın da başarılar kazandığını belirtmek isterim. Aziz Nesin gibi, biraz aşağıda ben de kendi göbeğimi kendim keseceğim. Bunu toplumcu yazarlar adına yapacağım. Yalnız yukarıdaki sözlerimi bitirirken bir noktaya değinmek istiyorum; size bir sorum var. İlhan Selçuk da hak verir sanırım: 1960 dan sonra Sosyalist Kültür Derneğini, Türkiye İşçi Partisini kimler kurmuştur? Hiç de bildiğiniz gibi değil. Derneği ve partiyi 1930 dan bu yana gelen toplumcu şairler, yazarlar 1960 dan önce kurmuştur. Biraz düşününüz; elinizi yüreğinizin üstüne koyup düşününüz..

II. YAZARIN MUTLULUĞU

Dün — 29 Ekim — Cumhuriyet Bayramını kutladık. Ankaradaki töreni radyodan izlerken, bizim sokağa önlerinde bayrak, Kurtuluş Savaşının kıyafetleri ile kalpaklılar girdi. Eşim, pencereye koştı: «Bak Samim, Kuvayi Milliyeciler geçiyor» dedi. Gececeklere diye seyre hazırlanırken, onlar bizim kapının önünde durdular. «Samim Kocagöz'ün evi mi?» diye sordular. «Samim beyi ziyarette geldik». Kapıyı açıp buyur ettim. 70 yaşını geçmiş bir binbaşı, kalpaklı düzeltip, alınından öptü: «Bizi Kalpaklı'lar romanıyla ihyâ ettin, sağol, kalem tutan ellerin dert görmesin...» dedi. Mavzerini kapı arkasına dayayan bir yaşlı efe, arkamı okşadı. Bir yüzbaşı dedi ki: «Bayramdan önce günlerce resmî makamlardan törene katılmak için bir araç istedik. Vermediler. Bu yaştan sonra törene yaya katılmak zorunda kaldık. Bir de baktım, bugünün gençleri, kalpaklılarımıza, üstümüze başımıza, tuhaf tuhaf bakıyor. Bilmiyorlar bizi. Bilmiyorlar MİLLÎ MÜCADELE DERNEĞİ üyelerinin vaktiyle yaptıklarını. Şu göğsümüzdeki madalyaların onlar için bir anlamı yok. Okuyana, sen anlattın bizi. Arkadaşlara dedim ki, bizim kadrimizi bilse bilse KALPAKLILAR YAZARI Samim bey bilir. Yürüyün onunla bayramlaşmaya gidelim. Kalktı geldi işte törenden sonra.» «Hoş geldiniz, safa geldiniz, buyrun...» karşılığını verdim. Efelerden biri, «Yaşın tutmuyor. İstiklâl Harbinde kaçtı yaşı mı?» diye sordu. «1919 da üç yaşındaydım» karşılığını verdim. «Eferim, eferim oğlum, o günlerde bizimle birlik dövüşmüş gibi yazmışın...» diye söylendi. Beni, en çok sevindiren, — evime dek gelişlerine de çok çok sevindim — bu cümle oldu. Bir yazar olarak mutluluk işte budur. Bu cümleyi, doksan dokuz eleştirmecinin doksan dokuz yazısına değişmem. Ben, halktan yana, halkımın yazarı olabildim. Şu son sözüm, bir hafta önce yine ziyaretime gelen bir topluluğu bana hatırlattı: Bir hafta önceki konuklarımız Sovyetler Birliğinden bir yazar ve türkolog topluluğuydu. Özbekistan nere, Türkiye nere? Bana kitaplarımızın özbekçesini getirdiler. Sovyetler Birliğinde çıkan kitaplarımızdan, hikâyelerimden söz ettik. Tâ Federal Almanya'dan Özbekistana dek duyulmuşum. Çevrilen bir kitabıma yazılan önsözden şu satırlara bakınız:

«Samim Kocagöz'ün. halka karşı yüksek ödev anlayışı, ilerleme ve hümanizma ideallerine hizmet çabası, Taşkent'te toplanan Asya ve Afrika ulusları yazarları kurultayında, Türk Edebiyatının demokratik geleneklerini devam ettirmesi, birinci, önde gelen yazarların arasında anılmasına sebep olmuştur». Otuz yıla yaklaşan yazarlığında, on bir cilt kitabım için bana verilen — memleketimde vermek istemiyorlar — bu başarı ar-

mağani, Aziz Nesin'i yalnız bırakmadığımı gösterir. Bizimle birlik daha kaç yazar var; daha kaç var gelecekte. Bütün zorluklara, umutsuzluklara karşın mutludur toplumcu yazarlar. Daha da ömrümüz oldukça Türk Edebiyatına hizmet edeceğiz. Daha yazılacak çok hikâyemiz, ömrümüz yeterse birkaç romanımız var. Basılsın basılmasın, okunsun okunmasın edebiyatımız yürüyor.

Kuvayi Milliyecileri geçirdikten

sonra pencereden baktım. Kılılar yürüyor. Gözlerim yaş Eşim: «Şimdi işte seni izli şaşırıldı. Birkaç gün önce yazarları, dün İsveç'li bir bugün de Millî Mücadele gi...» diye takıldı. Bense, bir yazarı, halkımın yazarı mutluluğunu bu bayramda duyduğum, içime sindirdim. Az bi, göbeğimi kendim kestim tün toplumcu yazarlar adına

36 yaşında yitirdiğimiz bir ozan var: Orhan Veli. 14 Kasım 1950 günü akşamında birden komaya girmiş, gece yarısına doğru bir daha gözlerini açmamıştı. Cumhuriyet döneminin, adımı en çok duyurmuş ozanlarından biridir. Şiirimin son otuz yıllık değerlendirmesi yapılırken, Orhan Veli'yi, ölümünden sonra hayranlıkla, içtenlikle anlatan yazılardan da yararlanarak kişiliğini bütünü ile inceleme zamanı gelmiştir. Arkadaşımız Ömer Faruk Toprak'ın hazırlamakta olduğu «Anılar Kitabı» ndan Orhan Veli'nin bazı özelliklerini anlatan bir bölümü sunuyoruz.

«Kimimiz öldük

Kimimiz nutuk söyledik»

Ömer Faruk Toprak

1937 yılının yağmurlu kış mevsimine iyice sokulmuş günlerinden birini anımsıyorum şimdi. İstanbul Lisesinin ikinci katındaki sınıfta oturmuyorduk. Edebiyat dersinde idik. Ağaçların son yaprakları da dökülmüştü. Çıplak dalların arasından Haliç'in ağzına bakıyorum. Gidip gelen motorlar, küçük vapurlar alıp götürüyor beni. Karşıda Galata rıhtımı. Orada ressam Sisley'in tablolarında olduğu gibi donuk, bulanık bir hava var. Önümde Varlık dergisi açık duruyor. Orhan Veli'nin ilk şiirlerini okuyorum. Çok kısa bir zaman önce, çocukluğumuzda bıraktığımız anılar, kırık kırık görüntüler yaklaşıp uzaklaşıyor bu şiirlerle. Yeni bir duyarlık açılıyor önümüzde. Yüzeyde kalan Hece şiirinin temsilcilerinden Orhan Seyfi karşımızda kürsüde oturuyor. Bize anlatacakları bitmiş gibi susuyor. Arasıra önündeki kâğıtları inceliyor. O zaman, şimdi de devam eden alışkanlığım yeni başlamıştı. Elime aldığım bir derginin ilk olarak şiirlerini okurum. Şiir yoksa o dergide, ozandan, şiirden söz açan yazıları izlerim ilkin. Varlık dergisinde yeni yeni görmeğe başladığım Orhan Veli imzalı şiirleri, alışılmışın dışında, de

ğişik bir havada buluyordum. Varlık'la gelen ozanlar arasında Ahmet Muhip, Cahit Sıtkı Tarancı, Ziya Osman Saba, biraz Hâmit Macit Selekler ayrı tutulursa yeni bir şiir gücü getiren ozan gösterilemez. O dönemin ozan isimleri olarak Şevket Hıfzı, Yakup Sabri, Fuat Ömer, Reşat Cemal'i bugün kimse bilmiyor. Bu saydığım adların yanına daha on, onbeş imza koyabilirim. O sırada Nâzım Hikmet tutulanmış, yayını yapamaz duruma getirilmişti. Edebiyatımızdaki yeri ve kişiliği âdeta kısıp içine almamıştı. Aydınlık, ulusal, toplumu edebiyat akımı, filiz uçlarını göstermişti ama henüz ürünlerini dökmemişti ortaya. Formalist şiiri sürdüren ozanlar, Hececilerin çektiği duvarın dibinde cılız birer bitki gibi kalmışlardı. Oysa Orhan Veli 1937 yılındaki şiirleri ile yeni bir duyarlık, yeni bir ses getirecek gibi görünüyordu. Biçimci ozanlara karşı bir kuşku yaratmak çabası vardı onda. Gerçi kendisi de bir formalistti ama, öncekilerden farklı idi. Öncekiler yıpranmıştı. En önemlisi içlerinde, kendi türlerinde bile orta çizgiyi aşan, kişilik sahibi bir ozan yoktu. Orhan Veli'nin şiiri başlarken

buyle bir ortama girmişti. Yalnız bir halk dili kin çocuksu anıların içine gecen şiirler yazmağa dı. Bunların arasında altı denilen türe sokulacak yeni bir duyarlığın rinden geçen romantik şiir parçaları görürüz. Halk kü yaşantımızda şöyle esinlenip geçiverdiğimiz, hüznü bir atmosferle üzerinde pek öyle durmuş çocukluk anılarında mişti şiire Orhan Veli'nin gidisinde taşları yanlarına küçük küçük fırlatıyor esprî crittiğimiz, türkçede örme pek verilmemiş bir akımı riyordu. Garip'in önsöz alışımlı şiire karşı kendisini okurlara yayar, ettirmeğe çalışır.

Şimdi Orhan Veli'nin deki ilk şiirlerini okuyorum anılarıma yaslanıp, yukarı notları bir kenara yazıyorum. Garip'in önsözünü okudum. Bu önsözün din Dino tarafından yazıldığına da Orhan'ın yazdığına da Dino'nun kalemi ile zeltildiği söylentisini işittim. O önsöz biraz karardır. Sizler de yenden okuyunuz, Orhan Veli'nin şiirine düşünceleri, kanlıları de tam bir açıklığa kavuşturmuş diyebiliriz. Önsözün bütün ağırlığı bir görüşleri getirir. Karşı Ama, şu aşağıya aldığımız lüm, onun ilginç bir yazarı. Beraber okuyalım: «Biraz kadar burjuvazinin maktan, yüksek sanayinin başlamasından evvel dinin ve feodal zümrenin leliğini yapmaktan başka bir işe yararamamış olan bu değişmeyen taraf, nefeh sınıfların zevkine olmak şeklinde tecelli Müreffeh sınıfları için çalışmaya ihtiyacı olan insanlar teşkil eder. O insanlar geçmiş devrim hukimidirler. O sınıflar etmiş olan şiir lâyük oldan daha büyük bir meliyete erişmiştir. Amni şiirin istinat edeceği artık, akalliyeti teşkil eden sınıfların değil. Bugün dünyayı dolduran insanın şaşmak hakkını mütemadi didişmenin sonunda buluyorlar. Herşey gibi, şiir de rın hakkıdır, onların hitap edecektir. Bu men his kitlenin istediklerini edebiyatların âletleriyle latmaya çalışmak demektir değildir. Mesele bir sınıfta tiyaçlarının müdafaasını mak olmayıp sadece aramak, bulmak, sanat hâkim kılmaktır.» Bu lerin çizgisi ile onun çizgisi arasında bir yarıya da tutarlık var mı düşünüyorum şimdi. Bu sınıfta getirdiği bileşimci Orhan Veli'de az da oluruz bazan. Bunun masını, onun üzerinde lemeler yapacak eleştirilere bırakalım daha iyi.

★ Cumhuriyet kuşağının bir yazık kahvesi Bayazıt Camii duvarının binde ağaçların gölge kahveleri anımsıyorum di. Orada iki ya da üç tün tümüne birden denirdi. Bizler daha tarafta, orta kısımda duk. Kahvelerle içilen ünlü lokantanın döner

Attilâ İlhan'ın defteri

su, öğleye doğru burnumuza yaklaşmağa başladılar. Bizim aç karnına yaptığımız sanat sohbetleri bazar o kadar hararetlenirdi ki, yemek kokularını unuttuk. 1942 baharında işte böyle bir gündü. Üç-dört arkadaş oturuyorduk. Yeni bir dergi tasarısının tam ortasında idik. Biri Yedek subay elbiseli iki kişi masamıza geldi. Tanıyanlar, tanışmayanları tanıttılar. Yedek Subay elbiselisi Orhan Veliydi. Sivilceli yüzü, kalın dudaklarında biraz müstehziye kaçan bir gülüş. Tevazuunun yanında, ünlü bir kişi olmanın rahat konuşması onu gururlu yapıyordu biraz. Belki bana öyle geldi o gün. Sonraları ahbablığımız arttı, bu histen azıcık sıyrıldım. Hele gülmediği anlarda çok masum bir yüzü vardı. O gün bize «Yolculuk» şiirini okudu. (Yaylının atları şingir mişgür) dizesi Anadolu'da atlı arabalarla yaptığım yolculukları tekrar yaşıyordum bana. Bir süre sonra iki arkadaş daha geldi, yanımıza. Konuşma sırasında onları tanıtmayı unuttuğumuz. Kendisi hatırlattı bize:

«Yeni gelen arkadaşlarla tanıştım ben!» dedi. Ün yapmada usunu onun kadar iyi kullanan bir kişiye rastlamadım daha. Bu konuda en ufak fırsatı kaçırmazdı. Aramıza bir yabancı gelse, isim yapmış önemli bir kişi de olmasa, Orhan onunla olağanüstü ilgilenir, iyi bir etki bırakmak isterdi üzerinde. Yıllar geçtikçe, bunun birçok örneklerini gördüm.

Birkaç ayda bir İstanbul'a geliyor. Küllük'te karlaşıyorduk. Daha sonraki gelişlerinden birini gayet net anımsıyorum. «İnsan» dergisi yeniden yayınlanacaktı. Hilmi Ziya Ülken'in yönetimi altında yeni ve genç bir ekip dergiyi hazırlıyordu. Bunların başlıca üyesi Hasan Tanrıku idi. Orhan Veli'den şiir istediler. Orhan'ın cevabı şöyle oldu:

«Şiir veririm ama, derginin en başta, birinci şiiri olarak basılması şartı ile. Sonra büyük puntolarla olacak.»

O gün «Söz» şiirini İnsan dergisine bu koşul içinde verdi. Ondan sonra çıkan edebiyat dergilerinde, ozanlar böyle bir bareme girmeğe başladılar. Bugün bazı dergilerde bu gelenek hâlâ sürdürülmektedir. Yıllar önce Salim Şengül, Seçilmiş Hikâyeler Dergisini yayınladığı süre ce bu çeşit ozan kapisini yıkmasını bilmişti.

Aradan yıllar geçti. 1945 de Ankara'ya gittim. Orhan Veli, Tercüme Bürosunda, ben Ansiklopedi Bürosunda çalışıyoruz. «Kürdün Meyhanesi»nde, bulvarda sık sık rastlıyoruz ona. İstanbuldaki, kendine özgü rahatlığı, nasıl söyliyeyim, şiir alanında ünlü kişi olmaktan gelen mutlu görünüşü yok artık. Günlük ekme peşinde, kalemi ile geçinmek savını görüyorum gözlerinde. Bohem yaşantısının, ağır çekileri onu biraz daha zayıflatmış, üstüne başına daha az önem verir olmuştu. 1946 seçimlerinden sonra, Cumhuriyet Halk Partisi'ne üye oldu. Millî Eğitim bakanlığına atanmıştı. Orhan, bu arada Tercüme Bürosundan ayrılmış, Ülkü dergisinde bir sayfa verilmişti kendisine. Orada genç istidatların şiirlerini eleştiriyor, mektuplarına yanıtlar veriyordu. Yanılmıyorsam o sıralarda Ülkü dergisinin folklor paraleline yakın bir tutumu oldu. «Destan Gibi» o dönemin kitabıdır. Ülkü'de folklor kırmayı yazan ozanlardan tamamen ayrı bir deyişle, Anadolunun o ölmez folklor içtenliğini şiirlerine koyma denemesini yaptı.

«Yaprak» dergisini 1949 baharında yayınlamağa başladı. Öyle bir ortama varılmıştı ki, namuslu aydınlar birer kalem savaşçısı olmazlarsa, dalkavukluğa doğru itileceklerdi. Orhan Veli, o kısa süre içinde başta Reşat Şemsettin Sırer olmak üzere, gericilikle savaştı. İnce alımlı yazılarını bugün de anımsıyorum.

Nurullah Ataç'la darılmışlardı. Kendini kabul ettirmesinde, ünlü bir kişi olmasında büyük rol oynayan deneme yazarını, fırsat buldukça iğneliyor, hatta önemli bulmuyordu artık. Bunda Orhan'ın kusuru ya da kabahati kadar, Ataç'ın da herkes tarafından sevilen o geçimsiz tabiatı etkili oluyordu. Ataç, onu «Şaküli Solucan» diye isimlendiriyor, yazılarında ondan söz açmıyordu. Sanırım birkaç yıl, Orhan Veli'nin adını anmadı. Solbetlerinde de onun kişiliğini yermekten kendini alamadı, ama Orhan Veli yitlik olunca, iş değişti. İhtenlikle dolu yazılar yazdı. Tekrar övüdü onu.

Orhan Veli, Ataç'a «Münekkit Nuri Bey» adını takmıştı. Ataç'tan söz açıldıkça, o alaylı gülüşü ile onun üzerine bir hikâyeye ya da fıkraya anlatıyor, söylenenler Ataç'a nakledilince, Ataç kıyametleri koparıyordu. Bir bölük arkadaş, Ataç'ın kızgınlığını merakla, sevgi ile izliyordu.

Bir bahar günü Kızılay'da Özen'de birkaç arkadaş sohbet ediyorduk. Yanımızdaki masada Ataç tek başına oturuyordu. Biz onun varlığından habersiz konuşuyorduk. O sırada Orhan Veli, Yayı ve Kredi Bankasının önünden gelerek bize yaklaştı. Yaküstü biraz konuştuk.

Ben, «Otursana Orhan» dedim.

O, bana gülümsüyerek göz kırptı:

«Hayır» dedi. «Çok önemli isim var. Münekkit Nuri Beyi gördünüz mü? Onu arıyorum.»

Ben, Ataç'ın oturduğu tarafta bakmadan:

«Hayır Görmedik» dedim.

Orhan'ın ağzından daha Münekkit Nuri Bey sözleri çıkar çıkmaz, Ataç hisimla yerinden fırladı, önündeki seti atlayarak, Kızılay'a doğru hızlı hızlı yürüdü. Orhan arkasından kahkahalarla gülüyordu.

Orhan Veli 1949-1950 yıllarında sık sık Bolu üzerinden, çoğunlukla kamyonlarla İstanbul'a gidiyor, âdeta özlemine giderdikten sonra Ankara'ya dönüyordu. 1950 yılının Kasım ayında bir Cumartesi ya da Pazartesi günü sabahleyin Mesrutiyet caddesi ile Konur sokağının kesiştiği yerde rastladım kendisine. Elinde küçük bir çanta. Pasırma yazından kalma güneşli bir sabahın aydınlığında konuştuk.

«Bolu üzerinden İstanbul'a gidiyorum» dedi.

«Güle güle, hayırlı yolculuklar» dedim. Karşı kaldırıma geçince döndü, el salladı. Gülererek uzaklaştı. Aradan birkaç gün geçti. 15 Kasım 1950 tarihli gazetelerle ölüm haberi geldi.

Orhan Veli üzerine anılarını toplarlarken, şiirlerini ve onun ölümünden sonra yazılan bazı yazıları tekrar okudum. Birinci Büyük Savaş'la İkinci Büyük Savaş arasındaki dönemde yaşamış bir bölük Fransız ozanının yaşantılarını ve şiir serüvenlerini kısacık ömrüne doldurmuştu o. Bohemliği seviyordu. Ülkemizin koşulları, bunu hep sarı ışıklı küçük meyhanelere doğru itti. Bir alkol dünyasında yaşamayı seviyordu ama, çevresini ya da olanaklar bulsaydı, daha iyi bir şiir çizgisine varırdı sanıyorum.

5 Kasım Pazartesi

Dün gece bir tren çılgınlığıyla birdenbire uyanıp gözlerimin önünde pırl pırl şu düşünceleri buluyorum:

İsmet Paşanın tek parti düzeninden çok partili demokrasi düzenine geçiş kararı çok önemli bir karardı. Şimdi varılan partiyi sola açmak, solcu bir politikanın uygulayıcısı yapmak kararı da o kadar önemli bir karardır. Yalnız İnönü'nün «büyük adamlığına» daha çok yakışacak davranış bu iki kararın tarihlerini değiştirmek değil miydi?

Gerçekten CHP, 1940-1950 yılları arasında ciddi ve etkili bir ortamın solu politikası uygulasa (toprak reformu, endüstri devrimi, plânlı kalkınma vs) sonra da çok partili rejime geçmeyi denese acaba halk yığınlarından daha çok destek görmez miydi? Sorulacak sorudur.

İnönü, Cumhuriyet'e son demecinde «ben olaylarla karşılaştıkça durumlar takınırım» gibi bir söz etmiş. Mustafa Kemal böyle yapmazdı. Şuna benzer bir sözünü bilmem kaç yıl önce bir yazımda başına almıştım: «Bir yolda ilerleyen yolcunun yalnız ufku görmesi kâfi değildir, ufkun arkasını da görmesi lazımdır.»

6 Kasım, Salı

«...bence düşebileceğiniz en büyük yanlış, Fransız halkının bir yanını kazandığınız zaman öteki yanını zorunlu olarak kaybedeceğimizi sanmanızdır. Burjuvazi ile işçi sınıfı arasında birleşik kaplardaki gibi, birindeki alçalmının ötekisinde zorunlu bir yükselme gerektireceği bir bağıntı olduğunu düşünmeyiniz! Böyle olmuyor bu işler! Yükselerek iki yanda da yükseliyoruz, alçalırsak iki yanda da alçalıyoruz. Emekçi tabakaları arasında yayılma ve ilgi toplama gücümüzü çoğaltan da, burjuvalar arasına sokulmamıza, ilgi görmemize imkân hazırlayan da hep aynı nedenler.

Bizim parti'de bu böyle olagelmıştır: Dreyfus davasından sonra da, geçen dünya savaşından sonra da böyle olmadı mı? Saflarımıza gelen burjuvalardan, Jaures'in deyişiyle, bazılarını moda getirmişti, yine moda aldı götürdü. Elbet, modadan başka etkenlerle gelenler de vardı ki, kaldılar onlar, hattâ aralarında Pressensé gibi, Moutet gibi, hatta isterseniz, benim gibi adamlar da çıktı.»

Baba Blum'un sözleri. Fransız Sosyalist Partisinin (SFIO) 37 nci kongresinde, gülümseyen sarkık beyaz bıyıkları altından söylemiş. Bir çok bakımlardan ilginç ya, ben son pasaya üzerinde duruyorum: Modanın getirdiği, modanın götürdüğü aydınlar.

Geçen yıl, seçim öncesi günleri, partiyi kıyamet: İşçi Partisi mitinglerinin beklenmedik başarısı, ortalığı sarmaşıklar gibi sarıveren yeni sözler, komprador, emperyalist, vs; bir takım çizgeği burnunda ilericilerin vapurda trende otobüste baş sorumlu edasıyla iskemle dağıtışı, kimseye elli dönümden fazla toprak yok, dış ticaret hemen kamulaştırılacak, estek köstek!...

Önce genel sonra yöresel seçimlerin acı şamarı, arkasından ayaklarının ucuna basa basa voltayı alanlar:

İster istemez Aleksî Maksimîç'i anımsıyorum: Derenkovların fırınında işler ters gittiğinden, günün birinde, orada tanıdığı narodnik'lerden Mihayıl Antonîç Romas'ın ardına ekleniyor; onun «mujikleri uyandırmak için» Volga boyu köylerinden birinde işlettiği dükkânda çalışmağa gidiyor. Yoksul bir köy bu, yine de Çar'a bağlı, halkçı aydınları hoş görmüyor hiç, yaban sayıyor, kaçınıyor onlardan, Gorkiy, gel dikten bir süre sonra mujikleri uyandırmanın güçlüğünden söz edecek oluyor bir gün, Romas diyor ki:

«... Mujik bizzat kendisinden korkar, komşusundan korkar ve bilhassa bütün yabancılar da korkar. Mujik hürriyete kavuşalı daha otuz sene olmamıştır. Bugün kırk yaşında olan her köylü esir doğmuştur ve bunu hatırlar. Hürriyetin ne olduğunu anlamak güçtür. Basit bir şekilde muhakeme edersen, hürriyet demek insanın istediği gibi yaşamayı demektir. Fakat her yerde insanın istediği gibi yaşamaya engel olan bir âmir vardır.

Köylüleri derebeylerinden kurtaran, onlara hürriyet veren Çar. Şu halde şimdi çar bütün köylülerin tek hâkimi ve efendisidir. Belki bir gün gelecek, çar hürriyetin ne olduğunu açıklayacaktır. Mujik, bütün zenginliklerin ve toprağın biricik efendisi ve sahibi olan çara çok güvenir. Köylüleri derebeylerinden kurtaran odur, öyleyse vapurları ve dükkânları da tüccarlardan alabilir. Mujik çardan yanadır, efendilerin çokluğu zararlı, tek olması iyidir, der...»

Sonra yapılacak şeyi söylüyor: «— ...Mujige, çarın elindeki iktidarı yavaş yavaş kendi eline almayı öğrenmesini telkin etmek lazımdır. Halkın kendi âmirlerini: komiseri, valiyi, çarı kendi arasından seçmek hakkını ele geçirmesi lazımdır geldiğini ona anlatmak gerek.»

Gorkiy, biraz da şaşkın: «— Fakat diyor, bu yüz senelik iş.»

Romas'ın pek ciddi bir eda ile verdiği cevabı yirmi yıldır kimbilir kaç kişiye tekrarlamışım:

«—... Ya siz her şeyi Paskalya'ya kadar bitirmeyi mi düşünüyordunuz?»

7 Kasım, Çarşamba

Şiirler sonbaharda gerçekten daha mı güzelleşir, yoksa bana mı öyle gelir? Dün gece, sabaha karşı, yağmurun tarrakalarıyla uyanım: Ağır ve sarkık gökyüzü, göz kamaştıran sıramalarıyla şimşekler, sağanağın dambaşlarında şakıyan hırçın kırbacı, kısacası herşey inanılmıyacak kadar çocukluğumdaki gibiydi. Akıtma, nereden nereye. Akıncıoğlu'nun yıllarca önce yayınlanmış bir şiiri geldi. 1940'larda Yürüyüş dergisinde okumuş, ezberlemiştim:

«bir ezan vakti başladı gurbet
bir ezan vakti bitti memleket
ve cümle esaret
iliklerine kadar mehtap vardı
ve kuşlar samanyoluna konmuşlar
hey gaziler'i çağırıldılar
bir garip arzu du bu
adımhalim gurbeti dedik
savı vetmedi

yürüdük yürümekle gurbet bitmedi
bizse gani gönüllü hamza dayı'yz
her taşta bir vatan yazdık da geçtik»

Akıncıoğlu'nun Edirne gibi, Bursa gibi daha başka, bir o kadar başarılı şiirleri de vardır. Şiirlerinde gerek divan, gerekse halk edebiyatından adamaklılı faydalanır, insana belki biraz buruk ve exotique gelen usta bileşimleri yapardı. Üşenmedim, kalktım eski dergi cildleri arasında aradım, buldum onları, sabah karanlığının sırtıslıklam aydınlığında birer kere daha okudum, yine de sevdim.

Daha sonra bir garip merakı aldı beni, günümüzün ünlü ozanlarının yenilerde çıkan şiirleriyle paralel okumak merakı!... Bir Akıncıoğlu'ndan okuyorum, söz gelişi, bir Turgut Uyar'dan. Sonuç ne mi oluyor, ben bir şey demeyeceğim, alın size iki örnek, birincisi Turgut'un son zamanlarda yayınladığı «ikinci yeni'den kurtulma çabası» şiirlerinden bir pasaj, ötekisi Akıncıoğlu'nun geleneksel şiir rüzgârıyla yüklü Edirne'sinden rastgele bir bölüm, kararı siz verin:

Turgut Uyar'ın Büyük Saat'ından:

«...Tarihi bir yanlış kalkış gibi
Tarihin yanlış olmazdı biliyorum? Olsaydı!
Yanlış olmaz gecikir? Ancak? Bir yapma
incelik gecesinde

Danteller ve tüllerle ve krizantemle ve belki de bir mektupla Lady Motagu'den ve bayram şenliklerle. Oysa ben, Kış geldi Dağlara filan gittim. Gözlükleri sevdim, Coin de feu'lü bankerler kullansın diye. İncil'i ve

Aquinolu Thomasi okurken. Ve titrek yaşlı kadınlar

La dame aux Camelia'yı dinlenme yurtlarında. Sırf bir haziran doğru çıksın diye, oturdum, bütün bir gün dikiş diktim. Gözlükleri ve saatleri sevdim, okşar gibi sildim camlarını

Okşar gibi siliyorum, gözlükçüleri ve saatçileri Saatiye bakıyorum, hiç kızmıyorum, hiç kızmıyorum

Biraz geri kalmış düzeltiyorum.»

Akıncıoğlu'nun Edirne'sinden:

«Burda herşey bakınır hüsnüne hayran seyreyler cemalini eğilmiş suya mermer ihtişamında serhadd-i vatan. Aşına bir çehre sezer belki diye devr-i saltanatından Edirne; bir deste alev güldür, mahzun, yâr elinden düşürülmüş şimdi suda. Ve sular; şimsir kelâmı dilinde, destan okur okur akar. Ve bihaber Yıldırım'da bir evcikte — akan sudan, uçan kuştan — ak bir ipek böceği, ipeğini dokur dokur ölüyor. Uyanır veda etmiş gibi artık uykuya konuşan bir dil olur çiler uzakta bülbül sesi yağmur gibi Bülbül adası'nda.»

Vietnam'daki harp, kademe kademe genişledikçe Amerikan taahhüdü de aynı şekilde genişlemiş bulunuyor. Önceleri yapılan tartışma ve beyanlarda hiç bilinmeyen «taahhüt» deyimini de, Johnson Hükümeti ile beraber ortaya çıkıp kısa zamanda âdeta esrarengiz bir karak tere bürünüverdi. Başkan Johnson, taahhüdümüzün «millî itibarımızı» derin bir şekilde ilgilendiren ahlâki bir taahhüt olduğunu belirtirken, Dışişleri Bakanı Rusk da bunun aynı zamanda bağlayıcı kanunî bir taahhüt olduğuna dair bize yetkili ağızdan teminat verdi. Pek ilgi çekici değil ki, «taahhüt» sadece ileriye değil, geriye doğru da büyümüş bulunuyor; bu deyim, Eisenhower Hükümeti sırasında kullanılmadığı halde, Başkan Johnson'ın geçmiş kap sayan bir anlam vererek «Taahhüdümüz, aynen 1954'de Başkan Eisenhower tarafından yapılmış olan taahhüttür» dedi.

Gelin o halde bu taahhüdün ne olduğunu ve bize neler yüklediğini inceleyelim. Bu bir doktriner ya da akademik bir mülâhaza değildir; ni tekim haklıya haksızı ortaya çıkartmak için görülen bir dâvada yöneltilen sorular doktriner olmaktan çok uzaktır. Üstelik, bu, SEATO ittifakındaki yedi müttefikimizin ve çok daha önemli olarak Birleşmiş Milletlerdeki bağlantısız ülkelerin takınacağı tutumu belirleyebilecek bir sorundur.

Güney Vietnam'daki bu taahhüdün garip tarafı kaypaklığıdır. Taahhüdümüz, civa gibi ele avuca gelmez bir karaktere sahiptir. Ona sıkı sıkıya sarılmış bulunulanlar, bu konuda pek dogmatiktirler, ama bu taahhüt nedir anlamak mümkün değildir. Taahhüt, bir buhrandan ötekine geçince, hatta bir demeçten ötekine atlayınca biçim değiştirmektedir. Bu duruma şaşmamak gerekir. Başlangıçta bu taahhüt, Başkan Eisenhower'ın Diem'e yazmış olduğu 25 Ekim 1954 tarihli mektubu, sonra SEATO ittifakının Dördüncü Bölümünün ikinci paragrafı, ondan sonra Tonkin Körfezi Kararnamesi oldu. Geçenlerde Senato Dış Münasebetler Komisyonunun meseleyi kurcalaması sonucu, Dışişleri Bakanı Rusk tekrar SEATO anlaşmasına döndü. Fakat bu sefer tehlike anında gemiden ağırlıkların denize atılmasını andırır bir şekilde ikinci paragrafı atarak sanki şimdiye kadar hep ona dayanmış gibi -bütün dünyayı kapsayan- birinci paragrafı onun yerine koydu. Bütün bu yükümlülük ve taahhüt tartışmaları sırasında hiç kimsenin, muhakkak ki Dışişlerindekiyle hiç birinin Birleşmiş Milletler Anayasasından doğan yükümlülük ve taahhütlerimizi hesaba katmayışı dikkat çekicidir.

Gelin bu taahhütlerin bazılarını yakından bakalım: O halde ilk olarak 25 Ekim 1954 tarihli Eisenhower mektubunu ele alalım. Başkan Johnson'un 2 Haziran 1964 tarihli konuşmasında pek emin bir şekilde dayandığı taahhüttür bu. Ne diyordu bu mektup? Dört şey diyordu. Birincisi, «Vietnam'a yaptığımız yardımı daha etkili kılmak için ve çareleri araştırmaktayız... Amerikan Büyükelçisine... durumu incelemesi... vararlı bir Amerikan yardım programını hazırlaması hususunda talimat veriyorum» şeklindeydi. İkincisi, «Bu teklifin amacı, silâhlı yıkıcı hareket ve saldırı teşebbüslerine karşı koymaya muktedir, kuvvetli ve yaşayabilir bir idareyi geliştirme ve idame ettirme de, Vietnam Hükümetine yardımcı olmaktır» görüşü idi. Üçüncüsü, «A. B. D., bu yardımın Vietnam Hükümeti tarafından, gerçekten reformlara girişmede gösterilecek faaliyetle dengelenmesini beklemektedir» ta lebi idi. Dördüncüsü, «Böyle bir yardımın kuvvetli bir hükümete sahip bağımsız bir Vietnam kurulmasında etkili bir rol oynayacağı» temennisiydi.

Bu mektubun bir taahhüt olmadığını açıklar. Yardım imkânları konusunda bir «soruşturma», ciddi bir «teftiş» yapılması teklifidir ki, bu da belirli şartlara bağlıdır -o şartlar ki, yerine getirilmediği takdirde belirtmek uygun düşer-.

Bizzat Başkan Eisenhower, Diem'e yazdığı bu mektuba bir taahhüt olarak bakmadı. Amerikanın Güney Vietnam'da silâhlı bir hareketine müsaade etmedi. Hatta onun yardım programı bile, esas itibarıyla askeri olmayan amaçlara yönel-

HUKUK AÇISINDAN VIETNAM SAVAŞI

Başbakan Demirel, Amerikanın Vietnam'da taahhütleri gereği bulunduğunu açıklamıştı. Tanınmış Amerikalı ilim adamı Henry Steele Commager, Amerikanın Vietnam'da bulunuşunun sâdece zorbalığa dayandığını sağlam hukukî delillerle ispatlamaktadır.

mişti. Askeri yardıma gelince, Eisenhower makamından ayrıldığı zaman Amerikalı müşavirlerin sayısı -ki bunlar gerçekten müşavirdiler- bin den azdı. Bugüne kadar Eisenhower, Vietnam'a savaş birlikleri göndermek için herhangi bir taahhütte bulunmuş olduğunu kabul etmemiştir ve onun bulunduğu mevkie hürmeten, Dışişleri Bakanlığı bu çok sulistimal edilmiş mektubun halihazırda taahhüdümüze esas dayanak noktası olarak gösterilmesinden vazgeçmiştir.

Bu arada bir noktayı da belirtmek yerinde olur: Başkan Eisenhower bu mektubu bir cins taahhüt sayıyorsa dahi, bunun hiç bir bağlayıcı gücü olamazdı. Başkan, şahsî bir mektupla, ABD'yi harbe ya da yarı harbe sokamaz.

Taahhüdümüz için ikinci dayanak noktası 1954'de kurulan SEATO savunma anlaşmasıdır. Gerçekten şimdi Dışişleri Bakanı Rusk, tezine dayanak olarak tercihan bu anlaşmayı seçmiştir. Yalnız bu anlaşma çok sallantıda bir dayanaktır. Nedir bu dayanak? Şurasına dikkat edelim ki, «Anlaşma, Birleşmiş Milletler Yasasında açıklanan gaye ve prensiplere duyulan inancı tekrarlayarak» diye başlamaktadır ve ilâve etmektedir: «Taraflar, karşılaşılabilecekleri her türlü milletlerarası anlaşmazlığı, Birleşmiş Milletler Yasasında belirttiği şekilde barışçı yollarla hallini... ve milletlerarası ilişkilerinde Birleşmiş Milletler amaçlarına herhangi bir şekilde aykırı tehdit ve kuvvet kullanımından sakınmayı taahhüt ederler».

Meselenin kalbine geldik derken, bir de görüyoruz ki, iki kalp mevcuttur ve görünüşe bakılırsa, birbirleriyle değiştirilebilmektedir. Bunlar anlaşmanın Dördüncü Maddesinin iki paragrafıdır. Birinci paragraf, taraflardan herhangi birine veya tarafların belirtecekleri herhangi bir bölgeye karşı girişilecek bir «saldırı»nın barışı tehlikeye sokacağı ve imzacı devletleri «ortak tehlikeyi bünyesine uygun şekilde karşılamak için» harekete sevkedeceğini bildirmektedir. Aynı zamanda alınacak bütün tedbirlerin «derhal Güvenlik Konseyine bildirileceğini» belirtmektedir. İkinci paragraf, «yıkıcı faaliyet» sorununa ayrılmıştır. Bütününü korumayı taahhüt ettiğimiz bir ülke «silâhlı saldırı dışında herhangi bir şekilde tehdit edilirse ya da bölgede barışı tehlikeye düşürecek herhangi bir olay ya da durum tarafından etkilenirse ya da tehdit edilirse» anlaşmayı imzalayan devletler, «danışacakları ve ortak savunma için alınacak tedbirler üzerinde anlaşmaya varacaklardır».

Biz, gerçekten, pek yakın bir zamana kadar Vietnam'daki müdahalemizi saldırı ile değil de yıkıcı faaliyetlerle ilgili bulunan bu paragrafa dayanarak haklı göstermeye uğramışızdır. Buradaki zorluk, ikinci paragrafın özellikle ortak danışmayı gerektirmesi ve anlaşma imzalandığı zaman bu noktanın kesinlikle belirtilmiş olmasıdır. Anlaşmayı kaleme alması sebebiyle onu iyi bilmesi gereken Dışişleri Bakanı Dulles da o zaman bu görüşteydi. Senatör Green'in Amerika'nın iç ayaklanma ve yıkıcı faaliyetleri bastırma konusunda yükümlülüğünün mahiyeti hakkındaki sorusunu cevaplandırırken, Dışişleri Bakanı şöyle demişti: «Vietnam ya da Tayland'da ihtilâlcî bir hareket vukuunda biz (SEATO üyeleri), ne yapacağımız konusunda beraberce istişarede bulunacağız. Çünkü... komünizmin tahrik ettiği bir ihtilâlcî hareket, bizim için büyük bir tehdittir. Bununla beraber, bizim bu hareketi bastırma için hiçbir anlaşmamız yoktur; bütün anlaşmamız

bu durumda ne yapacağımız konusunda birlikte istişarede bulunmaktan ibarettir». Senato Dış Münasebetler Komisyonu üyelerinden Senatör George da kısaca şöyle diyordu: «Bu ittifak, otomatik olarak harekete geçmeyi gerektirmemektedir; istişareyi öngörmektedir. Herhangi bir tedbir almak için... hiçbir yükümlülüğümüz olmadığı konusunda pek ısrar etmeyeceğim. Yapmak yükümlülüğünde olduğumuz tek şey, beraberce istişarede bulunmaktır». Oslak eylem zorunluluğu, iki yıl önce hafifçe değiştirilerek bir üyenin, diğer üyelerden bir muhalefet gelmemesi halinde harekete geçmesi kabul edilmiştir. Fakat SEATO Konseyinin son iki toplantısında Fransa, Amerika tarafından bu yolda girişilecek herhangi bir hareketi «veto» edeceğini bildirmiştir. Bunun üzerine Amerika, bu paragrafı söz konusu etmemiştir. Fakat şimdi Dışişleri Bakanı Rusk, kendisinin ve bizim pozisyonumuzu çok tartışmalı Dördüncü Maddenin birinci paragrafına kaydırmış bulunuyor. Bizim yıkıcı faaliyetle değil, açık saldırı ile karşılaştığımızı, o halde tek taraflı müdahaleye yetkimiz bulunduğunu iddia ediyor. Fakat bu paragraf da engellerle doludur. Önce «saldırı» sorunu vardır. Vietnam Cenevre anlaşmasında özellikle sağlandı ve sekizyüz yıllık bir tarihin onayladığı üzere, iki değil bir tek millet olduğundan 20 bin ilâ 30 bin Vietnamlın Güneye sızmasının «saldırı» teşkil ettiği şüphelidir. Bu nokta, Senato Dış Münasebetler Komisyonuna Vietnam'daki hareketimiz hakkında verdiği ifadeye, George Kennan tarafından belirtildi:

«Kanaatimce saldırı sözünün bugün Vietnam'da karşılaştığımız durum için kullanılması yanlıştır... Kuzey ve Güney Vietnam arasındaki sınır, acayip bir niteliğe sahiptir. Bu, başlangıçta devletleri ayıran bir sınır olarak düşünülmemiştir. Ama öyle gösterilmek istenirse, bu, kısmen bir memleketin diğer bir memleket kuvvetleri tarafından istilâsı sayılabilir. Yalnız kelimelerin zorlanması gereklidir. Fakat hareket, aynı zamanda Güney Vietnam içerisinde cereyan eden bir iç çatışmadır... Vietcong'un tamamen bir dış kuvvet olduğu konusunda kendimizi aldatabak halde olduğumuzu zannetmiyoruz».

Bundan başka, SEATO ittifakının yedi imzası daha vardır. Eğer bizim karşılaştığımız açıkça bir saldırı durumu ise, neden diğer yedi imzacıdan sadece Avustralya -o da sembolik bir kuvvetle- mukabelede bulunmuştur? Eğer Başkan Johnson ve Dışişleri Bakanı Rusk'ın iddia ettikleri gibi «itibarımız söz konusu» ise, neden diğer SEATO milletlerinin itibarları aynı şekilde söz konusu olmamaktadır? Cevap, gayet tabii, diğer imzacıların gerçekle «saldırı»yı kabul etmemeleridir.

Fakat henüz SEATO anlaşmasıyla işimiz bitmedi. Zira anlaşma, araştırmamızla ilgili diğer iki noktayı ihtiva etmektedir. Birincisi (Madde: 4/1), saldırının püskürtülmesi için «alınmış olan tedbirler derhal Güvenlik Konseyine bildirilecektir» şartını koymaktadır. Bunu yapmakta kusur ettiğimiz aşikârdır. 1966 Ocak ayındaki pek geç kalmış müracaatımız geçmişe teşmil etmek pek zordur. Esasen müracaatımız, giriştiğimiz hareketler hakkında bir rapor değil, Kuzey Vietnam'ın saldırısı hakkında şikâyet idi. Anlaşmanın ikinci bir kaydı (Madde: VI) ise, şöyle demektir:

«Bu ittifak anlaşması, taraflardan birinin Birleşmiş Milletler Yasası altında milletlerarası barış ve güvenliğin korunması yolunda ta şıkları hak ve yükümlülükleri et-

kilemez ve bu şekilde yorumlanamaz».

Dikkatimizi çeken «yükümlülük» terimidir. Amerikan Baroları Birliği, şimdi Birleşmiş Milletler Yasasının «bölgesel anlaşmaları» tanıyan 52. maddesinin Vietnam'daki müdahalemizde bizi yetkili kıldığını ileri sürmüş bulunuyor. 52. madde gerçekten «milletlerarası barış ve güvenliğin korunmasıyla ilgili konularda, bölgesel anlaşmalara ve örgütlere uygun bir bölgesel eyleme girişme» yetkisi tanımaktadır. Fakat bunun iki önemli şartı vardır. Birincisi, eylemin «Birleşmiş Milletler ilke ve amaçlarına» uygun olmasıdır. İkincisi ve daha önemlisi, 53. maddede açıklanmıştır: «Güvenlik Konseyince yetkili kılınmadıkça, bölgesel örgütlere ve anlaşmalara dayanarak zorlama hareketine girişilemez».

Dışişleri Bakanı Rusk'ın yayında bir tel daha var: 10 Ağustos 1964 tarihli Tonkin Körfezi Kararnamesi. Geçen iki sene zarfında gittikçe büyüyen ve genişleyen şeylerden biri de budur. Gerçekten bu kararname öyle boyutlara erişmiş bulunmak tadır ki, Kongredeki mimarlarından bazıları artık onu tanyamamaktadır.

Tonkin Körfezi Kararnamesi, Kuzey Vietnam'ın Tonkin Körfezinde Güney Vietnam gemilerine refakat eden iki Amerikan destroyerine -neticesiz kalan- bir torpil hücumundan sonra, Başkan Johnson'a bir bağlılık jesti olarak müzakeresiz kabul edilmiştir. Bu kararname, Başkan, başkomutan olarak «Amerikan silâhlı kuvvetlerine karşı yapılacak her türlü silâhlı saldırıyı püskürtmek ve yeni tecavüzleri önlemek için gerekli bütün tedbirleri alması hususunda» destek getirmekteydi.

Dışişleri Bakanı Rusk ve taraftarlarına göre, meselenin özü burada yatmaktadır. Kuzey Vietnamlılar bizim destroyerlerimize Tonkin Körfezinde ateş açmak suretiyle bir saldırı fiili işlemişlerdir. Fakat bu gerçekten bir saldırı fiili mi idi? Destroyerlerimiz acaba milletlerarası sularda mıydılar? Görünüşe bakılırsa, sahilden 11 mil açıktaydılar ve Vietnam -diğer milletler gibi- karasularının 12 mil denize uzandığını iddia ediyordu. Amerikan destroyerlerinin Kuzey Vietnam adalarını bom balamakla meşgul bulunan Güney Vietnam gemilerine refakat etmekte oldukları gerçeğinin hiç mi önemi yoktu? Bu konuda Wisconsin Senatörü Gaylord Nelson ve Arkansas Senatörü William Fulbright arasındaki konuşma aydınlatıcıdır:

Fulbright — Kuzey Vietnam'ın zannedersem iddia etmiş bulunduğu 12 millik sınırı tanımadığımızı göstermek için, destroyerlerin en azından 11 mile kadar sokulmuş oldukları hususunda ifade verilmiş bulunuyor.

Nelson — Yani devriye gezisi Kuzey Vietnam'a bizim 12 millik sınırını tanımadığımızı ispat etmek maksadıyla mı yapılmış?

Fulbright — İleri sürülen sebeplerden biri bu.

Nelson — Silâhlı Rus gemileri veya destroyerleri Küba ile bizim aramızda 11 mil açta devriye geziyorlar diye Küba hücumbotlarının Florida'ya ateş açmaları pek rizikolu olurdu.

Saldırı fiili, her ne hal ise, Amerika tarafından böylesine tek taraflı olarak tâyin edildi. Halbuki ondan bir/aç ay önce, İngiltere, Harib'de bir müstahkem mevkie ateş açarak Yemen'i cezalandırmaya kalkıştığı zaman, temsilcimiz Stevenson hareketi takbih etmiş ve Genel Kurul, misillemeleri «Birleşmiş Milletler gaye ve prensipleri ile kabili telif olmadığı» gerekçesiyle takbih eden bir karar suretini kabul etmişti.

Tonkin Körfezinde bir saldırı vuku bulmuş olsa bile, bunun karşılıklı yapıldığı ve destroyerlerimize karşı girişilen bu saldırı hareketinin 200 binden fazla asker göndermeye ve uçaklarla günde 300 çıkışta bulunmaya hukukî destek sayılmasının pek aşırıya kaçmak olduğunu kabul etmek gereklidir.

Şurasını belirtmek yerinde olur ki, Ruslar Küba'ya füze yerleştirdikleri zaman, biz bunu bir saldırı hareketi kabul etmiş ve misillemeye hazırlanmışık. Eustace Seligman gibi ünlü milletlerarası avukatlar, tutumumuzu savunmuşlardı. Fakat

Devamı 11 nci Sayfada